

CONFUTATIO
NOVITIÆ FIDEI,
(quam vocant Specialem.)

Auctore Ioanne Hessels à Louanio sacra Theologiae Professore.

Matth. 3.

Ne velitis dicere intra vos, Patrem habemus Abraham.

1. Corinth. 4.

Neque meipsum iudico, nihil enim mihi conscius sum: sed non in hoc iustificatus sum.

Rom. 11.

Tu fide stas: noli altum sapere, sed time. Si enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne fortè nec tibi parcat.

Adiunctus est & Tractatus, de Cathedra Petri per perpetua protectione & firmitate, eodem auctore.

LOVANIÆ

Apud Ioannem Bogardum, Sub Biblijs
Aureis. Anno 1562.

CVM GRATIA ET PRIVILEGIO.

D. V.

AUTOR LECTORI.

Chriftiane lector: Quidā grammaticus Duffel-
dorpenfis, Ioannes Monhemius, ex Caluino
& alijs huius tēporis hæreticis, collegit Ca-
techifmum quendam in dialogos diftinctū: in qui-
bus Patrem & Filium colloquētes introducit. Ad-
uerfus huius Catechifmi quasdam partes hæc tibi
tradimus: plura, fi Deus dederit, fuo tempore de
controuerfis dogmatibus adiecturi. Bene vale.

CAutum est Regiæ Maiest. Priuilegio, ne quis qua-
tuor proximis annis præter Ioannem Bogardum
imprimat, nec alibi impressos diftrahat Confuta-
tionem Fidei Specialis, Autore Ioanne Heffels à Louanio,
sub pœna in Priuilegio contenta. Datum Bruxellæ 2. Iunij
Anno 1562.

FACKEWEX.

IDES illa Catholicorum iudi-
cio ad iustitiā ducit, qua Deus
creditur paratus peccata om-
nibus pœnitētibus & inuocan-
tibus se per Christum, in sacra-
mento baptismi, vel reconcilia-
tionis ignoscere: Item qua cre-

ditur quotidiana iustorum peccata condonare in-
uocantibus se per eundem Christum crucifixum,
dum ea derelinquunt, & dimittunt peccantibus in
se, atque eleemosynis insistent: Item qua creditur
daturus bona opera inuocantibus se per Chri-
stum, & perseuerantes in illis, per eundem Chri-
stum resuscitaturus, & merito ipsorum bonorum
operum vitam æternam redditurus. Spes autem, in
Dei potentia & misericordia cuique nascitur, cum
primū fuerit bonæ voluntatis: cum primū cœ-
perit esse bonæ conscientiae: cum primū deside-
rium pœnitentiae & bonæ vitæ conceperit: spes, in-
quam, tali oritur de venia percipienda, & vita bona
atque æterna. Huic spei timor connexus est ex con-
sideratione diuinæ iustitiæ, & humanæ malitiæ,
crebrò nimis & occultè in corde latentis: item, ex
consideratione humanæ impotentiae ad bene agen-
dum, & perseuerandum si vnquam Dei desit auxi-
lium: quod ille cui voluerit, donat.

De hæreticorum & Monhemij fide. CAP. II.

Longè aliā fidē ex Institutione Ioānis Caluini
profert Mōhemius, quā his verbis exprimit:
Fides est certa, firmāque persuasio beneuolentiae Dei
erga nos propter Christum. Hanc auctor epistola ad He-
bræos, ita finit, vt sit illud quod facit vt extet quæ speran-

Hebr. vi.

A ij

tur, &c

FIDEI SPECIALIS

tur, & demonstrat quæ non cernuntur. Per *πίστις*, quo nomine videtur, *basim* & fundamentum intelligit, quo pius animus tutò inuitatur & incumbat. Ac si dicat: Fides est certa & secunda possessio eorum, quæ nobis à Deo promissa sunt, et quia hæc speramus, ideo nō videtur. *ἐλπίς* id est, certum iudicium, experimentum, demonstratio, ut idem hoc loco sit, quod *πιστις*: & ita *ἐλπίσμονος* idem quod *ἐλπίσμωνος*, sic posterius membrum (quod frequens est apud Hebræos) exponit prius, ut sit sensus: Fides est rerum quæ non videntur, sed sperantur certa demonstratio. Per ea quæ non videntur, intelligit aeterna & diuina, etc.

Ad verbū
ex Calui-
ni institu-
tione.

Et infra. Is itaq; (ait) veram habet fidem, qui certa ac firma persuasione Deum sibi esse propitium, beneuolumq; patrem sibi persuasit, de illius beneuolentia omnia sibi promittit: diuinæ erga se benignitatis promissionibus fretus solidam aeternæ salutis expectationē prætendit. Hæc Monbe.

Fidem huiusmodi esse nouitiam.

CAP. III.

HÆC fides in primis, qua quisque certò statuit sibi remissa peccata propter Christum, siue ea doctrina, qua docetur is habere peccati veniam, qui eam se habere per Christum firmiter statuit, non est expressa in symbolo apostolico, aut Nicæno, vel Constantinopolitano, aut Athanasij. Et cum Augustinus libro de fide & symbolo, & in enchiridio cap. 64. exponat apostolicum symbolum, atque expressè illam eius partem remissionem peccatorum, huius fidei non meminit. Quinimo, docet Deum in ignoscendis criminibus respicere mensuram doloris & cordis contriti. Item Fulgentius & Ruffinus, dum ea quæ fidei sunt exponunt, ne verbum quidem de hac fide faciunt: cum tamē putarint se tradere eam fidem, quam Apostoli traderunt, & qua coram Deo iusti simus. Proinde nouitia est

Cap. 65.
Enchirid.
Fulgēt. in
lib. de fide
ad Pet.

nitia est hæc fides, & veteri ecclesiæ ignota. In symbolo enim apostolico credimus non solum remissionem peccatorum, sed etiam sanctam ecclesiam, catholicam, vitam æternam. Sicut igitur symbolo apostolico, non confitemur nos iam habere vitam æternam, ita non est necesse, ut qui credit remissionem peccatorum, credat se iam eam assecutum, sicuti nec necesse est ei qui credit Ecclesiā catholicā, se quoque iam esse de ecclesia catholica credat. Cathecumeni enim credūt esse ecclesiam catholicam, & in ea esse remissionem peccatorum, cui per baptismum dum incorporari volunt, necdum in ea se esse agnoscūt, & per baptismum remissionem peccatorum expectant, iuxta symbolum Constantino-
politani, agnoscetes se ante baptismum non esse liberatos à peccato.

Hanc fidem non iustificare, patet, quòd & in hæreticis inueniatur.

CAP. IIII.

SEcundò, hæc persuasio est in ijs etiam, qui integram fidem nō habent, sed hæretici sunt: ut in Eunomio, de quo scribit Augustinus libro de hæresibus ad Quoduultdeum: Fertur, inquit, usque adeo fuisse bonis moribus Inimicus, ut assequeretur, quòd nihil cuique obesset quorumlibet perpetratio, ac perseverantia peccatorum, si huius, quæ ab illo docebatur, fidei particeps esset. Itē hæc fides in ijs esse potest, qui credunt sola fide hominē saluandum, etiam si bona opera non habeat. contra quos agit Iacobus Apostolus, & Augustinus libro de fide & operibus. & libro 21. de ciuitate Dei, ca. 21. & 25. Igitur non est verum, eum qui habet hanc fidem, qua statuit sibi remitti peccata, habere remissionem peccatorum. Hæreticus enim veniam peccati non habet. Sic & ex hodiernis hæreticis aperte

A ij

conuin-

conuincere possumus huius fidei vanitatem. Cum enim nemini dubium sit Deum grauius irasci falsæ religioni, & qui eam amplectitur, apud Deum non habere veniam: notissimum quoque sit Lutheranos & Sacramentarios, Caluinistas & cum Anabaptistis Brentianos, in rebus grauissimis christianæ doctrinæ, à se mutuo dissidere: consequens est alteram partem eorum, ita contra sese confligentium, manere in ira Dei; & tamen omnes constanter docent, omni illi qui credit & statuit firmiter, sibi esse peccata remissa, verè indubièque iam esse remissa: omnes statuunt sibi esse peccata remissa. En itaque clarissimum & insolubile argumentum, Satanicam esse doctrinam hereticorum omnium huiusce temporis. O Lutherane, tu dicis: crede tibi remissa peccata, & sunt remissa. Anabaptista credit sibi remissa. & tamen negas, ei remissa. Cernis quomodo tuum euangelium seipsum euertat: dū hoc & Anabaptista recipit, qui tamen ad Christi euangeliū, te etiam iudice, nō pertinet? Idem & Caluino impropere, Idem Zuinglianis, Idem Anabaptistis: quos omnes & singulos ex suo ipsorum ore conuincimus. Cum enim aiunt: crede Deum tibi placatum, & placatus est, statim dicimus, hoc et Lutherani credunt, & tamen vestro etiam iudicio verbum Dei peruertūt, atque in ira Dei manet. Dicit Caluinus:

Ad tempus quidam credere dicuntur, in quibus verbi semen antequam fructificet præfocatur, aut etiam nullis dū actis radicibus, mox arescit ac deprimitur. Tales enim non dubitamus quodā verbi gustu affectos ipsum auidè arripere, & diuinam eius virtutem persentiscere, ut fallaci fidei simulatione non hominum oculis modò imponant, sed suis ipsorum animis: ipsissimam enim pietatem esse sibi persuadent illam, quam Dei verbo deserūt reuerētiam, quia nullam esse impietatem reputant nisi manifestum & confessum eius pro-

eius probum, vel contemptum. Qualiscunque illa est assensio, ad cor ipsum vsque minimè penetrat, vt illic defixa res sideas: & quanquam radices egisse interdum videatur, viae tamen illae non sunt. Tot vanitatis recessus, tot mendacij latebris scatet cor humanum, tam fraudulenta hypocrisis obiectum est, vt seipsum saepe fallat.

Cur igitur, ô Caluine, non etiam qui verè credit Deum sibi propitium meritò metuat, ne fortè sibi ipsi imponat? Certè cùm asseris, eum qui certò assenerat sibi sua delicta remitti, Deum habere fauorem, & simul dicis non paucos hac persuasione se ipsos fallere, nonne iam hac posteriore sententia illam priorem euertis?

*Reijcitur haec doctrina, quòd doceat nō timere Deum
vt iudicem & vindicem peccatorum. CAP. V.*

Tertio, haec persuasio tollit timorem diuinæ seueritatis atque iudicij, dum iubet hominē esse securū. Audet enim Monhemius dicere: *Timēdus est Deus, non vt iudex seuerus, non vt delictorū vindex, sed vt pater benignus: quemadmodum & Caluinus ait, Fidem memoria diuini iudicii lancinari: quasi fides iustificans laceretur, si cogitetur Deus talis esse, qualis verè est, iustus iudex: quasi nequeat in animo hominis catholici, cognosci diuinum iudicium, simul & haberi fides integra misericordiae, sicut in Deo optimè misericordia & iustitia consonant. Longè aliter David fidelis, Misericordiam & iudicium, inquit, cantabo tibi domine, Et vniuersae viae domini, misericordia & veritas requirentibus testamētum eius, & testimonia eius. Et cùm in primo mandato describat Deus se peccatorum vindicem, Ego, inquit, sum Deus fortis zelotes, visitans iniquitatem: Monhemius ita explicat illud, vt auertat nos ab huius consideratione, idq; prætectu*

Psalm. 100.

Psalm. 14. b

Exo. 20. a

- fidei in Christū, quasi Christus venerit soluere legem, non implere. Si Deus non est metuendus vt vindex delictorum, vbi locum habebit verbum illud Sapientis: Altissimus est patiens redditor. De propitiato peccato noli esse sine metu? Et vbi illud Christi: Timete eum qui potest corpus & animam perdere in gehennam? Vbi item illud Hieremie: Me ergo non timebitis, ait Dominus, & à facie mea nō dolebitis? Illud quoque Malachiae: Filius honorat patrem, & seruus dominū suum: si ergo pater ego sum, vbi est honor meus? et si Dominus ego sum, vbi est timor meus? Quāto fidelius Monhemio Cyprianus: Deus, inquit, quātū pietate patris indulgens semper & bonus est, tantum iudicis maiestate metuendus est. Quanto item fidelius Gregorius: Quod (inquit, ad Gregoriam scribēs) dulcedo tua in suis epistolis subiunxit, importunam se mihi existere, quoadusque scribam mihi esse reuelatum, quia peccata tua dimissa sunt, Rem & difficilem, etiam & inutilem; ostulasti. Difficilem quidem, quia ego indignus sum, cui reuelatio fieri debeat: inutilem verō, quia secuta de peccatis tuis fieri non debes, nisi cum iam in die vitae tuae vltimo plangere eadē peccata tua minimē valebis. Quā dies quousque veniat, semper suspecta, semper trepida metuere culpas debes, atque eas quotidianis fletibus lauare. Certē Paulus Apostolus iam ad tertium cœlum ascenderat: in paradysum quoque ductus fuerat: arcana verba audiuerat, quā homini loqui nō liceret: & tamen adhuc trepidans dicebat: Castigo corpus meum, & seruituti subijcio, ne fortē alijs prædicans ipse reprobus efficiar. Adhuc timet, qui iam ad cœlum ducitur, & iam timere non vult, qui adhuc in terra conuersatur? Perpende dulcissima filia, quia mater negligentiae solet esse securitas. Habere ergo in hac vita non debes securitatem, per quam negligens red-

gens reddaris. Scriptū est enim: Beatus vir qui semper est pavidus: & rursus scriptum est: Seruite domino in timore, & exultate ei cum tremore. In pauco ergo huius vitæ tempore mentem vestram necesse est vt tremor teneat, quatenus per securitatis gaudiū sine fine postmodū exaltet. Hęc Gregorius.

Prouer 28

Psal. 2.

Sed vide, quo argumento docet Monhemius, Deum non timendum vt iudicem. Querit Pater: *Quomodo Deum simul timere & diligere possumus, cum apostolus dicat: perfecta dilectio foras mittit timorem?* Respōdet filius. *Hoc de seruili timore intelligendū est, quo cor horribili timore fugit deū. Hic de eo timore loquimur, quo filius patrem timet, honestè se gerens, illi obtemperans, non quia metuat verbera, sed quia pater est, cuius reuerentia illum à malefactis auocet. Timendus est igitur Deus, non vt iudex seuerus, non vt delictorum vindex, sed vt pater benignus, augustus.*

Hoc est quo rudiores maximè decipiunt hæretici, quòd scilicet semper docent agnitionem peccati, & timorem supplicij abducere nos à deo: quòd docent omnem, qui timet supplicium, eo timore Deū fugere. Ideoq; hortatur peccatores, vbi semel territi fuerint Dei iudicio, & seueritate, suorumq; expensione peccatorū, oculos suos statim auertere à peccato, atque supplicio, & à iusto Dei iudicio: Contrario nimirum spiritu spiritui prophetico, ex quo dicebat Dauid: Cogitabo pro peccato meo: &, iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper. & August. Merito, inquit, rogas, & bene rogas vt deus auertat faciem à peccato tuo, si tu inde non auertis faciem. Si verò tu peccatum tuum in dorso ponis, deus ibi faciem ponit. Tu peccatum tuum ante faciem tuam conuerte, si vis vt inde Deus faciem suā auertat: & sic securus rogas, & exaudit. Hac ratione docent consequenter

Psal. 37

Psal. 50.

August.

in psal. 50

A v

hære-

- hæretici, solam Dei misericordiã considerare: contra illud prophete eiusdem, Misericordiã & iudiciũ cantabo tibi domine. Nos autem dicimus agnitionem peccati, & timorem diuinæ seueritatis nõ abducere hominem à Deo, nisi hæc separentur à fide Christi mediatoris, qua creditur Deus, confugientibus ad se per Christum, paratus ignoscere: aut cū ea quidem sint fide, sed sine spe veniam obtinendi: quæ solet ijs fidelibus deesse, qui vsqueadeo amāt peccatum, vt nunquã per Christum ad Deũ pro venia confugere velint. Tunc siquidem homo incidit in desperationem, non tam propter peccati & suppliciĩ agnitionem atque timorem, quã ob fidei vel boni propositi defectũ. At agnitio peccati, & timor diuinæ seueritatis cum desiderio iustitiæ, & spe misericordiæ coniuncta, ad Deũ nos ire compellunt, & amorem iustitiæ & spem magis acuunt:
- Psal. 118. iuxta prophetæ dictum, sic orantis: Confige clavis timore tuo carnes meas, à iudicijs enim tuis timui.
- Psal. 82. Item: Imple facies eorum ignominia, & quærēt nomen tuum domine. Et illud Sapientis: In omnibus operibus tuis memorare nouissima tua, & in æternum non peccabis. Hæc secutus Chrysost. lib. 1. de compunctione cordis: Hoc, inquit, solum est quod exposcitur à nobis, vt semp recordemur, & ad animum reuocemus mala nostra, & conscientiam gestorum nostrorum habeamus ante oculos, vt pro his supplicemus Deo, vt gehennã ponamus in conspectibus nostris, & angelos qui in die iudiciĩ vbiq; discurrent, & congregant de omni orbe terrarũ eos qui tradēdi sunt in gehennam, ac supplicijs tradendi. Ponamus etiam & illud ante oculos, quanti doloris est excludi ac proijci à regno cælorum, quod, vt mihi videtur, grauius est ipsa gehenna. Nam etsi ignis ille non arderet, & immortalis illa pœna non esset parata, hoc solũ quod alieni efficimur à Christo, &

sto, & excludimur à bonis æternis, nōne omni pœna cruciabilius diceretur? Quodd si nō sufficiunt hęc ad erigēdas animas & incitandas ad spem, illud saltem ad memoriam reuocemus exemplum quod de virginibus refertur, quæ exclusæ à thalamo sponsi sunt, propter olei defectū. Et August. Stimulat, inquit timor, sed noli timere: intrat charitas, quę sanat qđ vulnerat timor. Timor Dei sic vulnerat, quomodo medici ferramētū putredinē tollit, & quasi videtur vuln⁹ augere. Ecce putredo quādo erat in corpore, minus erat vulnus, sed periculosum. Accedit ferramentum medici, minus dolebat illud vulnus, qđ dolet modō cum secatur: plus dolet cum curatur, quā si non curaretur: sed ideo plus dolet accedente medicina, vt nunquam doleat succedēte salute. Occupet ergo cor tuum timor, & inducta charitate succedat cicatrix ferramenti medici. Talis est medicus, vt nec cicatrices appareant. tu tantū subde te dexteræ ipsius. Nam si sine timore es, non poteris iustificari. Sententia dicta est de scripturis: nam qui sine timore est, non poterit iustificari. Opus est ergo vt intret timor primō, per quem veniat charitas: timor medicamentum, charitas sanitas. Qui autem timet, non est perfectus in dilectione. quare? quia timor tormētum habet, quomodo sectio medici tormentum habet. Simile est in legis scientia. Hęc enim impium facit magis peccatorem, dum id quod antea ignoranter perpetrabat, nunc libidine vincente etiam scienter admittit, & ex peccatore fit legis præuaricator. At cū bonæ voluntati scientia legis coniuncta est, non solum non auget peccatum, sed & piam voluntatem magis inflammat, & contra peccati insidias munit. De quo dicit Augustinus lib. 15. contra Faustum, cap. 8. Scientia cū charitate non solum non inflat, sed etiam firmat. Vnde idē in epistola ad Sixtum, timorē orationi cōiunctū partem

In 9. trac.
in canoni
cā Ioāniq.

Eccl̃i.

Luc. 18.

Psalm. 5.

1. Cor. 11.

Auguf. in
psalm. 5.

1. Ioan. 4.

Ioan. 15.

partem iustitiæ facit. Iustificatur, inquit, homo, non solum remissione peccatorum, sed prius inspiratione fidei & timoris Dei, impartito salubriter orationis affectu & effectu, etc. Docemus igitur nos, nō auertendos oculos à peccato, vel iusto Dei iudicio, sed hominem à peccato debere cōverti, & cum iudicio simul dei misericordiam intueri: sicut Publicanus, qui non audebat oculos ad cælum tollere, sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Docemus à primo initio timore scilicet supplicij, statim ad desiderium iustitiæ, & spem obtinendæ veniæ accedere, deinde ad spem veniæ iam obtentæ, per quam, quanto maior fuerit, quantoque conscientia tranquillior, tanto timor supplicij fit minor: ita tamen vt semper simul sint, & spes obtentæ veniæ, & timor peccati. At hæretici ab initio primo, nempe timore, statim docent accedendum ad fructum supremum fidei, nempe securitatem veniæ, & excusationē omnis timoris: ab vno scilicet extremo, ad extremum alterum sine medio: dumque peccatores statim inter astra collocant, eos cum Lucifero non exaltant, sed inflatos præcipitant. Nos cum Psalmista dicimus: Adorabo ad templum sanctum tuū in timore tuo. Et cum Apostolo nosipsos iudicamus, ne iudicemur à domino. Timor enī (ait Augustinus) est magnum præsidium procedentibus ad salutem. Cum autem quisque peruenerit in domum dei, fiet in eo quod dictum est: Consummata dilectio foras mittit timorem. Non enim timēt iam amicum, quibus dictum est: Iam non dicam vos seruos, sed amicos: cum ad id quod promissum est, perducti fuerint. In hac autem vita, quanto quisque perfectior, tanto securitati fit propinquior, nunquam tamē omnino de peccato securus: quia etiam ipse Apostolus seipsum ad vnguem in hac vita non nouit. De quo statim di-

tim dicemus.

Quid igitur Monhemiu iuuat illud Ioannis: Perfecta charitas foras mittit timorem? quum ille de eo timore loquatur, qui fiducia opponitur: (qui oritur ex mala conscientia, quæ tormētum desperationis operatur. Sicut enim ex bona conscientia spes, ita ex mala conscientia desperatio consurgit: & vt spes consolationē, ita quoq; desperatio torturā cōscientiæ parit. In hoc, inquit Ioannes, perfecta est charitas dei nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicii, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Timor non est in charitate, vtique fiduciæ contrarius, sed perfecta charitas foras mittit timorē, quoniam timor pœnam habet. quā quæso pœnam? nisi conscientiæ repræhensionem: sicut capite superiore dixit. Si reprehenderit nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro, & nouit omnia. Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad deum. Rectè certè de tali timore interpretatur locum Ioannis Monhemius, sed tamē grauius in hoc errat: quòd omnem supplicij timorem talē putet, vt inter timorē desperationis, & timorē reuerentiæ nullum medium agnoscat: quòd non putet iustos sese timorē iudiciorum dei, ad bonum alacriter incitare: quòd deniq; nō videat, quomodo considerari possint simul, dei & iustitia & misericordia. Audiamus Bernardum pulcherrimè ex scripturis (veluti iam Monhemium confutaret) de hac re differētem. Pedes, inquit, Christi sunt misericordia & iudicium: quorum alterum sine altero osculari, vel temeraria securitas est, vel desperatio fugienda. Quis enim dei misericordiam indefinēter attendens, non statim tæpidioris vitæ quietem exoptet? Cum enim recogitat, vniuersitatis dominū formam serui pro seruis suscipere, triginta & tribus annis operari salutem nostram in medio terræ huius,

Responso
ad verba
Ioannis.
1. Ioan. 4.

1. Ioan. 4.

1. Ioan. 4.

Bernar. in
sermo. de
festo Ma-
gdalenæ.

huius, capi, ligari, lanceari, crucifigi, & hoc totum pati pro filiis hominum: statim deceptoriam spe sibi blanditur & alludit, gaudet obseruari in misericordia & miserationibus, iudiciū nescit, ignorat iustitiam, & puniendā æstimat non puniri. Fallitur qui sic osculatur misericordiæ pedem, ut pedem iudicii non attendat: qui totum de misericordiæ pede præsumit: hoc solum ad salutem sufficere credēs, quod credit. Rursum cum adducit os, & iudicii pedē crebrioribus osculis intertāgit, subcutitur animæ carnisque substantia, & utriusque hominis statū vehementior aura percellit. Horrendum enim est incidere in manus Dei viuentis, offendere creatorem, nescire dominum, recalcitrare dominantis imperio: qui habet potestatem corpus & animā ponere in gehennam. Terribilis certē (sicut ait apostolus) quædam expectatio iudicii, quando ignis in conspectu eius exardescet, & virtutes cælorum mouebuntur, & vacillantibus conscientijs, latitudinem mundi clarissimus ignis aduret. Nihil prorsus terribilius, quàm videre latronis officinam plenam sanguine, cumulatam opprobrijs, tormentis vndantem. Quis hæc diutius cogitans non statim contremiscat, & in desperationis rotetur abyssum? Nō est igitur huic pedi morosius incumbendum, ne pietatis intuitū ferocia iudicantis excludat. Vtrunque igitur iungat pedem animæ pœnitentis affectus, & tunc misericordiam amplectens, nunc iudicium deosculans, contritati spiritus offerat holocaustū. Vide Mariam iudicii pedē fortiter attendentem, dū nobilis & lasciuia mulier conuiuantiū faciē non attēdit: sed extenso corpore prouoluitur pedibus maiestatis, doloris plena, timoris impatiens, cōpunctionis iaculo vulnerata. Sed & misericordiæ pedē labijs ipressioribus osculatur, in cuius spe firmiter inheret vestigijs redēptoris, donec audiat: remittūtur tibi pēta tua.

Rursum

Hebr. 10.

*Rursum reijcitur hæc fides, quòd officium Christi
Iudicis usurpet: pronuncians de intimis cordis quæ
solus Deus scrutatur.* CAPVT VI.

Quartò reijcitur hæc doctrina, sic: Quisquis
carni mente seruit atque peccato, Deo pla-
cere non potest, iuxta Apost. dicētē: Qui in
carne sunt, & secūdum eam ambulāt, Deo
placere non possunt. sed nemo certus est an domi-
netur sibi peccatū, & ambulet secūdū carnē. Igitur
nemo certus est se placere Deo. Si quis certus est se
nō ambulare secūdū carnē, huius rei certior sit Apo-
stolo necesse est. Nam ipse apost. nō ausus fuit iudi-
care, se esse fidelē dispensatorē & iustificatū, quāuis
nullius criminis sibi conscius esset. Legerat enim à
propheta dictū: Delicta quis intelligit? &, ab occul-
tis meis munda me domine: &, est via quæ videtur
homini iusta, & nouissima eius deducunt ad mortē:
&, Omnis via viri recta sibi videtur, appendit autē
corda Deus. Idcirco tēperabat Apostolus sententiā,
ne fortè per ignorantia deliquisset. Et quid (inquit
Chrysostomus) si nihil sibi conscī sint, non iudican-
tur? quid igitur dicemus? Quod accidit hominē in
qbusdā peccare, quæ peccata esse ignorat. Hinc cō-
sidera quanta sit futuri iudicij diligentia. Cor hoīs
(inquit August.) abyssus est. Quid enim profundius
hac abyssu? loqui homines possunt, videri possunt
per operationē membrorū, audiri in sermone: sed
cuius cogitatio penetratur, cuius cor inspicitur?
Quid intus gerat, quid intus possit, quid intus agat,
quid intus disponat, quid intus velit, quid intus no-
lit, quis comprehendet? & infra: Nunquid prædi-
catores verbi abyssus? Vt noueris quia abyssus &
ipsi, Apostolus ait: Minimum est, vt à vobis diiudi-
cer, aut ab humano die, Quanta autem abyssus sit,
audite amplius. Neq; enim ego meipsum diiudico.
Tantāme

Rom. 8.

1. Cor. 4.

Hiero. li.
2. contra
Pelag.
Psalm. 18.
Prouer. 21
Prouer. 15

Chrysol.
in illum
Pauli lo-
cum.

Augus. in
psalm. 41.

August.
lib. 10. cō-
fessionū,
cap. 32.

Hiere. 17.

Epist. 42.
ad Henri-
cū Seno-
nēsem ar-
chiepisco-
pum.

1. Cor. 4.

Ibidem.

Hier. 17. c

Tantā mne profunditatem creditis esse in homine, quæ lateat ipsum hominem in quo est? Quāta profunditas infirmitatis latebat in Petro, quando quid in se ageretur intus nesciebat, & se moriturū cum domino vel pro domino temerē promittebat? Idē alibi: Plangendæ tenebræ, inquit, in quibus me lateet facultas mea quæ in me est, ut animus meus de viribus suis ipse se interrogans, non facilē sibi credendum existimet, quia & quod inest, plerumque occultum est, nisi experientia manifestetur. Et nemo securus esse debet in ista vita, quæ tota tentatio nominatur: ut qui fieri potuit ex deteriore melior, non fiat etiam ex meliore deterior. Prauum, ait Hieremias, est cor omnium & inscrutabile, quis cognoscet illud? Bernardus: Prauum est, inquit, cor hominis & inscrutabile, ita ut nemo sciat quæ sunt in homine, nisi spiritus hominis qui in eo est, sed nec ipse plenē. Nam cum Apostolus diceret, Mihi pro minimo est ut à vobis iudicer, aut ab humano die, adiecit: sed nec ego meipsum iudico. Quare? quoniam non possum, ait, ratā vel ipse de me proferre sententiam. Ego enim nihil mihi conscius sum, non tamen in hoc iustificatus sum, non ex toto credo me vel ipsi cōsciētiae meæ: quippe cū ne ipsa quidem queat me comprehendere totum, nec potest iudicare de toto, qui totum non audit. Qui autem iudicat me, dominus est. Dominus, inquit, cuius utique scientiam non effugit, sententiam non subterfugit, etiam quod propriam latet conscientiam. Audit Deus in corde cogitantis, quod nō audit vel ipse qui cogitat. Et infra, Hieremias, inquit, non satis popularibus sententijs, velut quibusdam humani dici radijs mouebatur, sed fidenter loquebatur Deo: Diem hominis non concupiui, tu scis. Si meus mihi arriserit dies, neque meipsum, inquit, iudico: quia nec ipse me satis intelligo. Solus merito con-

tò constitutus est iudex viuorum & mortuorum, qui finxit sigillatim corda vniuersorum, & intelligit omnia opera eorum. Solum attendo iudicem, quem & solum iustificatorem agnosco. Pater dedit ei iudiciũ facere, quia filius hominis est. Non vsurpo mihi vel super me seruus filij potestatem, nec me annumero illis, de quibus ita conqueri solet: tulerunt homines à me iudicium. Hæc Bernardus. Clarum est igitur Apostolum, dum dicebat: neque ego meipsum iudico, imitatum prophetam Iob, qui de seipso veraciter sic loquebatur. Etiam si habuero quippiam iustum, non respondebo, sed meum iudicem deprecabor: & cum inuocantem me exaudierit, non credo quòd audierit vocem meam. Etiam si simplex fuero, hoc ipsum ignorabit anima mea. Et, verebar omnia opera mea, sciens quòd nõ parceres delinquenti. Quid opus pluribus, quandoquidem nemo non videat vanã hãc illorũ persuasione, scripturis his omnibus planè esse contrariam? Nam (vt idem paucis repetam) ea fit, vt homo temerè sibi persuadeat, quòd Deum non iudicem, sed tantũ patrem habeat. Item quòd habeat peccati veniam, non solum cum orauerit, sed etiam antequam oret: tantum si id se iã affecutũ firmiter credat. Rursum vt certò credat se nõ ambulare secundũ carnem, & hypocrisim, sed sibi spiritũ simplicitatis donatum. Deniq; eò demetiaẽ homo p eã venit, vt nulla opera sua vereatur, persuadendo sibi q; delinquẽti, etiam in oĩbus flagitijs, propter Christũ parcatur. Brentius dũ se in hoc Apost. loco, neq; meipsum iudico, cerneret irretitũ veritatis laqueo, cõtra textũ, patrẽsq; iam citatos nouũ, vt solet, excogitauit cõmentariũ. Hic, inquit, verbũ, iudico, significat alterũ alteri vel anteferre vel postponere. Sed erras o Brenti. nõ quærit Apostolus ibi, quis inter duos, vel plures fideles dispensatores mysteriorum Dei, sit vel præ-

B

ferendus,

Iob 9.

Ibidem.

1. Cor. 4.

ferendus, vel postponendus: sed hic, inquit, queritur, ut inter dispensatores fidelis quis inueniatur: non, ut fidelior unus altero, sed, ut fidelis quis inueniatur. Mihi autem (addit ipse) pro minimo est, ut à vobis iudicer: an fidelis sim scilicet an non, sed neque meipsum iudico, fidelē. Nihil enim mihi conscius sum. Quid hoc quæso ad cōparationē ministrorū inter se? Nullius infidelis dispensationis se sibi consciū asserit: & tamē ob hoc non audet dicere, se iustificatū. Dū agitur de iudicio cōscientiæ, de iustificatione, non agitur de cōparatione duorum iustorū, vter videlicet maior, & vter minor sit. Quid ergo? num scilicet ille, qui sibi nullius conscius est, verē etiā ab omni crimine corā Dei tribunali immunis, & corā eo iustus ac fidelis sit. Qui autē iudicat me, inquit, Dñs est. En o Brēti, Dñs in die iudiciū solum iudicabit, vtrū Paulus preferendus sit Apollo, an non: & non etiam, an Paulus verē fuerit fidelis dispensator? Huic Brentianæ imaginationi, contradicit ipsa scriptura, dicens vnicuique iuxta opera sua reddendū, atque cuilibet seruo fideli dicendū: Euge serue bone & fidelis, intra in gaudiū domini tui. Imò Apost. ibidē subdebat: Itaque, nolite ante tempus iudicare, quoadusque veniat Dñs, qui & illuminabit abscondita tenebrarum. inter quas utique erūt infidelium ministrorum tenebrosa opera, sepe nunc etiam ipsosmet latentia: dum nonnunquam ita securi sunt, atque si iustorum facta haberent: & tunc, inquit, vnicuique laus erit fideli, ut vituperiū erit infideli.

Mat. 16.

Mat. 15.

1. Cor. 4.

Eccle. 8. d.

Reijcitur ista fides quod aduersa sit doctrinæ de oratione, baptismo, Eucharistia, penitentia & clauibus Ecclesie.

CAPVT VII.

QVINTO reijcitur hæc doctrina, quæ tollit orationē dominicā, qua oramus ut dimittatur nobis debita. Cum enim certū sit, neminē rectē ora-

rectè oratione petere, quod iā certus est se habere: & hac fide certò sibi persuadeat homo, quòd veniā peccati habeat, cōsequitur, eū qui verè (iuxta Monhemiū & Calvinū) fidelis est, irrisoriè Deo dicere: dimitte mihi debita mea. Et hoc quidē argumento, vñ sunt Colonienses cōtra Monhemiū: sed eis ridicula responsione occurrit Artopæus, dicens fideles inuocare Deū ob timorē lapsus, & offensionū Dei: quum nos agamus de oratione, qua venia petitur iam cōtractæ offensæ. Porro de hac re, latius in tractatu de oratione. Sextò, doctrina huius specialis fidei aduersatur doctrinē scripturę de baptismo. Si quidem cū nemo possit admitti adultus ad baptismum, nisi qui christianam fidē habet: iuxta illud Philippi ad Eunuchum, Si credis ex toto corde, licet te baptizare? & iuxta dogma huius vanę persuasionis, fide homo certus sit se esse Dei filium Deumq; sibi iam propitium, consequens est, baptismū non adhibendū vt peccata remittātur, vel vt homo renascatur. cōtra illud symboli Constantinopolitani: Confiteor vnū baptisma in remissionē peccatorū: & illud Petri, ad Iudeos cōuersos in die Penthecostes, dicētis: Baptizetur vnusq; vestrū in remissionē peccatorū: & illud Dñi: Nisi quis renat⁹ fuerit ex aqua & spiritu s. nō potest introire in regnū Dei. Sed de hac re latius, cū de baptismo agemus. Septimò, hæc persuasio aduersatur Apostoli doctrinæ de recto vsu Eucharistiæ. Ipse enim dicit: Qui-
cunque manducauerit panem hunc, & calicem Domini indignè biberit, reus erit corporis & sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat, & de calice bibat. Qui enim manducat & bibit indignè, iudicium sibi manducat & bibit, non diiudicans corpus Domini. Doctrina autem hæc: Certus (inquit) esto, & firmiter statue, quòd nec reus inde fies, nec iudicium incurres, &

Henricus
Artopæus;
defensor
Monhe-
mi.

Act. 8.

Act. 2.

Ioan. 3.

1. Cor. 11.

1. Cor. 11.

Psal. 84.

Esa. 55.

Esa. 1.

Act. 1.

sic periculum omne euades. Apostolus docet fideles Corinthios probare seipsos, ne indignè Eucharistiam sumant, rei fiant, & cōdemnentur: Lutherus autem docet securum & certum te esse, quòd non indignè sumes, quòd ibi reus non fies, sed gratiam consequeris. Apostolus prædicat examen conscientiae præmittendum: Lutherus autè & Monhemius prædicant, sola fide, qua quis statuit se esse in gratia, consequi gratiam in communione: auertentes scilicet hominem à suiipius examine, ac probatione: & docentes eum respicere in solam misericordiam, nō in iudicium. Octauò, hac vana doctrina euertitur veræ poenitentiae prædicatio, siue conuersionis ad Deum. Nam cū scriptura dicat: Conuerte nos Deus salutaris noster, & auerte iram tuam à nobis: & , Derelinquat impius viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuertatur ad Dominū, & miserebitur eius: & iterum: Lauamini, mundi estote, auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis, quiescite peruersè agere, discite bene facere, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defendite viduā, & venite & arguite me, dicit Dñs. Si fuerit peccata vestra vt coccinū, quasi nix dealbabuntur. rursum: Poenitentia agite, & baptizetur vnusquisq; vestrū in remissionē peccatorū: Cū, inq̃, ista dicat scriptura, ostēdēs verā poenitentia, cōuersationēq; præcedere remissionē peccatorū: hæc doctrina cōtrā asserit, remissionē peccati obtineri ante oīa per hanc fidē: Et tum demū sequi verā poenitentia, & conuersionem secundū Deum. Hinc est Lutheri dictū: Qui credit se absolutum, est absolutus, quicqd sit de contritione. Nonò, aduersatur hæc vana fides potestati soluendi & ligandi, remittendi & retinendi peccata, quā dedit Dominus Petro & Apostolis. Quum enim dicat Dominus, eis peccata remittenda, quibus illi remiserint: eos soluendos in cœlo,

cœlo, quos illi soluerint super terrā : Hæc fides habet, quod peccata sint remissa sola fide, etiam si nemo accedat solutor vel remissor, imò, quod etiā dū hanc fidem habentes accedunt pastores suos, vt ab eis soluantur, & peccata eis remittantur, iam antè peccata remissa sint fide. vt ridiculum iam sit quod Apostolis suis Dominus dixit: Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: cū nimirum & illis ipsis remissa sint peccata, antequam accedāt Apostolos. Quinimò, iam nō plus potestatis (saltem hac in parte) Apostolis relinquitur, quàm cuilibet christiano, etiam puero. Quemadmodum enim, ex horum fatua sententia, credens prædicationi Apostolorum accipit statim veniam: ita etiam, & qui crediderit verbis fatui recitatis remissa ei esse peccata propter Christum. Vnde est illud insigne Lutheri dictū: In sacramento pœnitentiæ ac remissione culpæ, non plus facit Papa aut Episcopus, quàm infimus sacerdos: imò vbi non est sacerdos, æquè tātum quilibet christianus, etiam si mulier & puer esset. Quomodo verò & alia sacramenta ex hac futili persuasione tollantur, patebit inferius.

Ios. 20. f.

Quod hæc fides seipsam evertat. CAP. VIII.

DEcimò, hæc fides adeò noua est & falsa, vt quum sibi ipsi contraria sit, seipsam destruat. Nam nemo cuiquam assentitur, nisi quod verum esse iudicarit, etiam priusquam assentiat. Sicut enim (vt ita dicam) propter nostrū Affirmare, vel Negare, nihil mutatur in re: ita nec propter nostrū assensum, vel dissensum. Cuius rei sanè argumentū magnū est, quod ex naturali amore veritatis, & horrore falsitatis, antequam alicui assentiamur, exploremus nū quod nobis refert, verum sit: & vbi id sic se habere deprehenderimus vel probauerimus, tūc demū assensum præbeamus. Idē in euangelio locum habere, ex eo liquet, quod illud

2. Tim. 2.

Rom. 10.
Gal. 2.Ioan. 3.
Eia. 55.

plurimi susceperunt propter signa quæ videbant, & scrutando ex veteribus scripturis, an verū esset. Eō tendit, quod dicit Apost. Si nō crediderimus, Deus fidelis pmanet, negare seipsum nō potest, quasi diceret; nostra infidelitas nō efficit, quin verū sit Dei verbū, nec euacuat fidē & promissum Dei quorūdā incredulitas. Cum itaq; hac vna persuasione credat homo sibi remitti peccata per eam ipsam fidem qua credit hoc, necesse est id verum esse, etiam priusquā credat, atq; ideo ipsa fides remissionis posterior est remissione: quæ tamen ab istis, creditur remissionē acquirere, eiusq; causa esse (vt loquūtur) apprehēsiua: & qā causa, idcirco remissione vt suo effectū prior: sicut reuera fides christiana pcedit iustificationē, dicēte Apost. Corde creditur ad iustitiā: &, iustificatur homo ex fide. At pabsurdū est, fidē verbi Dei pcedere idē ipsum Dei verbū: fidē dare veritatē ipsi verbo: cum non verbū Dei ex fide, sed fides ex Dei verbo depēdeat. Necesse est pcedere dei testimoniū, anteq; ei⁹ testimonio credi possit, Ecce portentosum axioma, quod parit hæc vana & inscitiae plena persuasio: nimirū fidē istā pcedere remissionē peccatorū, vt eius causam: sequi verò sicut assensus sequitur veritatē crediti. At christiana Ecclesia, nouit quod antequā quis credat in Christum, ira Dei maneat super eum: nouit quod impius debet relinquere viam suam, & vir iniquus cogitationes suas, & reuerti ad Dominum verā pœnitentia, fide Christi, spe, atque inuocatione, nec nō & eius sacramentis, ac quod ita demūm miserebitur eius Dñs. Proinde procul abscedit ab hac fatuitate, vt dicat eadē fide qua quis credit sibi remitti peccata, ea remitti.

Hæc fides peruertit verbum Dei. CAP. IX.

Postremo, hæc vana persuasio procedit ex exili intellectu euangelij, & verbi Dei: siue potius, per ipsam verbum Dei peruertitur. Atq; hæc est

hæc est propriè causa cur reijcienda sit, pariatq; tot absurda: ex quibus iam aliqua nō mediocria recensuimus. Fides etenim in nihil aliud collimare debet q̄ in Dei verbū: & præter illud nihil est credendum. sicut & heretici fatetur, & Apostolus: Cū accepissetis (inquiens) à nobis verbū auditus Dei, accepistis illud nō vt verbū hominū, sed (sicut est verè) verbū Dei. Itē alibi: Fides (ait) ex auditu: auditus autē per verbū Christi. Nullū autē est verbū Dei, dicēs cui-libet hominū, esse ei remissa peccata, sed euangeliū vnū & idē est apud oēs christianos. Vnde euangeliū generalibus enūciatis in scriptura proponitur. quale est: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mūdi: &, Sanguis meus fundetur pro multis in remissionē peccatorū &, Venit filius hoīs querere, & saluū facere quod perierat, Rursum: Venit Christus in hunc mundū peccatores saluos facere. At particularia, pro personarū varietate mutantur. Si euangeliū haberet pecuariē annunciationē ad quēlibet audientiū: Remissa ei esse peccata: certè aut falsum esset, cū scilicet annūciaretur eis, qui in impietate essent permāsuri, aut solis esset annūciandū saluādis: quæ vtraq; longè sunt absurdissima, & cōtra Apostolū, dicentē, Euangeliū quibusdā esse etiam in odorem mortiferū, sicut Christus est scandalū & ruina multorum. Itē cōtra Christi mandatū, quo pacē prædicari mandat, etiā si nō sit aliquis in domo pacis filius, vel gratia Dei pace dignus. Certè ipse Monhe-mius, à veritate velut compulsus, fatetur quosdā credere omnia Dei verba, qui tamen hanc persuasionē non halent. *Multi, inquiens, ex impijs credunt Deo, & de Deo, iimirā vera esse, quæcumq; olim per vates, & postea per vīgenam filium suum locutus est: interim carent effectibus dei: Hæc quoq; diabolus credit. Sic enim legimus: Et spiritus immundi cum vidiissent illum, proclādebant ei, & clamabant, dicentes, tu es filius Dei.*

1. ad Thef
sa. cap. 2.

Ro. ca. 10

Ioan. 1.
Mat 26.
Luc. 19.
1. Tim. 1.

2. Cor. 2.

Mat. 10.

Luc. 4.

Relinquimus autem Monhemio id quod de diabo-
lo asserit, seque probare putat. Cæterum clarè conse-
quitur ex eius verbis, hanc persuasione[m], quam in
impjjs omnia Dei verba credentibus non agnoscit,
non versari circa Dei verbum, quod per vates &
vnigenitum suum locutus est, & proinde nō esse fi-
dem euangelij. Mandat Dominus per Salomonem:
Prou. 30. Nihil, inquit, addas verbis illius, ne arguaris inue-
nariisq[ue] mendax. Monhemius verò fatetur hac fide
credi, quod Deus, neq[ue] per vates, neq[ue] per vnigeni-
tum suum locutus est: idq[ue] credi velut Dei verbum.
Addit igitur Dei verbo, ac proinde v[er]o mendax ar-
guendus est. Si euangelium Christi, vel promissio
facta Abraham, haberet quod quiuis deberet statue-
re, se ad Christum pertinere, vel filium esse Abraham
secundum spiritum, sequereturq[ue] ex ea fide omnis iu-
stitia: nō rectè reprehendisset Ioannes Baptista Pha-
riseos, dicentes: Patrem habemus Abraham: vnde cōse-
quenter inferebant, promissionem Abraham factam
ad se pertinere. Imò debuisset Ioannes dicere: firmi-
ter credite promissionem de vita æterna, Abraham
factā, ad vos spectare: & inde iusti ertis euadeti[sq[ue]]
gehennam. At aliud Ioannes: Quis, inquit, demon-
strauit vobis fugere à ventura ira? & ne velitis di-
cere: Patrem habemus Abraham. Potens est enim
Deus, de lapidibus istis suscitare filios Abraham: in
quibus videlicet quod Abraham pronissum est, cō-
pleatur vobis reiectis. veluti apertè diceret hodie
Lutheranis: Nolite dicere, filius sum Christi, illum
pro me mortuum credo, promissio euangelica nō
est fallax. Potens est enim Deus eam suam promif-
sionem complere, vobis perditis.

Ibidem.

*Refutat errorem eorum, qui firmiter statuunt, sese ad
vitam æternam peruenturos.*

CAP. X.

Multo porro vanior est ea fides, qua quisque sta-
tuit firmiter se peruenturum ad vitam æternā,
quam

quā qua sibi statuit peccata remissa . Hæc enim etiā de futuris pronuntiat, quæ soli Deo nota sunt: iuxta illud Sapiētis: Homo futura nullo scire potest nuncio. & , Ne glories in crastinum , ignorās quid superuentura pariat dies . Illa autem tantum de præsenti iustitia. Igitur & eius, licet iam satis sit reiecta, paucis ostendamus vanitatem. Primò igitur nullum symbolorum, neq; Apostolicum, neque Nicænum, neque Constantinopolitanum, neque Athanasij, habet quòd quilibet debeat credere se habiturum vitam æternam . licet enim credamus vitam æternam: non tamen idcirco credimus nos eā possessuros. Credimus enim similiter & mortē impiorum æternā: sic namq; Athanasij symbolo dicimus: Et qui mala egerunt, ibunt in ignem æternum , & tamen nemo debet , etiā si hætenus impiè vixerit, credere se intraturum ignem æternum. Nec igitur etiam, si quis sciret se hætenus rectè vixisse, credere se possessorum vitæ æternæ. Secundò, hæc persuasio qua quis statuit se peruerturum ad vitā æternam, est in hæreticis, qui certò non eò peruenient. Hoc enim statuebat olim Eunomius: statuunt nunc & Caluinistæ , statuunt & Brentiani, etiam in grauissima materia religionis, nempe Eucharistiæ doctrina à se mutuò dissentientes. Falsa est itaque hæc persuasio, & non innitens veraci verbo Dei. Tertiò, si fides iustificans reddit hominem certum de æterna vita, igitur certum eum facit , quòd in fide perseuerabit. Vita quippe æterna fidelibus tantum, & in fide ad mortē vsque perseuerantibus parata est. Sed , sicut Apostolus docet, multi repulsa bona conscientia, naufragium fecerunt circa fidē: & alios pre avaritia à fide excidisse dicit . Christus quoq; quosdam ponit in fide temporales , quos verè dicit credere: non , vt impudentissimè contra Christum & Paulum Caluinus fingit, simulare fidem . His adde:

Eccle. 3.

Prou. 27.

Nouitia
est hæc fi-
des.Eandē fi-
dē & hæ-
retici ha-
bent.Falsò do-
cet hoīem
à fide nō
excidere.

1. Tim. 1.

1. Tim. 6.
Luc. 9.

B v

quod

Mat. 24.
Ezech. 18
Bernard.
epist. 42.
Luc. 8.

Idem.

Ecclef. 27.
Rom. 1.
Abac. 2.

Ioan. 15.

quod iam olim Iouiniani dogma, renatos videlicet Spiritu sancto, à Satana nō posse superari: ostensum sit à Hieronymo clarissimis scripturis aduersari, totaq; Ecclesia Nouatianos condemnans, credidit fideles labi, excidereq; à gratia posse. Sicut Christus, ait: Refrigescet charitas multorum: & Ezechiel, Si iustus auerterit se à iustitia sua, etc. Vnde bene Bernardus (quem sibi fauere, falsò iactant heretici). Interroga, ait, eos qui dicunt charitatem, à quo semel accipitur, nequaquam vltra recedere. Ait veritas de quibusdam: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Et paulò post: Recedunt ergo quidam à fide, inquit, quia veritas asserit, Consequenter & à salute, quia saluator redarguit. Inde nos colligimus quòd & à charitate, sine qua salus esse non potuit. Et hi, inquit, radicem non habent. Nec negat eos habere bonum, sed in bono potiùs radicos non esse causatur. Denique sequitur, & ait: Quia ad tempus credunt, bonum est; sed vtinam duraturum. non enim qui cœperit, sed qui perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit. Non autem durant, quoniam in tempore tentationis recedunt. Beati si interim rapti fuissent, antequam malitia mutaret corda eorum. Item infra: Vasa figuli probat fornax, & homines iustos tentatio: illos videlicet qui ex fide viuunt. Iustus nempe ex fide viuit. Solam vtique iustorum fidem, id est, viuorum viuam, fornax tentationum suscipit examinandam. Sed non omnium iustitia manet in seculum seculi: quoniam sunt qui ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt. Et infra: Liqueat ex his satis (vt arbitror) non omnes qui habuerint charitatem, habere & perseuerantiam in charitate. Alioquin frustra commoneret Dominus discipulos: Manete, inquit, in dilectione mea. Aut enim si necdum diligebant, non debue-

debuerat dicere: Manete, sed estote in delectione mea: aut si iam diligebant, necesse non erat mone-
ri de perseverantia, qua secundum istos priuari nō
poterant.

Quartò, hæc persuasio pronunciat
de occulta & inscrutabili Dei prædestinatione.
Nam per eam firmiter statuit homo, se prædestina-
tum, securiorque est de æterna sua salute, quàm fu-
it homo & angeli ante lapsum. At secus Augusti-
nus: Licet, inquit, sancti de suæ perseverantiæ præ-
mio certi sint, de ipsa tamen perseverantia sua re-
periuntur incerti. Quis enim hominum se in actio-
ne profectuque iustitiæ perseveraturum vsque in
finem sciat, nisi aliqua reuelatione ab illo fiat cer-
tus, qui de hac re iusto latentique iudicio non om-
nes instruit, sed neminem fallit? Aliter & Hierony-
mus: Ne glories, inquit, in crastinum. nescis enim
quid adueniens pariat dies. Vnde scriptum est: ne
beatum dixeris quempiam ante mortem. Quam-
diu enim viuimus, in certamine sumus: quamdiu
in certamine, nulla est certa victoria, quæ etiam A-
postolo fortissimè prælianti, in futuro seculo re-
seruabatur.

Quintò, hac persuasione qua quis
firmiter statuit se perseveraturum in Dei gratia, &
peruenturum ad æternam vitam, tollitur sollicitu-
do rectè agendi & ille timor, quo iubet Apostolus:
tu autem fide stas, noli altum sapere, sed time. Si
enim Deus naturalibus ramis non pepercit, ne for-
tè nec tibi parcat. Vide ergo bonitatem & seue-
ritatem Dei: in eos quidem qui ceciderunt seueri-
tatem: in te autem bonitatem Dei, si permanse-
ris in bonitate, alioquin & tu excideris. Denique,
quæ causa fuisse potuerit, vt sic Hebræos terreret,
dicens: Timeamus, ne fortè relicta pollicita-
tione introeundi in requiem eius, existimetur ex
nobis aliquis deesse. Si enim, inquit, qui per
angelos dictus est sermo, factus est firmus, &
omnis præ-

De occul-
tissima
prædesti-
natione
pronūciat
Lib. 11. de
cinit. Dei
cap. 12.

Lib. 3. cō-
tra Pela-
gianos.
Prou. 27.
Eccli 11.

Timorē
tollit quo
reprimi-
tur elatio.

Rom. 11.

Heb. 4.

omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionē : quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem? Calvinus insigni commentario hæc Apostolica dicta eludit: quasi ad totum corpus gentium, in quo quidam erant inflati, fidem profitentes magis quàm habentes, dixisset Apostolus: Time ne fortè nec tibi parcat, idè ob hypocritas cōmixtos: quum potiùs hæc dicat Apostolus propter eos qui fide stabiliti erant, & quia periculū, ne ipsi inde efferrentur, formidabat. Si hæc dicerentur corpori Gentium, sensu Caluini, liceret eodem modo & ecclesiæ dicere, quæ constat ex angelis beatis, & hominibus fidem profitētibus: Time ne excidaris. Quem porro ex corpore gentium non verè credentem velit Apost. timere, quandoquidè ipse, quisquis est, sua fide, iuxta Calvinū, timorè depellere debet? Hypocrita autè frustra timet ne excidatur, cum insitus non sit. Et quidnam est, o Caluine, illud Apostoli: Si permanseris in bonitate: cum iuxta tè, corpus gētium ex ea parte qua fuit in bonitate, semp in ea permaneat: ex ea parte verò hypocritarum corpus nūquā fuerit in bonitate? Viden lector quàm se prædant hæretici, scripturarum esse deprauatores, dum ridiculos huiusmodi commentarios adferunt? Quid verbis illis Apostoli, disertius dici potuisset, quo insanorum horum temeritas reprimeretur? Rursum Augustin. rectius Monhemio: Quod autem, ait, perseveraturis sic ista dicuntur, quasi eos perseveraturos habeatur incertū, non aliter hoc audire debent, quibus expedit non altum sapere, sed timere. Quis enim ex multitudine fidelium, quādiu in hac mortalitate viuitur, in numero prædestinatorū se esse præsumat: quia id occultari opus est in hoc loco, vbi sic caenda est elatio, vt etiam per Sathanæ angelum, ne extolleretur tantus collaphizaretur Apostolus? Nunc & Apostolis di-

De cor. &
gratia ca-
pit. 13.

lis dicebatur: Si manseritis in me: dicente illo, qui Ioan. 15.
illos utique sciebat esse mansuros. Et per prophe-
tam: Si volueritis & audieritis me, cum sciret ipse Esa. 1.
in quibus operaretur & velle. Et similia multa di-
cuntur propter huius vtilitatē secreti, ne fortē quis
extollarur, sed omnes etiam qui bene currunt ti-
meant, dum occultum est quod perueniant. Propter
huius ergo vtilitatem secreti, credendum est quos-
dam de filiis perditionis, non accepto dono perse-
uerandi vsque in finem, in fide quæ per dilectionē
operatur incipere viuere, & aliquamdiu fideliter &
iustē viuere, & postea cadere, neque de hac vita pri-
usquam hoc eis contingat auferri. Quorū si nemini
contigisset, tamdiu haberent homines istum salu-
berrimum timorem quo vitium elationis opprimi-
tur, donec ad Christi gratiam qua piē viuitur per-
uenirent, deinceps iam securi nunquā se ab illo esse
casuros. Quæ præsumptio in isto tentationum loco
non expedit, vbi tanta est infirmitas, vt superbiam
possit generare securitas. Hæc ille ibi. Alibi quoq;
& sic: Quos, inquit, prædestinauit, ipsos & vocauit,
vocatione illa, de qua dictum est: Sine pœnitentia
sunt dona & vocatio Dei: ad quam vocationē per-
tinere nullus est homo ab hominibus certa asseue-
ratione dicendus, nisi cum de hoc seculo exierit: in
hac autem vita humana, quæ tentatio est super ter-
ram, qui videtur stare, videat ne cadat. Ideo quippe 1. Cor. 10.
sicut iam supra diximus, non perseueraturi perse-
ueraturis providentissima Dei voluntate miscen-
tur, vt esse discamus non alta sapientes, sed humili-
bus cōsentientes, et cum timore & tremore nostrā
ipsorū salutem operemur. Deus est enim qui ope-
ratur in nobis, & velle & operari pro bona volun-
tate. Pulchrè in eandem rem & Chrysostomus scri-
bit: Si resurrectionem assequantur omnes, & nō so-
lum resurrectionem, sed & incorruptionem, quo-
modo

De bono
perseuer.
cap. 13.
Rom. 11.

In 3. cap.
epistolæ
ad Phil.
serm. 11.

modo tanquam præcipuum quicquam adepturus dixit, si quo pacto pertingam? Propterea, inquit, ista patior ut aliquo pacto ad resurrectionem ex mortuis pertingam. Nisi enim mortuus fueris, non resurges. Quid est igitur? Videtur enim magnum quid hic innuere. Erat enim adeo magnum, ut liquido definire non ausus sit, sed dixerit, si quo pacto. Credidi in illum & resurrectionem eius, imò & patior propter ipsum, sed nondum possumus de resurrectione confidentes esse & securi. Quam hic ergo resurrectionem dicit? Eam scilicet quæ ad ipsum Christum ducit. Dixi me in ipsum credidisse, & potentiam resurrectionis eius, consortemque passionum ipsius factum, & conformatum morti eius, veruntamen post ista omnia nondum securus sum. Quod & alibi dicit: Qui stare videtur, videat ne cadat. Et iterum: Metuo ne cum alijs prædicauerim, ipse reprobus efficiar. Item in hæc immediate sequentia verba: Non quod iam apprehenderim, aut iam perfectus sim. Persequor autem, si quoque apprehendam, quatenus & apprehensus sum à Christo Iesu, non quod iam apprehenderim, subdit ipse: Quid est, iam apprehenderim? Brauium dicit. Si ergo qui tanta passus est, si qui persecutionem tulit, si qui mortificationem habebat, nondum de resurrectione illa securus fuit, quid sanè nos dicemus? Quid est, Si apprehendā? Resuscitationem ex mortuis, resurrectionem eius, inquit, si apprehendā, hoc est, si tanta pati potero, si potero ipsum imitari, si potero conformis ipsi fieri. Sufficit considerare (ait idē, lib. 2. de cōpunctione cordis) ob hoc incerta esse quæ futura sunt, & valde dubia, & tā periculosa, ut ea etiā magnus ille metuat Paulus. Hoc enī indicat, cū dicit se timere ne fortē cū alijs prædicārit, ipse reprobus fiat. Et iterū cū ait: Qui se putat stare, videat ne cadat. Similiter Ambr. in psal. 37. ad eū verbum: Gemitus meus à te non est absconditus: Et

1. Cor. 11.

1. Cor. 6.

Idem.

Idem.

1. Cor. 9.

Suprà.

Ambros.

ditus: Etsi innocēs (inqt) quisq; sit, securus esse nō potest: cui sint aduersus hostes q̄tidiana certamīa. & ideo hęc, licet lēta sit cōsciētia, tamē pugna lachrymabilis. Sexto, hac persuasione iudicat homo se ipsum, nō solū pro prēsenti, sed etiā pro futuro tempore, oībus modis sic inuadēs Christi iudicis officiū, & peccās in illud pręceptū Sapiētis, Ante mortē ne laudes hoīem quenquā. Qui enī nō solū se iustū esse firmiter statuit, sed & i iustitia pseueraturū, oīno se laudat ante mortē. Septimō, nullū est Dei verbū, quod testetur cuilibet fideli, eū esse perseueraturū in fide & charitate, & habiturū vitā æternā. quinimō, iam est ostēsum scripturā docere, multos à charitate excidere, atq; dānari in æternū, vt Saul. Vana itaq; hęc persuasio nō versatur circa Dei verbū: & proinde nō est fides. Postremō, Interrogo de hac inani & merē ficta fide gloriātes: nū etiā persuadeāt sibi, q̄ cōciliatā habeāt erga se Dei beneuolentiam, & q̄ hoc anno, mēse vel die nō excidēt à fide, aut iustitia, sed protegētur à Deo. Vtiq; dicēt mihi, & hoc statuim⁹. quādoquidē oramus, vt Deus quotidie nos custodiat (sine illa autē sua fide, putāt inuocationē esse inanē). Sed ecce, manifestē iā patet, nō hāc esse fidē qua iustificati fuerūt prophetæ aut Apost. vel, si ea iustificati essent, falsa certē, seu quæ falsum credidisset pro Dei verbo, iustificati essent. Dauid enī vir erat secūdū cor Dei, priusq; cū Bersabee adulteriū perpetraret necariq; iuberet Vriam, anteq̄ populū numeraret. Iustus ergo erat, fidemq; iustificatē habebat: atq; ex cōsequēti, iuxta hereticos istos, statuebat se à Deo p̄tegēdū oībus diebus vitę suę, nec vnq̄ à Dei misericordia excisurū crimine cōsciētīa vastātē. At hoc qs dicat nō esse falsissimū, si ei⁹ adulteriū & homicidiū recordetur? Etenī si adulteriū & latrocinii eiusmodi crimina nō sint quę hoīem tollāt à vera iustitia, falsū dixerit Apost.

Tollens

Christi iudicis officiū inuadit.
Eccle. 11.

Peruertit Dei verbum.

1. Reg. 13.

1. Cor. 6.

1. Ioan. 3.

Tollens ergo membra Christi, faciam membra meretricis? Similiter Ioannes sefellerit nos, dicēs: Omnis homicida non habet vitam æternam in se manentem. Item, Apostoli in cœna mundi erant propter sermonem, quem eis locutus fuerat Dominus. Habebant ergo (dicam cum istis) Fidem iustificantem. Inferam ulterius: Statuebant ergo quod non superarentur à tentatione, maximè cum hoc iuberentur petere. denique, quod à fide nō exciderent. At videmus eos à fide defecisse, & scandalizatos in Christo fuisse (quod disertè futurum Christus prædixerat). imò vnum eorū etiam cū periurio Christum negasse: alterum verò diebus duodecim in infidelitate permanfisse. Modo (inquit Christus) creditis. Venit hora vt dispergami vñusquisque in propria. Ad hæc, Christi resurrectio multoties eis prædicta, & postea annunciata per mulieres & viros, non est credita sed sicut deliramentum reiecta. Quum ergo absurditate absurdus sit, fidem ipsam aliquid falsi statuere, consequens est, nec Dauidem, nec Apostolos statuisse, se à Deo vt in scelera non caderent protegendos: licet hoc bene sperārint.

Ioan. 16.

*Remissionem peccati, Iustitiam, & Vitam proponi
in scripturis, tanquam certa conditione accipienda,*

CAPVT XI.

Matth. 9.

Sæpè dicendū venit, in scripturis remissionem peccati, & bona opera, vitamq; æternam proponi, non tanquam iam per Christum sint data nobis, & nunc solū agnoscenda: sed veluti ab eo certis modis & conditionibus accipienda. Vnde ipse dicit se venisse vt vocaret peccatores ad pœnitentiam. se medicum vocat: quia nimirum potens est, & paratus mederi infirmis, sed illis, qui se illi curandos præbent, qui manum vulnera rimantem tolerant,

tolerant, qui potiones ab eo preparatas non fasti-
diunt. Venite, inquit, ad me omnes qui laboratis & Mat. 11.
onerati estis, & ego reficiam vos: si scilicet veneri-
tis. Ignoras quomodo reficiet, audi. Tollite, inquit,
iugum meum super vos, & discite à me quia mitis
sum & humilis corde: & inuenietis requiem ani-
mabus vestris. Ecce quo pacto tranquillam reddit
conscientiam: si tollatur eius iugum, si ab eo disca-
tur humilitas & mansuetudo. Ipse est fons patens
domui David & habitantibus Hierusalem, in ablu-
tionem peccatoris & menstruatae. Ipse habet aqua
uiuâ, sed non sufficit hoc credere, verum oportet & Zach. 13.
petere, & tunc demum eam cõmunicabit. Sicut ipse Ioan. 4.
dicit Samaritanæ: Si scires donum Dei, & quis est Ioan. 4.
qui dicit tibi, da mihi bibere, tu forsitan petisses ab
eo, & dedisset tibi aqua viuam. Ipse Christus ostiũ Ioan. 13.
est, & pastor, pascens cibo carnis, & potu sanguinis Ioan. 16.
sui oues suas, defendensq; à lupo, sed oues per eum
intrare debent, vocem eius audire, & ipsum sequi:
alioquin ab eo non pascendæ. Sapientia ædificauit Prou. 9.
sibi domum, excidit columnas septem, immolauit
victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam
suam. Misit ancillas suas vt vocarent ad arcem, &
ad mœnia ciuitatis. Si quis est paruulus, veniat ad
me: & insipientibus loquuta est: Venite, comedite
panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.
Relinquire infantia, & viuite, & ambulate per vias
prudentie. Ecce hic Christi quidem beneficium de-
scribitur, sed & à nobis requiritur, vt veniamus, co-
medamus, bibamus, relinquamus infantiam, & am-
bulemus per vias prudentiæ. Ipse stat ad ostiũ cor- Apoc. 3.
dis nostri & pulsât: sed aperire ei oportet, vt ingre- Ioan. 14.
diatur ad nos, & cœnet nobiscum. Ipse Christus se
dicit viam, certam vtique & rectam: sed ambulare
per eam oportet, eamque tenere, vt ad veritatem
& vitam perueniatur. Visis vocatur Christus, quia Ioan. 15.

virore gratiæ suæ palmites sibi adhærentes viuifi-
 Ephes. 4. cat, atque fecundat. Caput vocatur, quia membra
 Rom. 11. sua dirigit, & saluat. Olina, quia omnes sibi insertos
 pingues reddit. Sed certare oportet atq; sollicitum
 esse, vt ipsi Christo veluti palmites & membra, atq;
 velut surculi oliuæ inferamur, succumq; atque in-
 fluxum eius non impediamus, neque excidamur.
 Prou. 18. Turris quoque fortissima est nomen Domini à facie
 inimici: sed nobis ad eam currendū est, & in ea per-
 manendum, vt tuti simus. Sicut & ad Noe arcam
 (cui ipse comparatur) confugere, & in ea permanere
 debebat, quisquis iam inundante diluuiο perire no-
 lebat. Ipse Christus serpens est erectus in cruce ad
 Ioan. 3. sanandos nos: sed oculos ad eum oportet erigere.
 Esa. 11. Ipse signum est leuatum in nationes ad congregan-
 dum dispersos Israel: sed ad eum concurrere, & cū
 Apoc. 2. eo strennuē bellare oportet. Ipse coronaturus est,
 sed vincentes mundum: redditurus mercedem, sed
 laborantibus & certantibus. Ipse saluabit, sed perse-
 uerantes. Ecce huiusmodi similitudinibus ex scri-
 pturis desumptis, adumbratum est Christi officium
 in remittendis peccatis, iustificandis, atque saluan-
 dis hominibus: sed in omnibus auditū est, quod &
 ipse aliquid à nobis requirat, vt beneficiorum eius
 simus participes. Certissima nouit esse Fides verba
 Dei, quibus ad Christū, prout ipse præscripsit con-
 fugientibus promittitur salus: verū num tu con-
 ditiones requiritas habeas, siue seruaturus eas, neq;
 docet Fides, neque verbum Dei. Certa est igitur il-
 la Dei bona voluntas erga omnes, qua promittit
 exaudire inuocantes, & saluare perseuerantes: sed
 illa Dei bona voluntas, qua statuit dare inuocatio-
 nem & perseuerantiam, tibi de te certa non est. vt
 ait Augustinus lib. 1. de prædestinatione sanctorum,
 cap. 11. Ideoq; ingenuē Brentius fatetur se Augusti-
 num in eo dicto non recipere.

Soluitur

- Rem. 8. hos & glorificauit. Quod autem subiungit: Si Deus pro nobis, quis cōtra nos? Qui etiam proprio filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illū: quomodo non etiam cum illo omnia nobis donauit? & infra: Christus interpellat pro nobis. Quis ergo nos separabit à charitate Christi? de eisdem prædestinatis dicit. Ideo verò mutat tertiam personam in primam, non sic dicens, nulla creatura poterit separare prædestinatos à charitate Dei, sed sic: nulla creatura poterit nos separare à charitate Dei: quia spe bona atque fiducia, se & ipsos Romanos in numero prædestinatorum collocat: vt & alias nō raro solet. exempli causa, Verbum, inquit, crucis n̄s, qui salui fiunt, id est, nobis, Dei virtus est. Et infra: Iplis vocatis Iudæis atque Græcis, Christum Dei virtutem, & Dei sapientiam prædicamus. pro eo quòd dicit, vocatis (scilicet secundum propositum gratiæ Dei) dicit suprà, nobis: nec hoc solum facit in prima persona, sed & in secunda persona loquens in eodē capite: Deus confirmabit vos, inquit, vsque in finē, sine crimine, in die aduentus Domini nostri Iesu Christi. &, Deus non patietur vos tentari supra id quod potestis. Et ad Collossenses: Cūm (ait) Christus apparuerit vita vestra: tunc & vos cum ipso apparebitis in gloria. Nunquid putandū est Apostolum Paulum fide certum fuisse, quòd Corinthij & Colossenses saluandi essent? non utiq;. Sicut nec fide certus erat, quòd fides Timothei esset non ficta, etiam quando dicebat: Certus sum, quòd in te est fides non ficta. Non enim verbū Dei, vel euangelium, certos nos facit quid aliij in sua cōscientia habeant vel sint habituri. Nemo enim nouit quæ sunt hominis nisi spiritus hominis, qui in ipso est. Sed utique hæc bona spe, humano more, ex multis bonis argumentis dicuntur: quemadmodum Apostolus ait: Quia qui cœpit in vobis opus bonum, perfici-
1. Cor. 1.
 1. Cor. 10.
 Colof. 3.
 2. Tim. 1.
 1. Cor. 2.
 Philip. 1.

perficiet usque in diem Christi Iesu. Sicut enim docet Augustinus: Cum ecclesiam alloquimur de ipsis electis & reprobatis: ita loquendum spe bona, velut omnes praesentes sint electi. Sanè ex hoc quod Apostolus non solum de se, sed & de alijs dicit: Certus sum quod neque mors, neque vita, etc. clarissime conuincitur, non agere de certitudine Lutheranae fidei. Nondum enim eo sunt progressi Lutherani, ut dicant nos certos esse de quouis altero, quod saluabitur.

Lib. 2. de
bono peccato
no perse-
uerantiae
cap. 22.

*Explicatur dictum Apostoli: Ut sciamus quae à Deo
donata sunt nobis.*

C A P . X I I I .

Similiter & in illo Apostoli: Nos spiritum accepimus, qui ex Deo est, ut sciamus quae à Deo donata sunt nobis: nobis, intelligitur, electis, & praedestinis, & perseveranter diligentibus Deum. sicut ipse eodem loco dicit ex Esaia: Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt, quae praeparavit Deus his, qui diligunt illum: nobis, inquit, reuelavit Deus per spiritum suum, scilicet quae praeparavit Deus diligentibus se, siue iam in hoc tempore, siue in futuro. & adiungit: Spiritus enim omnia scrutatur, etiam profunda Dei. Quod indubie sic intelligitur: quia quosdam homines scrutantes facit, non quod omnes fideles faciat scrutatores profundorum Dei, sed tantum perfectos. De quibus Apostolus ibi loquitur, dicens, Sapientiam loquimur inter perfectos. quales non erant Corinthii, utpote adhuc carnales, & lacte potius indigentes, quam solido cibo. Haec autem sapientia, & haec profunda Dei non sunt particulares illae persuasiones, quibus fingitur Apostolus firmiter statuisse se possessurum vitam aeternam, & sibi Deum propitium, cum etiam fingatur haec persuasio tunc fuisse omnibus christianis communis: sed haec profunda,

1. Cor. 12.

Esa. 6.

Ibi. sup.

C ij

& haec

Enchirid.
cap. 114.
Ioan. 16.

& hæc sapientia, est ipsa doctrina fidei, spiritualiter considerata atque tractata: quæ certè cibus est fortium, vt ait Augustinus. Hæc profunda sunt illa de quibus Apostolis ait Dominus: Adhuc multa habeo vobis dicere, sed nō potestis portare modò: qui tamen habebant fidem, & mundi erant propter sermonem Christi. Hęc igitur profunda & magnifica, quæ præstitit Deus humano generi, sunt ea quæ Paulus per spiritum sibi datum, dicit se nosse. ac ita nil omnino hic dicitur de ea fide, qua quisque statuit sibi omnia peccata remitti.

Explicatur quo sensu dicat Ioannes: Scimus quoniam cum apparuerit, etc. & scimus quòd ex Deo scimus.

C A P V T XIII.

1. Ioan. 3.

1. Ioan. 2.

Rom. 11.
Ioan. 15.

Ioan. 10.

Ibidem.

Ioan. 11.

Simili modo Ioannes Apostolus nomine primæ personæ electos Dei significat, dum ait: Scimus quoniā cum apparuerit, similes ei erimus: eisq; bona fiducia se connumerat, non certa fide. Quod satis comprobat, dum superius de Antichristis dicit: Si fuissent ex nobis, permansissent vtiq; nobiscum. Nunquid enim Ioanni, quisquis semel insertus est viti & oliuæ fructiferæ Christo, amplius nō potest excidere? & si fortè cadat, certūne ei argumentum est, ipsum non fuisse christianum? absit vt Ioannes cōtradicat Christo, & suo coapostolo Paulo: dicentibus quosdam ex vite & oliua excidi. Sed ideo dicit: Si fuissent ex nobis permansissent nobiscum: quia si ex numero electorum fuissent, ad mortem vsque à fide non defecissent. Frequenter autem Ioannes (sicut & Paulus) tantum de electis & prædestinatis loquitur. vt cum in euangelio eius Christus dicit: Oues meæ non peribunt in æternum: & alias oues habeo, quas oportet me adducere ad ouile, vt vocē meā audiant: & Iesus moriturus erat, vt filij Dei qui dispersi erāt congregarentur in vnū.

Simili

Simili locutione dicit Augustinus epistola 106: Ipsa iustitia est ex fide, qua credimus nos iustificari, hoc est, iustos fieri gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, ut inueniamur in illo non habentes nostram iustitiam, quæ ex lege est, sed eam quæ est per fidem Christi quæ ex Deo est iustitia in fide: utique in fide qua credimus nobis iustitiam diuinitus dari, non à nobis in nobis nostris viribus fieri. Per illud enim: nobis: homines intelligit qui iustificantur. (quibus se connumerat spe bona) hi non iustificantur nisi fide qua credunt omnes qui iustificantur, iustificari gratia Dei, non viribus suis. Quomodo item Petrus dicit: Per gratiā Domini nostri Iesu Christi credimus saluari, quemadmodum & patres per eam crediderunt se saluari. Sic rursus Augustinus lib. 2. Confess. cap. 7. non certa asseueratione, sed bona fiducia, peccata sua ut glaciem soluta dicit. Illud autem Ioannis dictū: Scimus quoniam ex Deo sumus: & , mundus totus in maligno positus est, designat doctrinam christianā esse diuinā: uti declarat, quod sequitur, Scimus quoniam filius Dei venit: & dedit nobis sensum ut cognoscamus verum Deum, & simus in vero filio eius. Sicut in euangelio dicit de se ipso, Scimus quia verum est testimonium eius. & superius cum diceret antichristos ex Deo non esse, dicit de se & similibus doctoribus veritatis: nos ex Deo sumus. Et in fine capitis tertij, antequam aggrediatur sermonem de antichristis, dicit: In hoc scimus quoniam manet in nobis (scilicet tanquam veracibus doctoribus) de spiritu quem dedit nobis. Varijs enim donis Spiritus sancti, ut sunt charismata linguarū, miraculorum, & prodigiorum, aliaque similia, testatur Deus doctrinam esse veram.

Act. 15.

1. Ioan. 5.

Ioan. 1.

1. Ioan. 3.

Obiectio ex illo ad Rom. Ipse spiritus, testimonium reddit.

CAP. XV.

C iij

Deniq

Rom. 8.

DEniq; obijcias. Ipse spiritus, testimoniū reddit spiritui nostro quod sumus filij Dei. Porro spiritus sancti testimonium, verbum est Dei. Fide igitur certa recipiendum est, & nihil omnino dubitandū, quin Dei filij simus. Imò ipse Christus videtur euidenter hanc fidem exigere, dum paralytico dicit: Confide fili, remittuntur tibi peccata. Sicut etiam peccatrici, ad pedes suos lachrimanti, dicit: Remittuntur tibi peccata. Et latroni in cruce pendēti certò asserit: Hodie mecū eris in paradiso. Fide enim verba Christi debebant amplecti, igitur ipsi iustificati sunt fide, qua crediderunt Deum sibi esse propitium propter Christum. Itaque cū hæc scripta sint, non tantū propter ipsos, sed & propter nos, simili fide & nos iustificabimur, si credamus nobis peccata remitti.

Matth. 9.

Luc. 7.

Luc. 23.

Differunt fides & experientia rei quæ antè credebatur.

CAP. XVI.

Responſio.

AD obiectionem responsuri, videamus quale sit testimonium, quod reddit spiritus spiritui nostro quod simus filij Dei: vt clarius tota hæc res eluceſcat. Fides ab Apostolo dicta est argumentum, siue conuictio, rerum non apparentium. hoc est: animi assensus, quo homo assentitur certò, tanquam omnino conuictus infallibili Dei authoritate, ijs rebus, quas nec sensu, nec ratiocinatione aliqua, nec experientia compertas habet, imò quas, antequam fidelis esset, reputabat absurdissimas. Elenchus enim argumentum dicitur conuincens resistētem. siue, vt Aristoteles ait, syllogismus contradictorius. Quapropter fides nequaquam est experimentum rerum creditarum (vt nugatur Monhemius). imò verò experientia & fides, planè sibi mutuò sunt opposita. Fides enim est non apparentium

rentium: experientia, apparentium. Quod ut facilius intelligatur, exemplis explanemus. Noë credidit diluuium venturum. at cum diluuium vidit, non amplius credidit. Abraham & Sara crediderunt Deo, prædicenti eis nasciturum filium. At nato Isaac non amplius fidem, sed experiētiam huius rei habuerunt. Impij nunc non credunt æterna tormēta: in die iudicij nō credēt illa, sed experiētur. Sicut igitur Abrahā, per fidē accipiēdæ prolis venit in experientiam acceptæ: ita iusti ex fide diuinarum promissionum, & remediorum assumptione, atque Dei inuocatione eò paulatim proficiunt, ut etiam in hoc mundo quadam ratione, & ex parte experiantur, quod ante tantum credebāt. Quæ experiētia gustus Dei vocatur. De quo Apost. Petrus: Rationabile lac, inquit, concupiscite: ut in eo crescatis in salutem, si tamen gustatis quoniam dulcis est Dñs. Et Paulus ad Hebræos: Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiā donū cœleste, & participes facti sunt Spiritu sancti, gustauerunt nihilominus bonum Dei verbum, virtutēq; seculi venturi, & prolapsi sunt: rursus renouari ad pœnitentiam. Duplex autem est gustus Dei pro duplici animæ parte, intellectu & voluntate: siue, ut scriptura loquitur, mente & corde. Gustus mentis, intellectus siue sapientia vocatur. Cuius meminit ibi Propheta: Nisi credideritis, non intelligetis. Apostolus quoque: Sapientiam, ait, loquimur inter perfectos. Exempli gratia. Primum credit homo originale peccatum. postea sensim proficiendo eò venit, ut verè intelligat, & videat hominis naturam esse peccato deprauatam. Gustus autem Dei qui in voluntate est, vocatur iustitia, siue esuries & sitis iustitiæ. Quanto enim plus gustatur Deus, tanto plus esuritur. Homo prius tantum credebatur se per Christum, si ad eum confugeret, mutandum ex iniquo

Augus. li.
2. de baptis-
m. par-
uulorum.

1. Pet. 1.

Cap. 6.

Duplex
Dei gustus
siue experi-
entia.
1. Corin. 2
Esaie 6.

in iustum, ex impuro in castū, ex puloso in sobriū. Cum iam mutatum se videt, & abo. uinari iniquitates quas ante solet amare: iam experitur in parte, id quod credebat antè, Deum scilicet iustificare se inuocātes. atque ex ea iustitia euadit conscientia tranquillior. Et ista tranquillitas conscientiae, est alius Domini gustus: qui quidem in futura vita non abolebitur, sed perficietur. Vnde & in istis Spiritus sancti donis, intellectu, iustitia, pace cōscientiae, & gaudio, cōsistit arra futuræ hæreditatis. Sicut enim arra est pars precij, aut stipendij, ita ista. sunt pars vitæ æternæ. Et vt stipendio tributo non auferitur arra: ita veniente plenitudine fœlicitatis hæc non tollentur. Quamobrem hæc experientia, atque hic gustus, non est fides vel aliquid fidei. Ipsa enim fides in futuro seculo auferetur, cum omnia apparebunt. imò quanto maior est hæc experientia, tanto magis minuitur imperfectio, & obscuritas quæ est in rebus creditis (nimirum amplius innotescantibus rebus): licet firmitior fiat fides, tum ex ea parte qua est conuictio atque assensus: tum ex illa qua est sperandum, siue sperantium (vt Augustinus legit) fundamentum. Quanto enim magis experitur homo potetiam, bonitatem & fidem alicuius erga se, tanto firmitus ei credit fidentq; in reliquis quæ ab eo expectat: & expletur illud Psalmi 9. Sperent in te, qui nouerunt nomen tuum, quoniam non dereliquisti quærentes te Domine: hoc est, illi fortissimè sperent, qui experti sunt te adesse quærentibus te. illi psallant Domino, & annuncient alijs opera Domini, quod non sit oblitus orationem pauperum. Prior autem gustus, ipsa sapientia perfectorum est: qui longa iam consuetudine sensus habent exercitatos ad discrimen boni & mali; qui sapientiam loqui possunt inter perfectos. Sicut enim ait August. ad cognitionem sincerissimæ sapientiae pauci spirituales

Gust⁹ dei
in futura
vita non
abolebitur,
sed perfici-
tur.

Gust⁹ dei
fidei ob-
scuritatem
tollat, &
ipsam fi-
dem firmat.

Sapientia
paucorum
est.
Cap. 4. li-
bri cōtra
epistolam
fundamē-
ti.

tuales in hac vita perueniunt, vt eam ex minima quidem parte, quia homines sunt, sed tamé sine dubitatione cognoscant: cæteram quippe turbam nõ intelligendi viuacitas, sed credendi simplicitas tutissimam facit. Posterior verò gustus, omnibus iustis communis est. Omnes enim, & esuriunt, & sitiunt iustitiam: omnes vident se mutari, aliquousque saltem, ad pietatem: omnes conscientiam aliquantulum pacatam habere incipiunt. Vnde Apostolus dicit eos accepisse Spiritum sanctum velut arram hæreditatis æternæ. Testimonium igitur quod perhibet Spiritus in cordibus iustorum, non verbum est Spiritus sancti, dicentis: tu es filius Dei: vt Deus testatus est de naturali filio suo: hic, inquit, est filius meus dilectus. Nā si hoc modo testaretur Spiritus sanctus, omnino oporteret credere eius testimonio: Sed testimonium eius, est experientia quædam diuinæ gratiæ atque iustitiæ, & gustus ille Dei, de quo iam diximus. Porro animaduertendum est omnem experientiam in singularibus consistere. iustitiā quoque, siue actus bonos, similiter esse circa particularia. Vnde experientia iustitiæ, maximè est de particularibus. circa quæ quum facillimū sit falli (vnde illud medicorū: Experientia fallax), verissimū est quod quæ hanc experientiam iustitiæ planè esse fallacem. Fortè expertus es, te posse abstinere ab adulterio: sed nondū expertus es, num saltē, si aliena bona nemine sciente inuenires, statim ea esses restitutus. Et vt hæc de te nōris, innumera interim sunt in particulari peccata quæ nescis esse peccata. Huc accedit, quod & si ea nosse qualia sunt, nescis tamé an verè sis paratus nūc vitare: & estō quod verè paratus sis, saltē quo fine hæc facere paratus sis ignoras: sicut ait in oratione ad Deū venerabilis Beda: Si quid boni te largiente fecero, quo fine hoc faciam, quæve distictione à te pensetur ignoro. Et Aug. Nonnūquā, ait, sunt apertissima vitia, quæ alijs

Quidam
Dei gustus
oibus iustis
cōis.

Ephe. 1.

Gustus dei
est testimonium
Spiritus.

Gustus dei
est testimonium
fallax.

Beda.
Lib. 21. de
Cinit. dei
cap. 16.

quæ alijs vitijs vincuntur occultis, quæq; putantur esse virtutes in quibus regnat superbia, & quædam sibi placendi altitudo ruinosa. Sicut igitur cum experitur medicus se sanare hominem, testimonium habet artis suæ boniq; progressus in hominis curatione, sed fallax: nam fortassis curatus est infirmus alia ratione quàm pharmaco eius: & etiam si in hoc casu bene progressus sit, nescit tamen an alios morbos similiter curare, numve pari dexteritate id posset. nihilominus quanto plures ægrotos pluresque morbos curauerit: tanto certius consequitur testimonium suæ artis, & diligentiae, siue foelicis progressus: ita iusti quanto sæpius, atque diutius rectè egerint, & præcipuè in tribulationibus: tãto maius eis est testimoniũ istud Spiritus. sicut ait Apostolus. Patientia probationem operatur: hoc est, ostendit nos nobis, quàm fortes simus, quàm iusti. Probatio autem spem. Et sicut scioli medici, ante omnem experientiam quiduis pollicentur: vbi autem ad rem ventum fuerit, plerumque reperiuntur imperiti, etsi casu vno ac altero fortè fortuna bene cedat eis: ita quidam qui se iustificant, sibi persuadent statim, se esse iustos: & ex alia causa quàm ob veram iustitiam, foris agunt quæ videntur iusta. erogant in cibos pauperũ omnes suas facultates, & tradunt corpus suum ad incendium: sed coram Deo, qui rem intuetur, iuveniuntur iniqui.

Exemplo Abrahæ, Noë, Esaie, Ismaelitarum, & Apostolorum, declaratur testimonium Spiritus: & confutatur Fides Monbemijs. CAP. XVII.

Genes. 22.
quest. 58.
& 57. in
Genesim.

A Braham post plurima certamina, elapsis plusquàm viginti & sex annis ex quo secutus fuerat Dominum, tandem audit: Nunc cognoui (hoc est cognoscere te feci, interprete August.) quod

quod timeas Deum. At euangelicus meus Lutherus, primo die suæ (vt putat) conuerſionis, certum se esse gloriatur, quod veniã peccatorum suorum habeat: quæ non nisi Deum timentium est. Quid non audet hæretica præsumptio? Calvinus dicit coactam esse expositionem Augustini in hoc verbo Geneseos: Nunc cognoui quod timeas Deum, iam recitatam: Veram autem hanc (quam ipse dat) Nunc cognoui, id est, nuuc expertus sum. tanquam humano more hoc dicat Deus, sitq; hic non res aliqua, sed locutio solum: Contra illud scilicet Deuter. 8: Adduxit te Dominus Deus tuus per desertum quadraginta annis, vt affligeret te, atque tentaret, & nota fierent quæ in tuo animo versabantur: vtrum mandata illius custodires, an non. Vbi clarè designatur, quod lex ostendat homini peccatum, & malitiam suam. (Quemadmodum docet Apostolus ad Rom. 7.) ac ita, non coacta sed sincera certatq; est Augustini expositio. Esaias propheta, conscientia peccatorum quæ labijs suis peccauerat, stimulatus, se miserum clamat: nec prædicare populo audet, donec audit à Seraphin: Ecce tetigit hoc labia tua, & auferetur iniquitas tua, & peccatum tuum mundabitur. Monhemius autè statim certus est peccatorum iam remissorum. Per pseudopphetam tentat Dominus populum Israel, an diligat eum in toto corde necne, hoc est, demonstrat ipsi populo an diligat eum nec ne. Si enim pseudopphetam occidant, ex hoc possunt veluti signo quodam cognoscere se Deum diligere. At Luthero, & eius sectatoribus ridicula sunt omnia hæc. Ipsi enim ilico sciunt se ambulare secundum Spiritum, eo quod credant peccata sibi remissa. Et cum hæc fides simul eis afferat charitatem & bona opera, sciunt se Deum diligere multo certius quàm Israelitæ cognoscebant, quando pseudopphetam non audiebant. Quid
puta-

Gen. 22.

Esaiæ 6.

Gen. 22.

Hier. 17.

Gen. 22.

Genes. 7.

Ioan. 15.

Abraham
nō est iu-
stificatus
fide qua
credidit se
Deo pla-
cere: &
proinde
nec nos
ea iustifi-
camur.

Rom. 4.

Genes. 15.

putamus? an Abraham per 26. annos, nō habuerat testimoniū Spūs q̄ esset filius Dei? absit. Quid ergo dicit Deus: Nūc cognoui, q̄ timeas Deū? Potuisset iuxta Lutherū dicere Abrahā: Et ego vigintifex annis certus fui per fidē, q̄ timerē te: quorsum igitur dicis te nūc hoc cognoscere, seu ostēdere mihi? Ac catholici sciūt sēpe Abrahā habuisse testimonium Spūs q̄ esset Dei filius, lōgē certius q̄ vulgus iustorū habeat. Sed tamē q̄a omne hoc testimoniū, erat tantū signum quoddā velut experimentale, atq̄ coniecturale, nō equiualebat verbo Dei, dicētis: Tu times Deum. imō Abraham, etiam post tam insignē obedientiam, non iudicasset certō se timere Deum, nec se iustificasset ante eū: cogitās quōd ipse solus probat corda & renes: nisi Deus ipse dixisset: Nunc cognoui q̄ times Deū? Alioqui si Abrahā ab initio p̄ fidē hoc semp̄ statuit, quorsum op⁹ erat nūc ei cōmemorare, dicēdo, cognoui q̄ timeas Deū? An nūc primū docet eū fidē euangelij? Similiter, post quingētos annos nō dicēret scriptura Deū dixisse Noe: Te vidi iustū corā me in generatione hac: si hoc credidisset ille ex quo iustus fact⁹ est. Nec Apostolis in vltima cōena dixisset Christus: Vos mūdi estis propter sermonem, quem locutus sum vobis: si ex quo iusti fuerant, certi fuissent se mūdōs esse. Credamus potius scripture, dicenti quōd longē antē per fidem iustificatus est Abraham, & quōd post omnia credidit verbo Dei: Nunc cognoui quōd timeas Deum. Nec fide huius verbi iustificatus est, sed hāc reuelationem, veluti quandā consolationē, merito prioris iustitiæ accepit. Apostolus ipse clarē explicat cuius verbi fide iustificatus sit. Qui, inquit, cōtra spem in spem credidit: vt fieret pater multarum gentiū secundū quod dictum est ei, Sic erit semen tuum, sicut stellæ cæli & arena maris. Et non infirmatus est in fide: nec considerauit corpus suum emortuum, cum

cum iam ferè centum esset annorum, & emortuam
 vuluâ Saræ. In repromissione etiâ Dei nō hæsitauit
 diffidentia, sed cōfortatus est fide, dans gloriâ
 Deo: plenissimè sciēs quia quæcūq; promisit Deus,
 potēs est & facere. Ideo & reputatū est illi ad iusti-
 tiâ. Ecce fide potētiae Dei, & promissionis est iustifi-
 catus, nō fide qua statuebat se iustū esse. Quoddq; si-
 mili fide nos iustificemur, subdit Apost: Non est au-
 tē scriptū tātūm ppter ipsum, quia reputatū est illi
 ad iustitiâ: sed et propter nos, quib⁹ reputabitur cre-
 dētibus in eū qui suscitauit Iesum Christum Dñm
 nostrū à mortuis, qui traditus est ppter delicta no-
 stra, & resurrexit propter iustificationē nostrā. Item Rom. 10.
 vbi ait: Hoc est verbū fidei quod prædicamus. Quia
 si credideris in corde tuo, quod Dominus est Ie-
 sus, & confessus fueris in ore tuo, quod Deus il-
 lum suscitauit à mortuis, saluus eris. Corde enim Esa. 28.
 creditur ad iustitiam: ore autem fit confessio ad sa-
 lutem. Dicit enim scriptura, Omnis qui credit in il-
 lum, non confundetur. Non enim est distinctio Iu-
 dæi & Græci: nam idē Dominus omnium, diues in
 omnes qui inuocant illum. Omnis enim quicūq; Act. 2.
 inuocauerit nomen Domini, saluus erit. Sic & in ea-
 dem epistola, dicit iustitiam Dei esse per fidem in
 Christū: per fidē in sanguine eius. citāsq; Abacuc
 testimoniū, docet iustū ex fide vēturi saluatoris, qui
 ab Abacuc promittitur, viuere. Dicitq; in euāgelio
 reuelari iustitiâ ex fide in Deū fidelē atq; veracē in
 suis promissis. Hāc verò fidē, qua quisq; statuatur se
 iustificari, nusquā regrit: sed docet, qd fide omnipo-
 tētiae Dei, & illius eius promissionis: Oīs qui inuo-
 cauerit dñm, saluus erit (quē per Christi meritū cō-
 pletur) oriatur in nobis spes: ex spe inuocatio: ex
 inuocatione sequatur impetratio iustitiæ. ita vt si-
 milis sit fides iustificās illi fidei, p quā ingressi sunt Num. 14.
 Caleb & Iosue terrā pmissam. Credebāt hi promissio-
 ni

fioni dei, qua p̄miserat populo Israel terrā Chanāā. At quòd ipsi in propria persona intrarent, non statuebant. Sciebant enim Deum veracem fore, etiam si ipsi terram illam non ingrederentur: habebantq̄ eandem cum Moyse & Aaron fidem promissionis: qui certè se non credebāt ingressuros terrā, tametsi hoc sperārit Moyses, & propterea orauerit antequā intelligeret decretum esse quòd ipse non ingrederetur. Explicant autem fidem suam Caleb & Iosue, dum dicunt: Si propitijs fuerit Dominus, inducet nos in terram Chanāan.

Num. 14.

Christus sanauit infirmos fide omnipotentia sua, non fide qua illi statuerāt se sanandos. C. AP. XVIII.

Luc. 5.

Matth. 9.

Psal. 118.

Psal. 30

Psal. 50

Talis rursus est fides iustificans, qualis erat eorum quos sanauit ab ægritudinibus suis Christus. Audi ergo qua ex fide sanauit leprosum. Domine, inquit, si vis, potes me mundare. Hanc fidem intuitus Dominus, tangens eum dixit: Volo, mundare. & mundauit eum. Hęc fides est potentia Christi: ex qua spesoriebatur quòd sanaret eum. Sicuti & Hemeroissa, non certa asseueratione, sed bona fiducia dicebat: Si tetigero tantum vestimentum eius, salua ero. Sicut item non asseuerans, sed bono animi proposito dicebat Deo Dauid: Nō obliuiscar sermones tuos. Et orando, non asserendo dicebat: In te Domine speraui, non confundar in æternum. sicut & in eodem psalmo, postea dicit: Illustra faciem tuam Dñe super seruū tuum, saluum me fac in misericordia tua, Domine non confundar quoniā inuocaui te. Sicut insuper non assertiones sed orationes sunt: Asperges me Domine ysoopo, & mundabor, lauabis me etc. Auditui meo dabis gaudium & lætitiā etc. Similiter non tam asserendo, quā sperando, dicebat: Non timebo mala quoniā tu mecū es. Similiter Centurio ille in Capharnaō, per quam

per quam fidem impetrauit seruo sanitatē, nisi qua agnouit Christum verbo curare posse? Item, quā fidem exegit Deus à cæcis? Creditis, inquit, & hoc possum facere vobis? at illi dixerunt, vtique: tūc tetigit oculos eorum, dicens: Iuxta fidem vestram fiat vobis, hoc est, id quod me posse creditis, volo vt fiat vobis. Iuxta Lutherum omnino erat conueniēs, vt hi dicerēt Christo: Certi sumus quod nos mundabis, & illuminabis, & sanabis.

Matth. 9.

Probatur ob talē fidem Christum remittere peccata, quali legitur sanasse corporales morbos: ex Paralytico, Peccatrice, Latrone, Abel. CAP. XIX.

Certè ob similitudinē fidē Dñm remittere peccata, ob quā legitur sanasse corporales morbos: satis docet historia paralytici sanati. Videns (ait Matthæus) Iesus fidē illorū (portantiū, atq; eius qui ferebatur) dixit: Cōfide fili, remittūtur tibi peccata tua. Fides qua credebāt Christū eū posse sanare, & spes, sollicitudoq; Christū hac de causa rogādi, tāta (inq;) illa sollicitudo, vt etiā per testū denudatū hominē illi demitterēt, & hic se demitti sineret: impetrauit à Dño remissionē peccatorū, ac sanitatē. Nec illud: Cōfide fili: significat paralyticū debuisse statuere, q; sibi remitterētur peccata, sed iubet Dñs eū sperare sanitatē, quia peccata ignosceret, ob quæ meritò paralyticus erat. Sicut cum ad Emorissam diceret: Confide filia, fides tua te saluā fecit: nō exigitur fides sanitatis futuræ: qppe quæ iā sanata erat per fidē, sed mādatur vt bono sit animo, nec terreatur velut punienda à Christo, q; immūda (iuxta legē) vestē eius tetigisset: nec metuat, ne plaga redeat. Ad cuius rei significationē, scribit Marcus mulierē metuisse, & tremuisse ob verbum Christi: Quis me tetigit? Tetigit me aliquis. Nā ego noui virtutē

Matth. 9.

Matth. 9.

Matth. 9.

D

ex me

ex me exiisse : & Christum ei tandem dixisse : Esto sana à plaga tua, hoc est, permane sana . Paralyticus audito Christi verbo, Remittuntur tibi peccata tua: illi quod credidit, verum non per huius fide remissionem obtinuit, sed per fidem priorē: ut dictum est. Sic & peccatrici in domo Simonis leprosi, per fidem & dilectionem, qua ad Christi pedes procidit, eos lauit lachrymis, unxit unguento, terfit capillis, remissa sunt peccata multa. At fides qua credidit Christo, dicenti: Remittuntur tibi peccata, posterior fuit ipsa remissione, eamque secuta est, non autem impetrauit. sicut in Abraham, Noe, Apostolis & paralytico declaratum est. Sic & Latroni promissus est paradysus, non ob eam fidem quae secuta est promissionem: qua credidit se ipso die mortis suae in paradiso futurum, sed per eam qua peccatum agnouit, & Christi innocentiam confessus est, latronem socium corripuit, timorisque Dei admonuit: & Christum agnoscens regem futuri seculi, qui sua peccata posset ignoscere, eum suppliciter inuocauit. Sic Caleb & Iosue acceperunt absolutam, nullamque conditionem promissionem Dei de ingressu terrae Chanaan: non quidem ob eam fidem quae promissionem ipsam secuta est, sed ob eam qua crediderunt Deum potentem euertere Chananeos, & traditurum terram posteris Israel. Declaremus insuper hanc rem ex alio exemplo. Abel est iustificatus fide, qua credidit Christum passurum pro humano genere, & qua inuocauit eum. Hanc fidem dum hostia, ex primogenitis gregis sui & adipibus eorum sumpta, protestaretur, consecutum est miraculum ignis absumentis sacrificium, significans munus eius esse acceptum, Deoque placere. Num putandum est, quod fide illius miraculi atque testimonij iustificatus est? minime gentium. Sic igitur nec fide verbi testificantis hominem esse iustum, consequitur quis iustitiam, sed iustitiae duntaxat testimonium. Sic nec Enoch fide translationis iustificatus est,

entus est, et si trāslatio signū sit ipsum placuisse Deo. Testis est ipse Apostolus quod antē erant iusti per fidem. Fide, inquit, plurimam hostiam Abel quā Cain, obtulit Deo: per quam testimonium cōsecutus est esse iustus, testimoniū perhibēte muneribus eius Deo, & per illam defunctus adhuc loquitur. Fide, Enoch translatus est ne videret mortem, & non inueniebatur: quia trāstulit illum Deus. ante translationem enim, testimoniū habuit placuisse Deo. Sine fide autem, impossibile est placere Deo. Credere enim oportet accedentem ad Deum quia est, & inquirentibus se sit remunerator. Explicato autē loco Pauli de testimonio Spiritus, ad Rom. 8. simul explicatus est & ille Ioānis, cap. 4. epistolæ 1. In hoc cognoscimus q̄ in eo manemus, & ipse in nobis, quoniam de Spiritu suo dedit nobis.

Heb. 11.

Ostenditur testimonium Spiritus de consequenda vita æterna, tale esse quale præbet causa, quem impediri potest, effectui futuro.

CAP. XX.

Nunc videamus quomodo Spiritus testatur quod assequemur hæreditatem cœlestem. Et quidem ex iam dictis satis hoc manifestū euadit. Testatur enim gustus Dei quē habemus in hac vita, nos habituros æternā vitam: sicut medium prænūciat finem: sicut meritū, mercedē: sicut semētis, messē: sicut flores fructū: sicut esuries saturitatē: sicut conceptus partum: sicut arra plēnam possessionē: sicut pugna victoriā: sicut certamē coronam: sicut infusio medicamentorum, sanitatem: sicut ambulatio & cursus, peruentionem: sicut adoptio filiorum, hæreditatem. Sed hæc testificatio & prænuntiatio, non est verbum Dei asserens quod quod tēdimus perueniemus, eo quod ab arra, quam iam à Deo accepimus, excidere possumus, & nō pseuerare: atq; ita efficere, vt oēs iustitiæ nostræ

D ij

præteri-

Ezech. 3. præteritæ à iusto iudice obliuioni tradantur, iuxta dictum Ezechielis.

Apostolum dum promittit eternam hereditatem, adijcere conditionem. CAP. XXI.

QUod quia nimis facile fit: vti semētis facile impeditur ne pertingat ad messem: & flores, ne proferant fructū: & facile pugna deseritur: & qui sanari incœperat, durius postea vulneratur, Apostolus prudentissimus, cū mentionē facit adoptionis filiorum atque capiendæ hæreditatis, veluti studio quodam solet Christianos contra hanc fatuam perniciosamq; Lutheranorum fidē munire: adiecta scilicet conditione perseuerantiæ. Cuius nemo sanè, citra Dei reuelationē, certus est: quando & electum Apostolum Iudam, & primum Iudæorum regem Saul: sapientissimū quoq; atque Idida, hoc est, Deo amabilem Solomonem, & Nicolaum diaconum, imò electum populum Iudaicū excidisse videmus, & audimus Deū dicentē Moyfi,

Exod. 33. Miserebor cuius misereor, & misericordiam præstabo cuius miserebor. Igitur nō volentis, neq; currentis, sed miserentis est Dei. Dicit enim scriptura

Exod. 9. Pharaoni, Quia in hoc ipsum excitaui te, vt ostendā in te virtutem meā, & vt annuncietur nomen meū

Rom. 9. in vniuersa terra. Ergo cuius vult miseretur, & quē vult indurat. Sed videamus quas cōditiones adiiciat Apostolus, & quomodo ostendat non esse verbum Dei, nos peruenturos ad vitā. Ipse, inquit, Spiritus, testimonium reddit spiritui nostro quod sumus filij Dei, Si autem filij: & hæredes. Hæredes quidē Dei: cohæredes autem Christi, si tamen compatimur: vt & cōglorificemur. Ad Colossenses scribens: Reconciliauit vos, ait, in corpore carnis suæ per mortem, vt exhiberet vos sanctos & immaculatos, & irreprehensibiles coram ipso: si tamen permanetis

manetis in fide fundati, & stabiles, & immobiles à spe euangelij quod audistis, quod prædicatum est in vniuersa creatura quæ sub celo est. Et ad Hebræos: Domus, ait, Christi sumus nos, si fiduciam & gloriam spei vsque in finem, firmam retineamus. & infra: Participes Christi effecti sumus: si tamen initium substantiæ eius vsque in finem firmum retineamus dum dicitur: Hodie si vocem eius audieritis nolite obdurare corda vestra. Et cap. 10. eiusdem epistolæ: Iustus, inquit, ex fide viuit, quod si subtraxerit se, non placebit animæ meæ. Quid hoc est aliud, quàm: iustus per fidem accipiet vitam, modò perseueret? Et quid hoc Christi verbo clarius: Refrigescet charitas multorum. qui autem perseuerauerit vsque in finem, hic saluus erit? Et Ioan. 8. dicit: Si manseritis in sermone meo, verè discipuli mei eritis, & cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos. Mira hæreseos præsumptio. Quod Apostol. de se & socijs suis, non nisi conditione adiecta ausus est dicere, hi intrepide, sine conditione de se certò asseuerant.

Cap. 13.

Psalm. 94.

Abacuc 2.

Matt. 24.

Apostolus docet nos hæredes æternæ vitæ secundum spem, non secundum fidem.

CAP. XXII.

IN epistola ad Titum Apostolus, cum mentionem faceret iustificationis, & hæreditatis æternæ, loco conditionis adiecit: Secundum spem. Iustificati, inquit, gratia ipsius, hæredes simus secundum spem, vitæ æternæ. Et cur hoc quæso? vt admoneret spem quidem esse iustificatis æternæ hæreditatis, non autem certitudinem. Causa cur dixerit: Secundum spem: sequitur, vbi ait: Fidelis sermo est: & de his volo te confirmare: vt curent bonis operibus præesse, qui credunt Deo. Adiecit, inquam: Secundum spem: quia nisi bona operentur fideles, permaneantque iusti, non assequantur quod sperant. Quare secundum spem, non secundum

Cap. 3.

Ibidem.

Differētia
fidei &
spei.

D iij

fidem,

Auguf. li.
1. folilo-
quiorum
cap. 6.

Serm. 10.
in pſal. 90

Res ſpe-
rata ſæpe
nō euenit
& tamen
ſpes certa
eſt.

Spes cref-
cit p ope-
ra bona.

fidē? quia aliud fides, aliud ſpes. Fide creditur rem ita ſe habere, ad quam cōuertendus eſt animę aſpectus, vt viſa faciat beatum: Spes eſt, qua, cū bene aſpexerit, ſe viſurum eſſe præſumit. Et ſcitē quoq; Bernardus (cuius alia dicta apud imperitos, hæretici hodierni contra propriam conſcientiam deprauant) fidei & ſpei differentiam expreſſit. Germana (inquiens) fidei ſpeit; cognitio eſt, vt quod illa futurum credit, hæc ſibi incipiat ſperare futurū. Merito proinde Apoſtolus, fidem ſperandarum rerum ſubſtantiam eſſe definit. quod videlicet & non credita nemo ſperare, non plus quā ſupra inane pingere poſſit. Dicit ergo fides: Parata ſunt magna, & inexcogitabilia bona à Deo fidelib; ſuis. Dicit ſpes, Mihi illa ſeruantur. Nam tertia quidem charitas: Curro, mihi ait, ad illa. Hæc Bernardus. Fide igitur, nunquā niſi verum creditur, nempe Dei verbum. Res ſperata ſæpe non euenit: nō quaſi ſpes confundat, quę certo & infallibili fundamēto nititur, nempe Dei verbo, quamobrem & certa eſt: ſed quia ſperans, verbo diuino aut non nititur, aut nō rectē nititur. Quēadmodū qui in inexpugnabili turri conſtitutus, ſperat ſe per eam defendendum, non vana quidem ſpe ducitur: at nihilominus, ſi turrim egrediatur deſeratq; cōtingit eū ab hoſtibus capi. quod cū accidit, vana ſpe nō dicitur illuſus, ſed ſpē bonā dereliquiſſe. Teſtimoniū ergo quod Spūs de æterna beatitudine iuſtis præbet, non eſt Dei verbū fide quæ ſemper circa verū verſatur ſuſcipiēdū, ſed ſignū quoddā, ita prænunciāns beatitudinē, vt interim multis modis ea queat impediri. Ideoq; ſpem fouet: vtpote quę vt recta ſit, nō ſemper aſſequi debet rem ſperatam. Tanto autē hæc ſpes ſit certior, quāto plura, eaq; maiora, opera bona fuerint in homine. Vnde nos adhortatur Petrus, vt per bona opera certā electionē, & vocationē noſtrā faciamus.

Nunquid

Nunquid putandū est Petrū sentire, fidei certitudinem à nostris operibus pēdere? absit. Infidelitas tua fidē Dei, & verbū eius nō euacuat. Sed sentit, opera bona signa quēdā esse electionis, & prędestinationis nostri: tanto quidē certiora, quanto plura fuerint, & diuturniora. Hęc autē certitudo nō est infallibilis, qualis est verbi Dei: sed qualis ea est quę experientia colligitur. Quali Apostolus Timotheo dicit: Certus sum quodd in te nō est fides ficta. Sicut, credere, in scripturis nō semper designat fidē illā, quā alicui velut certissimo assentimur, sed etiā nō raro eā, quā hoīes boni sibi mutuō exhibēt: quę magis æstimatio quēdā est, q̄ perfecta certitudo, & potius spes est, vel spei coniuncta, quā fides: Vt cū ait David: Credo videre bona Dñi in terra viuientium. Quomodo dicit etiam D. August. in Enchir: Cū bona nobis futura creduntur, nihil aliud quā sperantur. Vbi sanē August. nō sentit, idem esse fidem & spem, in scripturis: quoniam eodem loco ea omnino conatur distinguere. vtpote sciens ab Apost. dictū esse, tria esse fidē, spē, & charitatē. sed, credere, accepit, sicut vulgus hominum loqui consuevit: pro, pręsumere, siue æstimare: veluti & suprā spem definiuit per pręsumptionem. Et in Psalm. 92. in illud: Testimonia tua credita facta sunt nimis, interpretatur vocē, credita, vt dicātur testimonia credita, quia experientia ex parte probata. Testimonia, inquit, tua credita facta sunt nimis. Testimonia tua, quę dixerat illud antē, Hęc dico vobis, vt in me pacem habeatis, in mundo autem pressuram. Ergo quia mūdus vobis pressuram facturū est dico vobis. Cœperunt pati, & confirmauerunt in se quod illis prędixerat Dominus, & magis fortes facti sunt. Cū enim videbant impleri in se passionēs, sperabant compleri in se & coronas. Et tractatu nono in epistolam Ioannis, dicit in cordibus iusto-

2. Tim. 1.
Credere,
in scriptu
ris, pro,
sperare fre
quens est.

Psal. 16.
Cap. 8.

1. Cor. 13.

Idem.

rum esse securitatē de die iudicij, hoc est, fiduciam. Sicut etiam D. Bernardus, in serm. 1. de annunciatione (ex quo conantur heretici simplices quosque illaqueare) vocem, credere, accepit, dum dixit: Necesse primum omnium credere quod remissionem habere non possis, nisi per indulgentiam Dei. Deinde, quod nihil prorsus habere queas operis boni, nisi & hoc dederit ipse: postremo quod æternam vitam nullis potes operibus promereri, nisi gratis detur & illa. Et infra: Quæ nunc, inquit, diximus non omnino sufficiunt, sed magis initium quoddam & fundamentum fidei sunt habenda. Ideoque si credas peccata tua non posse deleri nisi ab eo cui soli peccasti, & in quem peccatum non cadit, bene facis. Sed adde adhuc ut hoc credas, quia per ipsum tibi peccata donantur. Hoc est testimonium quod perhibet in corde nostro Spiritus sanctus, dicens: Dimissa sunt tibi peccata tua. Sic enim arbitratur Apostolus gratis iustificari hominem per fidem. Ita de meritis quoque si credis, non posse haberi nisi per ipsum, non sufficit donec tibi perhibeat testimonium Spiritus veritatis quia habes ea per illum. Sic & de vita æterna habeas necesse est testimonium Spiritus, quod ad eam diuino sis munere peruenturus. Ipse enim peccata condonat, ipse donat merita, & præmia nihilominus ipse redonat. Porro testimonia ista credibilia facta sunt nimis. Nam de remissione quidem peccatorum validissimum teneo argumentum, dominicam passionem. Vox siquidem sanguinis eius inualuit multo plus, quam vox sanguinis Abel, clamans in cordibus electorum, remissionem omnium peccatorum. Traditus est enim propter peccata nostra: nec dubium, quin potentior & efficacior sit mors illius in bonum, quam peccata nostra in malum. De bonis autem operibus argumentum nihilominus efficax mihi est resurrectio eius, quia

quia resurrexit propter iustificationē nostrā. Porro de spe præmiorum testimonium eius est ascensio, quia ascēdit propter glorificationem nostram.

Sentit hīc Bernardus nō sufficere fidem, qua creditur Deus paratus remittere peccata se inuocātibus, & dare bona opera, ac vitam æternam: sed ita quotq; agendum, sicq; exercendam hāc fidem, vt experientia comperias in teipso tranquillam conscientiam ex Christi passione, bona opera ex Christi resurrectione: Bona spe æstimans te illa iam obtinuisse, & ex Christi ascensione ad vitam æternam te peruenturum. Agit enim Bernardus de fide, sicut Paulus, quæ nō ociosa est, sed sibi annexā habet spem & inuocationem, operaq; charitatis. Qualem certē quicumque habent, firmiter credūt Dei verbo, & testatur eis Spiritus sanctus, nō verbo quidem expresso, sed per effectus quosdam & signa, quōd filij Dei sint, & ad vitam æternam peruenturi. Nullo modo verō Bernardus spem & fidem cōfudit: aut, ad fidem pertinere putauit, credere quōd mihi dabitur vita æterna, vt satis testantur ex eo suprā citata. Ad similem modū Basilii, interrogatione 12. in regulis breuioribus, intelligitur loqui. Quomodo, inquit, certō persuasus aliquis esse potest, Deum sibi peccata remisisse? nempe, si affectionem animi in se esse animaduenerit similem illius, qui dixit, iniquitatem odio habui, & abominatus sum. Deus enim pro remissione peccatorum demisso vnigenito filio suo, quantum in ipso est, ea antē iam omnibus condonauit. Quoniam autem misericordiam & iudicium sanctus vir canit, & testatur Deum misericordem esse & iustum, necesse est, vt quæ & à Prophetis, & ab Apostolis, suis locis, de pœnitentia dicta sunt, ea nobis præstentur, vt appareant iudicia iustitię dei, & misericordia eius cōsummetur ad cōdonationem peccatorum. Ex hoc etiam patet, quo-

Explican-
tur simi-
lia dicta
Basilii.

Psal. 118.

Psal. 100.

D V

modo

Explican-
tur item
quidā Cy-
pria loci.

Cap. 42.
lib. 3.

Rom. 4.
Abac. 2.
Esa. 7.

modo responsione decima ad decimā interrogatio-
nem, dicat, peccatorem debere credere expurgatio-
nem peccatorū suorū factā esse per sanguinē Chri-
sti. Facta nēpe est in cruce omniū reconciliatio: quia
ibi paratum est poculū potens omnes sanare. quod
tamē si fide, pœnitentia atq; sacramētis nō bibatur,
non medetur. sicut ait Prosper responsione 1. ad ob-
iectiones Vincētianas. Simili modo intellige & illud
Cypriani (epist. 6. lib. 2.) Christus dat credētibus tā-
tum, quātū se credit capere qui sumit. vt nempe sit
sensus: pro magnitudine spei est magnitudo dono-
rū Dei. sicut dicit epist. 2. lib. 2. Manet, inquit, ingi-
ter spiritus, exuberat affluenter, nostrū tantū ficiat
pect⁹ & pateat. Quātū illuc fidei capacis asserimus,
tantū inde gratiæ inundantis haurimus. Quanquā si
přecedentia (in 6. epist. 2. lib.) spectētur, magis vide-
atur hic esse sensus: Christus tantū dat credentibus
præmiū, quātū se capere (si scilicet pseueret & vin-
cat) credit qui sumit. Sic enim habet Cyprian. Pre-
ciosa mors hæc est, quæ emit immortalitē precio
sanguinis sui: quæ accepit coronam de consumma-
tione virtutis. Quā letus in illis Christus fuit? quā
lubēs in talibus seruis suis, & pugnavit & vicit pro-
tector fidei: dās credētibus, quantū se credit capere
qui sumit? Similis locus est apud eundē, ad Quirinū:
Fides, inquit, tantū prodest, & tantū nos possumus,
quantū nos credimus. Cuius sensus est. tāta est vti-
litas & tantus fructus fidei, quanta est fides: & tanta
est nostra possibilitas apud Deum, quanta fides: ita
vt si fides magna fuerit, multū possimus: si parua,
parum. Cæterū vt non dubites Cyprianum non
sentire, sola fide obtineri omnia, & ea fide qua quis
statuit se iustificatum, iustificari: aduerte quas scri-
pturas citet. Citat quidē illam: Credidit Abraham
Deo, et reputatum est ei ad iustitiam: et illam, Iustus
ex fide viuit: sed etiam illam: Si non credideri-
tis, non

tis, non intelligetis. qua certè fides ista specialis non stabilitur. non enim qui statuit se intelligere mysteria, statim intelligit. Citat & illà: Omnia possibile sunt credenti. quā Christus dixit ad patrē pueri lunatici, qui dixerat ei: Si quid potes, adiuua nos miseris nostri. Cui Christus respondit: si potes credere (vtiq; quòd possum te inuare: hoc enim veluti dubitās alter dixerat: si quid potes, adiuua nos etc.) Omnia possibile sunt credenti. Citat & historiam Ananiae, Azariae, & Misaelis: qui credentes Deo, liberati sunt de flamma ignis. Sed nunquid statuebāt firmiter, se de flamma liberandos? Audi quid dicāt: Ecce Deus noster quem colimus, potest nos eripere de camino ignis ardentis, & de manibus tuis. Quod si noluerit etc. Frustra sanè allegatur pro speciali fide Lutherana Cyprianus, cū clarissimè ipsemet eam refutet toto 3. sermone de lapsis, dicens (veluti de nostri temporis hæreticis loqueretur:) Pacem sibi vltro, nemine dante sumpserunt, falsa pollicitatione seducti: ac apostatis & perfidis iuncti, errorem pro veritate sumpserunt: communicationem non communicantium ratam ducunt: hominibus contra Deum credunt. Intelligis quid dicat, christiane lector: eos videlicet qui putant sibi peccata dimitti cū primū fideles fuerint, siue cū crediderint ea sibi remissa, pacem cum deo sibi vltro sumere, nemine dante: & hoc propterea, quòd falsa pollicitatione seducti sint, & hominibus cōtra Deū credāt. Post pauca quoq; quid subdat aduerte. Vos fratres quorum timor in Deum pronus est, Idem. poenitentes ac dolentes, peccata vestra perspicite, nec desperantes misericordiam Domini, nec tamen veniam vendicantes. Deus quantum pietate patris indulgens semper & bonus est, tantum iudicis maiestate metuendus est. Quā magna delinquimus, tam granditer desileamus. alto vulnere

Mar. 9.

Daniel. 3.

vulneri diligens, & longa medicina non desit. poenitentia crimine minor non sit. Putasne citò dominum posse placari, quem verbis perfidis abnuisti etc? Et infra: Si precem toto corde quis faciat, si veris poenitentiae lamentationibus & lachrymis ingemiscat: si ad veniam delicti sui, Dominum iustis & continuis operibus inflectat, misereri talium potest. Ecce, fidelibus loquens Cyprianus, etsi lapsis, docet non statim veniam vendicare: docet non illico dominum placari, sed iudicis maiestate esse metuendum, & continuis operibus iustis, ad veniam flectendum. docet pro granditate delicti, granditer flendum. vtpote cui in mentem non veniebat fanatica istorum fides, quæ simul ac infuerit & se homo reconciliatum Deo statuerit, statim veniam affert. Porro sicut Cyprianus, ad Quirinum, dicit fructum fidei haberi pro magnitudine fidei: ita August. tract. 32. super Ioannem: Certi, inquit, sumus omnem hominẽ, qui baptizatur, accipere Spiritum sanctum: sed quãtum vas fidei attulerit ad fontem, tantum implet. Quod ipsum & de humilitate affirmat, in libro de sancta virginitate cap. 32. Christus (inquiens) humilitatem maximè commendavit, & in ea meritum magnitudinis posuit, dicẽs: Qui humiliaverit se sicut parvus iste, maior est in regno cœlorum. Tract. autem 4. in epistolam Ioannis. pro magnitudine sancti desiderij, dicit magnitudinẽ esse donorum: vt videlicet intelligamus, quando dixit pro magnitudine fidei esse magnitudinẽ donorum sancti Spiritus, ipsum nõ hoc veluti fidei proprium dixisse, sed quòd fidei cum alijs virtutibus, humilitate, & sancto desiderio sit commune.

Marc. 18.

*Adeã venit, quæ ex veteribus pro sua fide affert
Brentius.* CAPVT XXIII.

○ Peræprecium autem est audire, quæ ex veteribus pro sua fide citat Brentius, Gregorium Nazianze-

Nazianzenum citat ex oratione consolatoria in grandinis calamitate, sic dicentem: *Præueniamus iram eius in confessione. Velimus ipsum audire, quemadmodum prius iratum, ita nunc placatum. Quis scit, inquit, nunquid conuertatur, & pœniteat, ac relinquat benedictionem? atqui manifestè hoc scio. Ego diuinæ clemētiæ sum fideiussor. Nā iram, quæ præter naturam eius est, remittet, & ad misericordiam, quæ secundum naturam eius est, conuertetur. Ad illam enim à nobis compellitur, ad hanc verò inclinatur. Et si corripit compellentes, cur non exaudiret inuocantes: ac natura sua vteretur in remittēdo? Tantum nos misereamur nostri, ac iustis patris visceribus viam adaperiamus. Semina nemus in lachrymis, quo in exultatione metamus. Fiamus Niniuite & non Sodomitæ: curemus prauitatem, ne prauitate consumamur.* Hæc Nazianzenus. Clarissimus est sensus Nazianzeni: nempe Deum natura propria clementem, velle misereri nostri, & ignoscere peccata nostra, si nos eius visceribus viā aperiamus in nobis: non quidem sola fide, statuendo eum iam propitium, sed derelinquendo nostram prauam viam: flendo & ieiunando, atque orando: more Niniuitarum. Hoc certum est, & indubitatum Dei verbum, Deum misereri omnium verè pœnitentium, se inuocantium, & præscriptis à se remedijs vtentium. Citat deinde Hylarium, dicentem (in cap. 6. Matth.) fidei nostræ inuiolabilem esse constantiam, & magni periculi esse, ambigere. Quasi scilicet aliquis catholicus id neget. Non an fides certa sit quæritur, sed quid certò credere oporteat, hoc est quod inter nos nunc disputatur. Vos clamatis quemlibet debere credere, sibi esse remissa peccata, & vitā æternam sibi donandam, quo iustus sit coram Deo, atq; ea ipsa fide statim iustificari. Catholici contrà, neq; quemlibet hoc credere debere, neq; ex ea fide esse petendam iustitiā docemus. Adijcit Brentius verba Augusti-

Ioel. 2.

Quid velit Nazianzenus.

Citatur Hylarius à Brëtio.

Respondetur.

Allegat Brentius Augusti-

Allegat
Brentius
August.

Augustini ex 28. serm. de verb. do. *O homo facie tuam non audebas ad cælum tollere: oculos tuos in terram dirigebas, & subito accepisti gratiam Christi. Omnia tibi peccata dimissa sunt. Ex malo seruo factus es bonus filius. Ideo præsume, non de operatione tua, sed de Christi gratia. Gratia enim saluati estis, ait Apostolus. Non ergo hic arrogantia est, sed fides. Prædicare quod acceperis, non est superbia, sed deuotio. Ergo attolle oculos ad patrem qui te per lauacrum genuit: ad Patrem qui per filium te redemit, & dic: Pater noster. Bona præsumptio, sed moderata. Hæc ille. At hic August. non dicit quemlibet vt iustificetur debere statuere, sibi peccata esse remissa. Imò ea antè remissa dicit: ac inde, ait: præsume, nō de operatione tua, sed de gratia Christi. Quid autem est, de quo præsumi vult? vt audeamus Deum appellare patrem. Præsumptionem autem vocat, nō certam fidē qua credat quisq; se Deo gratum esse, & veniam peccatorum obtinuisse, sed fiduciam bonā atq; spem. Nam quod ait, Non hic arrogantia est, sed fides: non designat fide recipi à quolibet, quòd sit Deo reconciliatus, sed quòd fidei exercitium atq; operatio sit, bona spe gratias agere Deo de bonis acceptis. Fidei, inquam, nō qua credis certò & firmiter Deo te reconciliatum, sed qua credis Deum hominibus verè pœnitētibus, in baptismo peccata donare: in quorū numero te esse confidis, pietq; præsumis. Vnde subdit: Prædicare quod acceperis, non est superbia, sed deuotio. Quomodo etiā fides est prædicare virtutes priorū christianorū, etiā si de quolibet nō credamus firmiter quòd Deo ex corde seruerit. Quomodo etiā dixit Aug. ho. 50: Nō ea dimitti precamur (dum dicimus dimitte nobis debita nostra) quæ in baptismo dimissa sunt, & nisi dimissa credimus de ipsa fide dubitamus. Qui enī putat pœnitēti atq; credēti, in baptismo non dimitti peccata commissa, sed pro eisdem*

Responso
ad illum
August.
locum.

eisdem postea adhuc Deū, vt ignoscat, orādum, cer-
tè infidelis est: nō autē is, qui trepidat ne fortè absq̃
vera pœnitentia baptismum accesserit, & ideo ba-
ptismus in eo operatus non sit. Profectò in eadem
hom. 50. docet August. plurima, quæ insanā Luth-
eranam fidem euertant: Nempe, pœnitentia & sa-
tisfactione, Deum super peccatis placandum: nec
crimina post baptismum commissa, remitti aliter
quàm per eorum solutionem, qui clauēs in eccle-
sia administrant. Allegat postea Brentius Augusti-
num ex tractatu 22. in Ioānem, vbi ait Augustinus.
*Paulus dicit: Oportet nos exhiberi omnes ante tribunal
Christi, & tu tibi audes promittere quòd in iudicium non
venies? Absit inquis, vt ego mihi hoc promittere audeam,
sed credo promittenti. Saluator loquitur, veritas pollicea-
tur, ipse dixit mihi: Qui audit verba mea, & credit ei qui
me misit, habet vitam æternam, & transitum fecit de
morte ad vitam, & in iudicium non veniet: Ergo audiui
verba Domini mei. Credidi. Iam infidelis cùm essem, factus
sum fidelis, sicut ipse monuit: transij à morte ad vitam,
ad iudicium non venio, non præsumptione mea, sed ipsius
promissione. Hæc allegat Brentius. Sed perspice, can-
dide lector, quid immediatè verba illa præcedat:
Quid est hoc (inquit Augustinus:) in iudiciū nō ve-
nies? Et quisquam melior erit Paulo Apostolo, qui
ait: Oportet nos exhiberi omnes ante tribunal
Christi, vt illic recipiat vnusquisq̃, quæ per corpus
gessit, siue bonum, siue malum? Tum sequuntur ver-
ba à Brentio allata: *Paulus dicit: Oportet nos exhiberi
omnes ante tribunaletc.* Aduerte etiam, lector, quid
sequatur: Paulus autē cōtra Christū loquitur, disci-
pulus contra magistrū, seruus cōtra dominū, homo
contra Deum: vt cū Dominus dicat, Quia qui au-
dit & credit, trāsīt à morte in vitam, & in iudicium
non venit, dicat Apostolus: Oportet nos omnes
exhi-*

Rursus al-
legat Au-
gustinū.

Eodē tra-
ctatu in-
frā.

Brentius.

exhiberi ante tribunal Christi? Aut si ad iudiciū nō veniat, quid ad tribunal exhibetur? nescio quomodo intelligā. Nemo hīc nō videat fraudem Brentij, dū media illa disputationis verba affert velut assertivē dicerentur: quum August. inducat ibi eum qui conatur ostendere Paulum & Christum contraria sibi mutuo dicere. Nam ex persona sua, non docet credentem absolutē statuere quod non veniet in iudiciū, sed sic ait: Iam cum te credentem illuminaverit Christus, transitum facis à morte ad vitam, mane in eo, in quo transisti: & non venies ad iudiciū. Ecce cōditionem requirit vt fidelis non veniat in iudiciū, si māserit scilicet in fide. Nam eodem tractatu suprā dixit: Qui paulō antē nō credebatur, modō credit: quasi de regione infidelitatis ad regionē fidei transitū fecit, motu cordis non motu corporis: motu in melius, quia iterū qui deserūt fidē, mouētur in deterius. Et vt intelligas quod August. non sentiat per solā fidē trāfiri à morte ad vitam, expende quod eodem loco ait: Hoc est transire de morte ad vitam, inquit, trāfiri ab infidelitate ad fidē, ab iniustitia ad iustitiā, à superbia ad humilitatē, ab odio ad charitatē, Et quod infrā: Qui credūt, & secundum veram fidem agunt, viuunt, & mortui nō sunt. Rursum ibidē dicit, Qui credit, & confiteatur, de sepulchro surrexit, at tūc à ministris solvendus est, sicut ait Christus: Quæ solueritis in terra, soluta erunt in cœlo. Quæ cū fide peculiari nō cōsistunt. Pergit Brentius allegare eundē, ex libro de prædestinatione sanctorū cap. 11. Sanē, inquit, cū Apostolus dicat: Ideo ex fide, vt secundū gratiam firma sit promissio, miror homines infirmitati suæ se malle cōmittere, quā firmitati promissionis dei. Etsi autē Aug. mox addit, tam hominis quā Dei volūtātē incertā esse nobis, Cum vtrāq; inquit, incerta sit, tamē statim reprehēdit eos, qui infirmiori potius

potius, quàm firmiori fidē suam, spē, charitatemq;
committunt. Quòd si verò Aug. omnino sentit, in-
certā esse mihi de meipso voluntatē Dei, videtur
secum ipse pugnare, & referendum est hoc inter ea
Aug. quę potius dissimulāda sunt quàm probanda.
Certē Aug. vtramq; & Dei de nobis, & nostram de
nobis volūtātē, incertā esse dicit. Promissio autem
quā firmā dicit, est ea qua promisit Deus omnes gē-
tes Abrahę: siue quòd omnes gētes benedicendę
sint in semine Abrahę. Hęc promissio certa est, cui
tanquam firmissimę se iustificandum homo cōmit-
tit, expectās potius ex ea benedictionē, & iustificati-
onē, q̃ ex suo libero arbitrio, fragili & infirmo. Sed
Brēt. & Augustinū nō intelligit, & dictū eius reiicit:
vt cognoscas similē eū esse procuratoribus iniqua-
rū causarū, qui nihil pēsi habētes quā defendāt cau-
sam, iustāmne an iniquā: vndiq; corradūt, quod pro
se facere videatur, etiā si sciant, q̃ re penitius intro-
specta, inueniātur non rectē probare, quę conantur
statuere. Sic & Bernardū pro se citat. de quo tādē
ait: *Si Bernardus secū pugnat, viderit Asotus* (quo nomi-
ne catholicū virū Petrum à Soto deridet) *quomodo ea*
dicta inter se conciliet. Nos qui solius sacre scripturę sen-
tentiā sequimur, sum⁹ extra teli iactū. Viden lector quāti
faciat doctores, quorū patrociniū vult se tueri, & q̃
laboret eos intelligere vt rectē citet. Nos autē, quia
sequimur scripturā, promittentē nō defuturos vsq;
ad cōsummationem sanctorū, donec omnes occur-
ramus in vnitatē fidei, doctores & pastores: scimus
nō per solā sacra scripturam nobis verbū Dei mini-
strari, sed & per doctores post scripturam cōditam
exortos. Ideoq; sanctorū dicta studemus intelligere,
& sincerē ad fideliū cōfirmationem ea proferimus:
vnā simul ostēdētes, eos scripturas sacras esse secu-
tos: & hæreticos hodiernos scripturarum esse per-
uersores. Citat itaq; verba Bernardi ex serm. 3. de

Hucusq;

Ephes. 4.

Bernardū
cit.

E

fragmen-

fragmētis septē misericordiarū. Nos paulō altius ea verba repetamus. Septimus, inqt, panis est spes obtinendi, cuius nihilominus teneo fragmenta tria, & eorum sapor dulcis admodū gutturi meo. Tria, inquā, sunt quę sic roborāt, & confirmant cor meū, vt nulla me penuria meritorum, nulla consideratio proprię vilitatis, nulla æstimatio cœlestis beatitudinis, ab altitudine spei deĩcere possit in ea firmiter radicum. Tum paulō inferius sequuntur verba à Brentio citata: *Tria considero, in quibus tota mea spes consistit, charitatem adoptionis, veritatē promissionis, possestatem redditionis, murmure iam quātum voluerit, insipientis mea cogitatio, dicens: Quis enim es tu? aut quanta est illa gloria? quibŭsve meritis hanc obtinere speras? Et ego fiducialiter respondeo: Scio cui credidi, et certus sum quod in charitate nimia adoptauit me, quā verax in promissione, quā potens in exhibitione. licet enim ei facere quod voluerit, hic est funiculus triplex, qui difficilē rumpitur, etc.*

Hucusque Bernardus. Cernis, christiane lector, Bernardum tantū dicere, ex Dei charitate erga nos, veracitate promissionis eius & potentia, oriri spem tantam, vt si ea tria prę oculis semper habeamus, spes deĩci nequeat. Dū verō ait: Certus sum, quia in charitate nimia adoptauit me: intelligendus est, vt Scola loquitur, de adoptione sufficienti non de efficaci, quasi dicat, sufficiens est passio Christi, & potens vt me transferat in numerum filiorum.

1. Tim. 2.

1. Ioan. 1.

Ad quem sensum, scriptura dicit Christū se dedisse redemptionem pro omnibus, & quod propitiatio sit pro peccatis totius mundi. Sic Bernardus dicit quod ipse Deus per Christum se adoptet: nō quasi Christus omnium peccata aboleat vel à seruitute diaboli omnes eripiat, sed quia mors eius potēs est omnes saluare, si dei gratia omnes eius essent participes. Nec mireris si Bernardus sibi datū dicat quod omnibus cōmune est. Hic est enim affectus serui fidelis

delis (ait Chrysost.) vt beneficia Dñi sui, quæ communiter data sunt omnibus, quasi sibi soli præstita reputet, & quasi sit omnium debitor, & pro omnibus ipse solus habeatur obnoxius. Hoc fecit & Paulus, qui mortē Dñi & saluatoris nostri, quæ pro vniuerso expēsa est mūdo, sibi soli præstitā dicit: quasi enī de se solo loquēs, ita scribit: Quod enim nūc viuo in carne, in fide viuo filiū Dei, qui tradidit semetipsum pro me. Bernardū postremo ex ser. 5. de dedicatione ecclesię adducit, dicentē: *Quis poterit saluus esse, dicūt discipuli Saluatoris?* & ille: *Apud homines hoc impossibile, sed nō apud Deum. hæc tota fiducia nostra, hæc vnica cōsolatio nostra, hæc tota ratio spei nostræ. Sed de possibilitate iā certi, de volūtate quid agimus? Quis scit si est dignus amore an odio? Quis nouit sensum dñi? aut quis cōsiliarius eius fuit? Hic iam planē fidē nobis subuenire necesse est. Hic oportet succurrere veritatē, vt quod de nobis latet in corde patris, nobis per ipsius Spiritū reueletur, et Spiritus eius testificās persuadeat spiritui nostro, q̄ filij dei sum⁹. Persuadeat autē vocādo & iustificādo gratis per fidē, in quibus nimirū velut medius quidā trāsitus est ab æterna prædestinatione, ad futurā magnificationē. Ecce lector, quomodo Spiritus S. secūdū Bernardū persuadeat nobis q̄ filij Dei sumus: vocādo. s. & iustificando p̄ fidē. Vnde discimus duo. Primū, q̄ testimoniū Spirit⁹ S. quo testatur nos filios Dei esse: sequatur iustificationē, nō præcedat: & proinde nō pertinere ad iustificatē fidē, sed eā sequi. Secūdū, q̄ quia iustitia nostra ex fide percepta sepē nos latet, nec verbū est euangelicū: ideo testimoniū spirit⁹, quod ex ea sequitur, nō verbū est euangelij, sed argumētū, ab effectu & experiētia sumptū. Quod ergo ait Bernardus, fidē nobis succurrere, vt nobis pateat, qd de nobis lateat in corde patris, verissimū est. Fides enim parit iusta opera: ex quibus colligimus probabili coniectura, nos & Dei filios*

E ñ esse,

Lib. 2. de
cōpūctio-
ne cordia.

Gal. 2.

Ad verba
quæ ex
Bernardo
citat Ar-
topæus
responsio.

esse, & ad vitā pueturos eternā: vt suprā ostēdimus.
Citat & Artopæus Bernardi verba ex ser. 61. super
cantica: *Et reuera vbi tuta firmāq; infirmis requies, nisi in
vulneribus saluatoris? tanto illic securior habito, quanto
ille potētior est ad saluandū. Fremit mūdus, premit corpus,
diabolus insidiatur, nō cado. Fūdatus enim sum supra firmā
petram. Peccaui peccatum grande, turbatur conscientia, sed
nō perturbatur, quoniā vulnerū Domini recordabor. nempe
vulneratus est propter infirmitates nostras. Quid tã ad mor-
tem, quod nō Christi morte saluetur? Si ergo in mentē vene-
rit tam potens, tamq; efficax medicamētum, nulla iā possum
morbi malignitate terreri. Et ideo liquet errasse eum qui
ait: Maior est iniquitas mea, quā v̄t veniam merear. nisi
quod non erat de membris Christi, nec pertinebat ad eum de
Christi merito, v̄t suū præsumeret, suū diceret quod illius
esset, tanquā rē capitis mēbrū. Ego fidēter dico, quod ex me
mibi deest, vsurpo mihi ex visceribus domini, quoniā mise-
ricordia affluunt, nec desunt foramina per quæ effluāt: Fo-
derunt manus eius et pedes, latusq; lancea forauerunt, et per
bas rimas licet mihi sugere mel de petra, oleumq; de saxo du-
rissimo, id est, gustare & videre quoniā suauis est dominus.
Hæc verba Bernardi nos gratissimē amplectimur:
quādoquidem nihil in eis aliud dicitur, quā eum
qui mortē domini, potens & efficax medicamētū,
præ oculis habet, non cadere in desperationē ex in-
sidijs Satane, nec more Cain à sua iniquitate, quan-
tūvis grādi, terreri aut perturbari vt desperet, sed fi-
dēter quod sibi deesse videt, vsurpare ex vulneri-
bus saluatoris: nō quidē more Lutherano, statuēdo
se illud iā habere, sed sperādo se acquisiturū. Vnde
nota Bernardū nō dicere quēlibet iā habere mel ex
Christi vulneribus oleūq; sed: per has rimas (id est,
Christi vulnera) licet mihi sugere mel de petra etc.
Licet, inquit, mihi sugere mel & oleū. nō ait: certus
est quilibet credētiū quod iā suxit. Sic etiā dicit po-
tens*

tens & efficax medicamētū esse dñicam mortē: non autē, q̄ statim oībus credētibus medicetur, siue oēs statim sanet. Cuiuslibet ergo mēbri Christi est quod Christus habet: quia ex vulneribus eius hoc fugere potest. Haften⁹ ad Bernar. verba, q̄ p se citāt hi socij cōtra Bernardi sensum, vt Brētius ipse fatetur, et ex verbis Bernardi suprā à nobis citatis est manifestū.

Soluantur argumēta Henrici Artopæi, & demonstrantur catholici non tollere gratiarum actionem: deinde, quo sensu doceant dubitare. CAP. XXIIII.

SEd argutatur Artopæus: *Certē mens fluctuans v̄e constanter remissa sibi peccata nō fatebitur, ita ad ardentē gratiarū actionē malē erit cōposita.* Quasi Apostolus Paulus, in omnibus ferē epistolis suis, nō dicat se Deo gratias agere: idēq; etiā nōnunq̄ cū profusione lachrymarū pro fide & pietate discipulorū suorū aliorūq; fidelīū. Puto tamē Apostolū nō solū benē compositū fuisse ad ardentē gratiarū actionē, sed & ardētē gratias egisse. Nondū autē eō insanie venit hæreticus, vt audeat dicere quēlibet fidelem debere certa fide statuere, quod aliis quilibet, qui fidē profitetur, verē Deo credat atq; ex animo ei seruiat. Agit rex gratias Deo feruenter, cui nunciatur à fide digno, obtēta esse in bello victoria, & tamen non absq; formidine hoc credit. Mādat scriptura vt honoret filius patrē. Pius filius hoc sedulō prestat, & tamē nō puto firma fide veluti dei verbū eū statuere, q̄ quem pro patre honorat, sit suus pater. Ad gratiarū igitur actionē, & honorē exhibēdū, sufficit ea persuasio qua æstimamus nos Deo recōciliatos, vel hos esse parētes nostros, etiā si id nō statuamus tam firmiter atq; q̄ Iesus est filius Dei. Cæterūm aduerte, christiane lector, quā odiosē & Artopæus & alij hæretici catholicā sententiā traducāt, dū aiūt catholicos docere homines, vt dubitēt, fluctuent, E iij hæsitent,

hæsitēt, an perceperit remissionē peccatorū, necne: an habituri sint vitā æternā, necne. cū catholici doceāt, vt fidāt quidē se vitā & veniā accepisse, vel accepturos esse, nō tamē hoc tanq̃ Dei verbū credāt, sed timeāt ne fortē excidant à pietate & vita. Voces autē, dubitatio, & fluctuatio etc. si p̃prie accipiātur, nō timorē tantū designāt, sed etiā animū hinc illuc ita vagantē, vt neutrobiquē quiescat: vnde dubius in dogmate, neutri parti assentit. Vacillās in agēdis, inter duo ita fluctuat, vt neutrū aggrediā. Quia verō veniā & vitā assequimur p̃ hoc q̃ Christo medico nos curādos prēbemus, nō solū p̃ fidē, verū etiā, idēq̃ præcipuē, per bonā volūtātē: ideo dubitatio de assecutione veniæ & vitæ, est fluctuatio inter sp̃e & metū: & ad affectū pertinet. Absit autē vt sic dubitet catholicus de assecutione vitæ æternæ vel veniæ, vt ea quæ ad horū assecutionē agenda sunt, aggredi cesset. Hęc enī dubitatio spei est cōtraria, & in desperationem degenerat, sicut & timor nō obtinendæ veniæ vel vitæ: qui tantus est vt torporē ad orandū pro venia, & viriliter certandū pro vita inducat. At timor, qui ex propriæ fragilitatis atq̃ malitiæ, & diuinę seueritatis cōsideratione oritur, & tamen spei veniæ & vitæ cōiungitur: humilitatē & sollicitudinē bene agēdi generat, atq̃ custodit. Hūc timorē docemus: atq̃ ex cōsequenti illud in quo fundatur: nēpe nos certos nō esse de pœnitētia nostra & perseverantia. Scripturas aliquot citat Artopæus: vt, Qui credit in me, habet vitā æternā, &: Fides vincit mundū, &: Qui crediderit & baptizatus fuerit, hic saluus erit. Verū huiusmodi scripturæ neq̃ designāt hāc fidē lutheranā, qua quisq̃ statuit se saluādū aut iustificatū, sed fidē qua creditur Christus esse filius Dei, saluator mūdi: neq̃ etiā docēt quid semper eueniat creditibus, sed quid fides valeat, siue quō fides Christi sit eos ductura, si eam & retineāt, & per charitatem exerceāt. vti suprā diximus. Sicut rectē dicitur fides

Examinā
tur scri-
pturæ ab
Artopæo
allatæ.

in medicū, sanare, si in ea perscueret, & medici phar-
maca recipiat ægrotus. vt & suprā diximus.

Breuis Epilogus prædictorum. CAP. XXV.

MOrdicus ergo approbare contendimus: neminē
rectē credere sibi remissa peccata, & se puētūrū
ad vitā æternā, tanq̃ hoc cōtineretur in ipso euāge-
lio, vt ceteri articuli fidei: videlicet, q̃ Christus est
passus, mortu⁹, sepultus. Imō asserimus nemini hoc
licitū credere, citra Dei peculiarē reuelationē, sicut
alia Dei verba, & historias euāgelicas, etiā ad fidem
christianā propriē nō spectātes: non, inquā, sicut Io-
seph creditur fuisse vir Mariæ: Mathias Apostolus
successisse in locū Iudæ proditoris: Isaac natus ex
Abrahā. Dicim⁹ nihilominus, debere quēlibet spe-
rare se affecuturū vitā æternā per bona opera, Chri-
sti gratia sibi donanda: si tempus non desit operan-
di: & veniā se obtenturū ex Christi sanguine in sa-
cramēto baptismi vel recōciliatiōis, aut iā obtinuis-
se. Nec (vt nugātur heretici) putādū est imperfectio-
nē esse fidei (cōtra quā certare debeam⁹, sicut cōtra
cōcupiscentiā venereā, infidelitatē, desperationē, &
similia mala) de ꝓpitato peccato nō esse sine metu,
sed agnoscēdo corda hoīm solū deū scrutari, metu-
ere, ne fortē in nobis lateat aliqd mali, etiā dominās
spiritui nostro, ob quod in dei ira simus. Multō mi-
nus verō est impugnādus velut carnalis, timor ille
filialis, quo formidam⁹, ne à gratia quā speramus iā
nos adeptos, corruam⁹: & ꝓ cōsequēs, ab æterna vi-
ta. Talis enim est timor castus, ꝓmanēs in seculū se-
culi. De quo Psal. Seruite (inqt) dño in timore, & ex-
ultate ei cū tremore. Apprehēdite disciplinam: ne-
quādo irascatur dñs, & pereatis de via iusta. Pulchrē
Aug. de aīa sãcta atq; ꝓfecta. Meritō, inqt, nō timet,
q̃a ꝓfecta charitas foras mittit timorē, & cū venerit
ad Chfi amplexū timet. Sed securiter q̃ timet, cauet,
& obseruabit ab iniquitate sua ne iterū peccet: nō ne

Timorē
iustorum
quo timēt
ne fortē
sint in ira
Dei, vel à
gratia ex-
cidāt, non
esse carna-
lē, sed do-
nū spiri-
t⁹ sancti.

Psal. 2.

Tract. 9.
in canoni-
cā Ioānis.

Lib. 14. c.
9. de ci-
uit. Dei.
Iterū re-
futatur fi-
des perse-
uerantiæ.

mittatur in ignē, sed ne ab illo deferatur. Et erit in illa, quid? timor castus permanens in seculū seculi. Audiui⁹ duas tibias cōsonātes. Ille de timore dicit, & ille de timore dicit, sed ille de timore quo timet aīa ne dānetur, ille de timore quo timet anima ne deferatur. Ille est timor quē charitas excludit, ille est timor pmanens in seculū seculi. Quali timore timebat Apost. ne Corinthij seducerentur serpentina astutia à simplicitate quæ est in Christo Iesu. Quem timorē habet charitas, imò non habet nisi charitas, vt ait Augus. Quo quidē loco euidentē patet Apost. nunq̃ docuisse Corinthios vt certa fide statuerēt se perseueraturos in simplicitate christianę fidei: quoniam si eos hoc docuisset tanq̃ euangelicā fidē, nunq̃ ipse, quæ antea ædificauerat, destrueret: non diceret vnquā se metuere ne eueniret aliud quā habet euāgeliū: nunq̃ ipse fideles exēplo suo in dubitationem de rebus fidei adduceret: nunq̃ se ridiculū præberet Corinthijs, qui ei respōdere possent: Quid, ô Paule, tu nobis times, qui nos docuisti, vt ipsi nobis non metuamus à lapsu? Credamus igitur Apostolo, docēti vt cū metu & tremore nostrā salutē operemur: & peruersores euāgelij habeamus quotquot prædicāt peccatoribus pacē ante pœnitētiā, & in loco tē-tationis securitatē. Nec more quorūdā ex imperitia arbitremur Calvinū & Brentiū eorūq̃ similes parū distare à fide catholica vbi dicūt fideles suos metuere, & aliquātulū hæsitare an Deo placeāt, & saluādi ne sint: nō, inq̃, id de illis arbitremur: q̃a dicunt hūc metū esse carnis & infidelitatis odiēde, atq̃ oppugnā-dæ: nō pietatis & obediētię erga apostolica p̃cepta.

*Quenam fuerit Lutbero causa comminiscendi Fidem
banc specialem.*

CAPVT XXVI.

ROget fortē quispiam, vnde Lutherani in hāc prodigiosam fidē, ipsa absurditate absurdiorē, tradendā populis venerint; quāve de causā,
cūm

cūm bis per omnia in pluribus dissentiant hodierni hæretici, in hac tamen concordēs sint vniuersi Luthero: siue Anabaptistæ, siue Zuingliani, siue Calvinistæ, & quibuscunque alijs nominibus censeantur. Dicam igitur primò causam, quæ est ex ipsorum parte: Deinde eam, quæ ex Dei bonitate atq; prouidentia sumitur. Lutherus igitur illo crassissimo errore, quo dixit (vt noui aliquid proferret) in renatis manere proprii nominis peccatum æterna morte dignum: imò non solum quosuis prauę concupiscentiæ motus esse peccata digna damnatione æterna, verum etiam vniuersa ipsa opera bona: idq; ideo quod putaret quicquid legi diuinę aduersatur, siue volente siue nolente homine, esse peccatū pœna eiusmodi dignum secundum iustitiam: hac, inq;, insulsa falsaq; doctrina semel euacuabat omnē veram atque solidam consolationem baptismi, vtpote docens ipsum non tollere peccatum. Multò verò amplius euertebat sacramentū pœnitentiæ, à Christo institutum in remissionem peccatorū, quæ post susceptum baptismā patrantur. Cūm enim docuit populū omnia opera esse peccata, auertit eos à vera pœnitētia, super verè mortalibus peccatis agenda. His itaque sacramentis, quæ à Christo pro peccatis delendis instituta sunt, penitus iam ab eo peruersis, imò reiectis: cū apud omnes constet Dei iudicium esse secundum veritatem, & Deum odisse impium impietatemq; eius, valde terribilis fuit illa Lutheri doctrina, clamās bonum & lucem (hoc est, opera bona) esse malum & tenebras, hoc est, peccata. Quid ergo remediū erat? Quid ratio faciendū dictabat? Opus fuit consolationem aliquam inuenire tanti huius terroris subleuandi gratia. Quid igitur faceret Lutherus? Sacramentum siquidem pœnitentiæ non consistebat cum eius doctrina. An orationes præscriberet & diceret Deum inuocantibus

paratum ignoscere? Sed iuxta doctrine principium, & hæc peccata erant egebantque reconciliatione. Eadem ratione nec poterat dolorem & contritionem præscribere, & meditationem super peccatis. Deinde etiã ex hac parte nec sacramenta, nec orationes, nec dolorem præscripsit: quod cerneret populum christianum, præsertim qui sibi adhæsurus esset, valde carnalem, qui nec aliquid carni quacunque ratione molestum vellet sufficere. Ne ergo nullos haberet discipulos: ab omnibus quæ carnem onerarent & stimulant, abstinendum erat. Quid ergo reliquum, quo populum solaretur? Quid ad hoc præscribendum? Nihil enim omnino præscribere sed dicere Deum per Christum omnia ignoscere, erat ex Christianis facere Turcas, & dicere: non est Deus. Dic, quæso, quid faceret? Excogitavit hanc fidem suam, hanc vanissimam persuasionem, quam, cum iuxta primum dogma, peccatum quoque esse constaret, sui ipsius expiatrix per Christum est se finxit. Et cum Apostoli fidem prædicarent, tanquam fundamentum omnium quæ ad iustificationem & christianam religionem spectant, ipse excogitavit unam fidem, quam faceret domus & fundamentum, & parietes, & tectum: hoc est, quæ inchoaret in nobis religionem, totamque religionem sola perficeret. Dumque ex fundamento facit parietes & tectum, totam euertit domum: & quos falso terruerat, longè vanius consolatus est: annuncians pacem ipsi, quibus non est pax: ponens malum bonum, & tenebras lucem: viuificans animas, quæ non viuunt: confortans manus impij, ut non reuerteretur à via sua mala, & viueret: iuxta quod Esaias & Ezechiel de pseudoprophetis dicunt. Crede (inquit) tibi peccata remissa & remissa sunt: & crede te habiturum vitam æternam, & habebis. Quid quæso vanius, præsertim in christiana religione tam multa præscribente ipse qui salui fieri volunt? Quid magis absonum

Hiere. 8.

Esa. 5.
Ezech. 13.

sonum à verbo Saluatoris: Arcta est via, quæ ducit ad vitam? Quid apertius contradicat scripturæ, dicenti: Iustificatur homo ex operibus, & non ex fide tantum: &, Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur? Adiuuabat autem hoc Lutheri consilium, quo hanc vanissimam consolationem populis statuebat obtrudere: quodd sciret scripturas in fundatione & erectione Ecclesiæ, quæ primum ex infidelibus colligebatur, conscriptas, sedulo fidem inculcare, quodd superbiæ Iudæorum, imò omnium hominum, facillimè sibi quæ habent bona tribuentium, nec donata sibi gratis à Deo agnoscentium, scripturam valde aduersari: ideoque Dei per Christum gratiam perpetuo inculcare, cognosceret. Sub his ouinis pellibus scripturarum, reputabat facillimè lupinam suam rabiem occultari: præsertim cum videret catholicos suo tempore modicum in scriptura versatos: sed alios terrenis negotiis deditos, alios, nempe pios, vitæ sanctimoniam magis quam scripturarum peritiæ affixos. Audacter itaque suam falsò consolatoriam fidem ingessit, & ex scripturis colorauit.

Math. 7.

Iacob. 2.

Rom. 2.

*Cur omnes Lutheri discipuli, etiam de grauibus rebus
differentes, fidem specialem concordēs doceant.*

CAPVT XXVII.

ET hætenus rationem audisti christiane lector, qua hanc fidem est commentus Lutherus: nunc vterius intellige, cur omnes eius posterius, tametsi eum in multis non sequantur, hanc tamen doctrinam mordicus cum eo teneant. quia nimirum vident carnales homines, qui non solum peccatis laborant, sed quibus Christus medicus eiusque sacramenta grauiasunt, & admo-

FIDEI SPECIALIS

& admodū onerosa, mirè huius fidei prædicatione delectari: quippe qua semel suscepta, omnes ecclesiasticas leges atque sacramenta, qua parte eis displicent, & insuauia sentiunt, securi excutiunt. Imò ea est causa cur multi discipulorum Lutheri ab ipso Luthero deficiant. Vident enim carnales, quos docuerunt semel iugum fidei excutere, paulatim magis ac magis à vera fide fieri alienos: ideoque ferre non posse doctrinam, qua docetur in Eucharistia esse verum corpus Domini nostri Iesu Christi, sed causari sermonem hunc esse durum, quē nemo audire possit. Deficiūt ergo & ipsi à magistro suo Luthero, dicentes in Eucharistia non esse corpus Dñi verè & substantialiter.

Quenam sit causa ex parte diuinæ providentiæ, cur omnes hodierni hæretici permittantur tradere doctrinam fidei specialis.

CAP. XXVIII.

NVnc magis aduertamus quid diuina providentia, permittendo hunc errorem de fide speciali iustificante, à Luthero & omnibus eius discipulis, inter se super rebus grauissimis pertinacissimè discrepantibus, doceri concorditer, nos admoneat. Profectò benignissimus Deus instar expertissimi medici, de ipso periculo & ipsa hæresi, velut de veneno serpentis, parat nobis antidotum contra eandem ipsam hæresim. Nam in primis, si est vel minimum in nobis christianæ fidei atque pietatis, quid horribilius vel intolerabilius audiri possit, quàm omnia opera iustorum esse peccata: & sola fide, qua quis firmiter credit sibi ignosci peccata, cōdonari omnia peccata, & quodd sola fide qua quis credit se saluandum, saluus fiet? Sed esto quodd fortassis imperitiori cuiquam per quasdam scripturas aliquantulæ nebulæ obducerentur, ita vt putaret
has pro-

has propositiones aliquatenus, subtilitate quadam excusari posse ab hæresi: nōne tamen cūm primum intuetur ex eis principijs vniuersa Christi sacramenta è medio tolli atq; perueri, vniuersam quoq; christianam disciplinam semel auferri: & ablati hac ratione medijs requisitis ad veniam, & vitam bonam: ipsam iustitiam in hoc tempore, atq; foelicitatem in futuro percipiendā, prorsus sub blandæ fidei nomine eripi: cūm, inquam, hoc videt, nonne admonet eum misericordia Christi, vt pedem sistat & retrahat, tātōq; fortius catholicę Ecclesię matris vberibus adhareat? Nonne clamare debet cum propheta: Fac cum seruo tuo secundum misericordiam tuam, & doce me iustificationes tuas. tempus facienti Domine, dissipauerunt legem tuam. Ideo dilexi mandata tua super aurum & topazion? Et si adhuc impediatur aduertere per carnales cōtentiones hæreticorum, fide eorum nihil non euerti: saltem cūm perspicit hæreticos inter se super ipsis Christi præcipuis ac maximis sacramētis, Christi baptismo & Eucharistia, pertinacissimè discordes, & omnes tamen securissimè asseuerantes se certos esse de sua doctrina, iustitia, atq; futura beatitudine: nōne clarissimum & insolubile argumentum habet, satanicam esse omnium eorum doctrinam? Cūm igitur videt homo quæ necessariò sequuntur ex Lutheri principijs, habétne iustā causam abiiciendi ipsamet principia, & veneno sequenti pellendi venenum prius? Gratias agimus tibi, ô Christe, qui inimicos euangelij tui, etiā ex ipsorummet cacangelio conuincis: qui facis vt iniquitas Satanæ redundet in caput eius, & incidat in foueam quam fecit. Sic olim dū Donatistæ docerent baptisma ab hæreticis datum nō esse verum, sed reuertentes ab hæreticis esse rebaptizandos: suam doctrinā destruxerunt, recipientes eos absque vlla rebaptizatione, qui à
Maxi-

Psal. 118.

DE PERPETVA CATHED:

Deū fatē-
tur, quem
adorandū
negant,

Maximianistis, etiam Donatistarum iudicio hæreticis reuertebantur. Est & aliud in hac diuina prouidentia animaduertendum: benignissimè videlicet Deum prouidisse infirmo nostro nimiumq; carnali seculo, dum lupinam rabiem etiam innocentibus & simplicibus christianis statim patefecit. Ipsi enim rapaces lupi, ouinam pellem, quæ in bonis in specie operibus consistit, sibi detrahunt & opere & doctrina. Non ieiunia obseruant, vt Montani: non continentiam prædicant, vt Encratitæ: non orationibus insistendum docent, vt Euchitæ: nō liberū arbitriū extollūt, vt Pelagiani: nec subtilia impugnat, vt Arriani & Nestoriani: sed apertè leges ieiuniorū omnemq; ecclesiæ disciplinā aspernatur. Vota castitatis & paupertatis, superstitionē vocāt. Sanctorū cōmunionē, qua mortales & à beatis opē implorāt & perfectiores imperfectioribus suffragantur, dissoluunt. Sacramenta, quæ remedia sunt hominū, auferunt, aut suæ fidei veneno contaminant. Imò qui inter eos Christum in Eucharistia esse tradunt, eū adorandū negāt: vt pateat eos esse illius filios, qui ab ipso Christo volebat adorari, & semper ab initio mundi laborauit, vt Deum hoīes nō adoraret. Certè si nullū alium errorē haberent q̄ quod aiunt in Eucharistia Christum nō adorandū: veluti gentiles aut eis deteriores, qui nunq̄ Deum dixerunt, quem adorandū negarent, essent habendi: contradicentes apertæ scripturæ huic: Dominum Deū tuum adorabis. Sed hīc de hac re satis. Notissimam igitur nobis fecit Christus lupinam rapacitatē huius nostri seculi hæreticorum: vt scilicet alienū istum lupum (Lutherum dico) non sequamur, sed omni studio ac celeritate fugiamus ab eo: indiuiduè sequentes pastorem nostrum Dominum Iesum Christum,

Tracta-

TRACTATUS
DE CATHEDRÆ
PETRI PERPETVA PRO-
tectione, & firmitate.

*Authore Ioanne Hessels à Louanio, sacræ
Theologiæ Professore.*

CAPVT I.

VVM etiā è grege à lupo di-
spersæ oues, & laceratæ, iactēt
se pastore Christū sequi: ope-
re precium est breuiter videre,
quid exurgentibus lupis agen-
dum sit ouibus Christo adhæ-
rere volentibus: Quia nec hoc

intactum reliquit Monhemius in dialogo de fide.
*Si falsa (inquiens) doctrina, falsus Dei cultus, & id genus
impietas in Ecclesiam irrepserint, hæc Ecclesiæ præfides
ilico extirpabunt. Quod si negligentes fuerint, piorū Regū
ac principū partes erunt, exēplo Ezechie, Iosie, Constanti-
ni, Theodosij & multorū aliorum regum, tum in vetere,
tum in nouo Testamento, Ecclesiam expurgare.*

Rectissimè dicis, Monhemi, præsidū Ecclesiæ esse,
falsam doctrinā, falsum Dei cultum ex Ecclesia ex-
tirpare: quandoquidem Christus dedit, attestan-
te Apostolo, pastores & doctores, ad consumma-
tionem sanctorum in opus ministerij in ædificatio-
nem corporis Christi: donec occurramus omnes
in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei, in virum
perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Chri-
sti: vt iam non simus paruuli fluctuantes, & cir-
cumse-

Eph. 4.

Luc. 21.

1. Para. 30

Eccl. 48.

cumferamur omni vento doctrinae in nequitia hominum in astutia ad circumventionem erroris. Et Christus ipse: dum Sathanas expetisset à Deo, ut Apostolos omnes perpetuò posset agitare atq; cōcutere, ut in nulla religione permanerent stabiles, sed moueretur omni vento doctrinae velut triticū in cribro perpetuò agitur, ita se huic Sathanæ petitioni opposuit, ut pro Petro peteret à patre solidam & indeficientem fidem: qua ille alios doctores, fratres suos, solidè stabiliret: ut deinde & ipsi totam Ecclesiam ab erroribus seruarent immunem. Ex his certè scripturis constat, non tantū falsam doctrinam, atque impios cultus, exterminare pastores & doctores suo ex officio debere: sed eos etiam hoc vsque facturos. Frustra igitur dicit Monhemius: *Quòd si praesides Ecclesiae negligentes fuerint, piorum regum & principum partes erunt purgare Ecclesiam.* Exempla porro quae profert, nepe Ezechiae, Iosiae, Constantini, & Theodosij, planè oppositum docere statim monstrabimus: ut clarum sit Monhemii nihil habere pensi, modò pueris imponat, siue falsas historias citet siue veras. Ezechias quidem magno zelo hortatus est Sacerdotes & Leuitas, ut officio suo probè fungerentur: & ex Esaiae prophetae consilio, ipse regia vsus autoritate, ea quae contraria erant auitae religioni Dauidis aboleuit: non tamen vsurpauit sibi de falsa doctrina iudicium: non ipse falsos cultus sua autoritate discreuit à veris: non sacerdotum officium inuasit. Quid verò de illo referat scriptura, audi: Locut⁹ est Ezechias ad cor omnium leuitarum, qui habebant intelligentiam bonam super Domino. Rursum: Fecit (inquit) Ezechias quod placuit Deo: & fortiter iuit in via patris sui, quā mandauit illi Esaia propheta magnus & fidelis in conspectu Dei. Habebat Ezechias insigne exemplū patris sui Iosaphat: qui sacerdo-

sacerdotes atq; leuitas miserat prædicatum legem Domini, nobilibus suis, præsidij loco, eis adiunctis: qui dum sacerdotibus aderant, non minus populū docebāt legem autoritate, quā Sacerdotes verbo. De quo etiam cap. 19. 2. Paralipomenon hæc leguntur: In Hierusalem quoq; cōstituit Iosaphat Leuitas, & Sacerdotes, & principes familiarū ex Israel vt iudiciū & causam Dñi iudicarent habitatoribus eius. Præcepitq; eis, dicēs: Sic agetis in timore Dñi fideliter, & corde pfecto. Omnē causam quę venerit ad vos fratrum vestrorū, qui habitant in vrbibus suis, inter cognationē & cognationē, vbicunq; questio est de lege, de mādato, de cæremonijs, de iustificationibus: ostēdite eis, vt nō peccēt in Dñm, & ne veniat ira super vos, & super fratres vestros: sic ergo agentes, nō peccabitis. Amarias autem sacerdos & pontifex vester, in his quæ ad Deum pertinent, præsidebit. Porro Zabadias filius Ismahel, qui est dux in domo Iuda, super ea opera erit quæ ad regis officium pertinent: habetisq; magistros Leuitas coram vobis, confortamini, & agite diligenter, & erit Dominus cum bonis. Hic sedulo distinguit officiū sacerdotis ab officio Regis. Sciebat enim in lege sibi præceptum, vt peteret legem à Sacerdotibus Leuiticæ tribus. Sciebat quid Moyſes exortis circa legem ambiguus agere mandasset. Sciebat id, quod longè posterior eo propheta dixit: Labia sacerdotis custodient scientiam, & legem requirēt ex ore eius, quia angelus Domini exercituum est. Vbi manifestè etiam de ipsa substantia religionis fit mentio, nō solum de civilibus causis: sicut & Christus hoc repetens in euāgelio, ait: Super cathedram Moyſi sederunt Scribæ & Pharisei: quæcunq; dixerint vobis, seruare, & facite. Similiter Iosias, anno 18. regni sui, affuit quidem pōtentia sua Sacerdotibus & Leuitis, Idololatriam exterminans, sed eorum officium

Deut. 17

Malac. 2.

Math. 23

cium non assumpsit. Docebatur quippe à Hieremia Sacerdote: qui decimo tertio anno regni eius, quinto videlicet anno ante euerfionem peregrini cultus, prophetare exorsus est, quòd quisq; vocationi suæ incumbendo, & non alienū inuadendo officiū, Deo placeret. Nunq̃ inter tot idololatrias puer sedecim annorū idololatriam paternā contempsisset, & ex toto corde Dño adhæsisset, nisi egregios magistros audiuisset: qui eum magis docebant auitam Dauidis patris sui & Ezechie sequi pietatem, quàm idololatriam Amon & Manassæ recens in Iudam & Hierusalem inductam. Sic Ioas cunctis diebus quibus audiuit Ioiadam Sacerdotem, Deo acceptus fuit, prospereq; egit. Amasias autem euidenti plaga percussus est, quia inuasit officium sacerdotale. Sed veniamus ad principes, quos noui Testamenti tempore dicit Monhemius purgasse Ecclesiam, & suppleuisse, quod præsidum Ecclesiæ negligentia delictum erat: ad Constantinum (dico) & Theodosium. Ex conciliorum gestis notū est, quid dixerit Constantinus in Nycena synodo, & quo gradu se ibi fuisse agnoscat. Sic enim scribit Rufinus eum episcopos alloquutum: Deus vos constituit Sacerdotes, & potestatem vobis dedit de nobis quoque iudicandi: & ideo nos à vobis rectè iudicamur. Vos autem non potestis ab hominibus iudicari. Propter quod Dei solius inter vos expectate iudicium, & vestra iurgia quæcunque sunt, ad illud diuinū reseruentur examen. Vos etenim nobis à Deo dati estis Dñj, & conueniens non est, vt homo iudicet Deos: sed ille solus de quo scriptum est: Deus stetit in synagoga deorum, in medio autem deos discernit. Theodoretus autem sic de eo scribit: Aiunt, & hoc adiecisse Constantinum: Se si fortè oculis conspexisset suis episcopum alienum torum labe-
factantem, obtesturum paludamento sceleratum faci-

Li. 10. Ec-
clesiasticę
historiæ,
cap. 2.

Psal. 81.
Lib. 1. ca.
11. histo-
riæ eccle-
siasticæ.

facinus, ne cui fortè cernentium illud visum noceret. Hac monitione tantòque honore Sacerdotibus habito, hortatus est vt suum quisque ouile capefferet. Recitat idem Theodoretus epistolam Constantini, in qua dicit: Quicquid in sacris episcoporū concilijs constitutum fuerit, id ad diuinam voluntatem est referendum. Hæc profectò insignia sunt Constantini exempla, quibus facilè testatur & significat, non se voluisse pastorum Ecclesiæ munus subire, nec putasse eò redigendā Ecclesiam, vt omnes in vniuersum pastores & doctores veræ doctrinæ, ab Ecclesia auferrentur, aut intantum eorum cumlaretur negligentia, vt ipsorum partes sumere in Ecclesia deberet principes. Exploremus parumper quid & Theodosio, de quo quoque gloriatur Mōhemius, tribuat vetusta historia. Extat lex eius. Cunctos populos (ait) quos clementiæ nostræ regit imperium: in tali volumus religione versari, quam diuinum Petrum Apostolū tradidisse Romanis religio vsq; adhuc ab ipso insinuata declarat, quamq; pontificem Damasum sequi claret, & Petrum Alexandriæ Episcopum virum Apostolicæ sanetitatis: hoc est, vt secundū Apostolicam disciplinam, euangelicamque doctrinam: patris & filij & Spiritus sancti vnam Deitatem, sub pari maiestate, & sub pia trinitate credamus. Hanc legem, sequentes Christianorum catholicorum nomen, iubemus amplecti, reliquos verò dementes vesanosque iudicantes hæretici dogmatis infamiam sustinere, diuina primū vindicta: post etiam motus animi nostri, quē ex cœlesti arbitrio sumpserimus ultione plectēdos. Vides Theodosium lege sua tueri fidē apostolicæ Sedis. Gratianū autē imitatus fuit, qui scripserat legē, præcipiēs vt expulsi pastores ad sua ouilia redirent, sacræq; basilicæ eis traderentur, qui

Lib. 9. ca.
7. historiæ
tripar. co-
dice de
sum. trin.
& fide ca-
thol. tit. 4.
Cunctos
populos
etc.

Lib. 5. ca.
2. historiæ
Theode-
reti.

F ij — com-

Lib. 9. hi-
storiarum tri-
partitarum,
cap. 19.

communione Damasi sequeretur. Extat & aliud eiusdem Theodosij insignis fidei argumentum: in quo merito & principes, & priuati omnes eum imitentur. Cum nempe Sisinnius quidam consiliū dedisset episcopo Nectario, ut disputatiuas fugeret intentiones, & testimonium ex traditione veterum adhiberet, utque præsules hereseon interrogaret Imperator, an sermonem vellent facere de antiquis Ecclesiæ doctoribus, qui ante diuisionē floruisent, an certē illos velut alienos à Christianismo respuerent. Et si quidem eos abnegarent, obijceretur eis: ergo eos anathematizare præsumente. Et si hoc facere auderent, à populo pellerentur, Quo facto apertam fore victoriam veritatis. Si verò de principis non offenderentur doctoribus: Nostrum, inquit, est præbere veterum libros, per quos nostrum dogma illorum testimonio roboretur. Inter hæc cum Nectarius Sisinnium dicentem libenter audisset, festinus ad Palatium properauit, dixitque principi consilium datum. At ille considerata sententia, causam sapienter instituebat. Deinde conuocatis heresiarchis, interrogauit an susciperent magistros Ecclesiæ, qui ante tempora diuisionis extitissent. Illis verò non abnegantibus, sed tanquam præceptores honorantibus: rursum Imperator interrogauit, an eis horum testimonia de Christiano dogmate complacerent. Hæc audientes Præsules hæreseon, atque disputatores eorum (erant enim plurimi ad disputationis certamina parati) in responso vehementer hæserunt. Irruit enim in omnes magna discordia, alijs dicentibus bonum Imperatoris esse propositum, alijs verò cogitantibus, quod non ipsorum expedit propositum, dum alij aliter de libris veterum sentire viderentur. Et nequaquam intra se conspiabant, sed erant diuisi, non solum aduersus alias hæreses, sed etiā inter seipsos, qui pridē vnus hæreseos esse

reſeos eſſe videbantur : quãmobrem conſors mali-
tia, ſicut linguæ Gigantum veterum, eſt diuiſa, &
turre eorum funditus eſt euerſa. Cognoscens ergo
Imperator eorum confuſionem, & quòd in diſpu-
tatione ſolummodo, & non in antiquis expoſitio-
nibus confidebant, alio properauit itinere, eiſque
declarauit, vt ex ſcripto vnaqueq; religio definitio-
nem ſuæ fidei declararet. Tunc callidi viri ſingula-
riũ hæreſeon ſubtiliter ſua verba tractãtes, dogma
propriũ conſcripſerunt. Erat enim definitus dies,
quo ſinguli epiſcoporum ad palatium conuenirent.
Aderant ergo Neſtarius & Agelius [†] *δμοουσίου* fi-
dei præſidentes, Arrianorum verò Demophilus,
Eunomianorum ipſe Eunomius. Macedonianorũ
Eleuſius Cyzici. Igitur Imperator eos qui conue-
nerant, & vniuſcuiuſq; dogmatis ſcripta ſuſcipiens
ſeorſumq; recedens, orauit intentò, vt ſibi coopera-
retur Deus ad veritatis electionem. Deinde vniuſ-
cuiuſq; dogmatis relegens ſcripturam, alia quidem
omnia tanquam diuiſionem trinitatis introducen-
tia culpans, repente diſrupit, & ſolum [†] *δμοουσίου*
dogma cum laude ſuſcepit. Orabat autem Theo-
doſius: non, vt Brentius imaginatur, veluti tentans
Deum & non credens patrem & filium & ſpiritum
eſſe vnum Deum, nec hoc an verum eſſet, ſibi reue-
lari cupiens: ſed ne ſibi imponeretur, vaſtricie ver-
borũ, ab hæreticis, vt aliquos non verè catholicos
veluti catholicos in ſuã cõmunione reciperet: quo-
modo factũ fuerat pridem Arimini, vbi quidã ca-
tholici Epiſcopi, putantes Valentem & Vrfatium
verè catholicos, eſſetq; tantũ de voce certamen,
conſenſerunt in deletionem vocis, homouſion. Et
eum id metuiffe ſatis ſignat Socrates, dum dicit eũ
oẽs abieciſſe tanq̃ ſacrę triadis diuiſionẽ inducẽtes,
exceptis homouſianis, hoc eſt, catholicis. Habes igi-
tur in quibus merito imitandi proponuntur reges

Epistola
fita est in
1. Tomo
concilio-
rum ante
synodum
Calcedo-
nensem.
Nota.

In syno-
do Calce-
donensem a-
ctioe 1.

p̃ssimi. Proferat, si potest, Monhemius, vbi vnquā dixerint vel putārint hi eximij principes, sui munere esse purgare Ecclesiā à falsa doctrina, & supplere pastorum Ecclesiæ ignauiam. Martianus augustus pari fidei feruore scribit Leōni Papæ primo. Si, inquit, hoc onerosum est, vt tu ad has partes aduenias: hoc ipsum nobis proprijs literis tua sanctitas manifestet, quatenus in omnem orientem & in ipsam Traciam & Illyricum sacræ nostræ literæ dirigantur, vt ad quendam diffinitum locum, vbi nobis placuerit, omnes sanctissimi episcopi debeant conuenire, & quæ Christianorum religioni atque catholicæ fidei profint, sicut sanctitas tua secundum ecclesiasticas regulas diffiniuerit, sua dispositione declarent. Itidem synodum Calcedonensem allocutus est: Manifestum, inquiens, est, quod ex auaritia vel vano studio hi, qui præcedentibus temporibus diuersa sapuerunt, & docuerunt populum, prout eis placuit, non prout conuenit, neque quod veritas aut doctrina patrum exquirat, multi ad errorem seducti sunt. Vnde, vt sanctam synodum ad istam ferre perfectionem properemus, laborem vobis arbitrati sumus imponere, vt omni errore caliginis deterso, secundum quod ipsa diuinitas hominibus se fieri manifestam voluit, vt patrum demonstraui doctrina, sic fides nostra, quæ pura & sancta consistit, in omnium ingrediens animas, propriæ veritatis effulgeat luce. De cætero autem, nemo de natiuitate Domini & Saluatoris nostri Iesu Christi aliud disputare præter quod Apostolicum procemium 318. sanctorum patrum consonans huic doctrinæ, tradidisse noscitur, sicut sanctissimi Papæ Leonis, qui Apostolicum gubernat thronum, ad sanctæ memoriæ Flauinianum regis vrbs Constantinopolitanæ quondam episcopum, testantur literæ. Nos enim ad confirmandam fidem,

dem, non ad ostendendam virtutem, exemplo Imperatoris Constantini adesse synodo excogitauimus, ne in posterum multitudo populi institutionibus prauis attracta, inueniatur dissentiens. Et post conclusionem concilij legem tulit his verbis: Tandem, inquit, aliquando, quod summis votis atque studijs optabamus, euenit. Remota est de orthodoxa Christianorum lege contentio, tandem remedia culpabilis erroris inuenta sunt, & discors populorū sententia in vnum consensum, concordiamq; conuenit. E diuersis enim prouincijs religiosissimi sacerdotes Chalcedonam venerunt iuxta nostra precepta, & quid obseruari in religione debeat, perspicua definitione docuerunt. Cesset igitur iam prophana contentio. Nam verè impius atque sacrilegus est, qui post tot sacerdotum sententiā, opinioni suæ aliquid tractandum relinquit. Extremæ quippe dementiae est, in medio & perspicuo die commentitium lumen inquirere. Quisquis enim post veritatē repertā, aliquid vltius discutit, mendaciū quærit. Nemo itaq; vel clericus, vel militaris, vel alterius cuiuslibet cōditionis, de fide christiana publicè, turbis adunatis & aduenientibus, tractare conetur in posterū, ex hoc tumultus & perfidiae occasiōē requirēs. Nā iniuriā facit iudicio religiosissimę synodi, si quis semel iudicata ac rectè disposita, reuoluere & publicè disputare cōtēdit: cū ea quę nūc de christiana fide statuta sunt, ac iuxta apostolicas expositiones & statuta sanctorū patrū 318, centū quinquaginta: definita esse noscūtur. Nā in contēptores huius legis pœna nō deerit: qā nō solū cōtra fidē bene dispositā veniūt, sed etiā cū Iudeis & paganis ex huiusmodi certamine, pphanāt venerāda mysteria. Et infra: Cōstat enī (ait) hinc hereticę isanię exordia, fomitéq; pberi, dū publicè qdā disputāt atq; cōtēdūt. Rursū: Venerabilis, inq̃t, synod' innumerabiliū

Aetione
tertia.

Aetione 3
eiusdē sy-
nodi.

penè sacerdotum Chalcedone conuenit : quæ dum fidem diligenter inquit , autoritate beatissimi Leonis episcopi æternæ vrbis Romæ , & religionis fundamenta constituit sanctæ ciuitati : & Flauiano palmâ mortis tribuit gloriosæ . Nec enim patimur quicquam quod ad ecclesiarum statum pertinet , quamuis manifestum , & indubitatum sit quod mouetur : vt non etiam vestræ innotescat sanctitati , quia caput est omnium sanctarum ecclesiarum . hæc ille . Prætereo historias Caroli magni , & pijsimorū Ottonum : qui hos adeo illustres principes sibi pro exemplaribus proposuerunt , & Apostolicæ sedi in rebus religionis adheferunt . Proferat Monhemius , & doceat exemplis , si potest vllis , Principes pios occupasse Sacerdotum officium in purganda Ecclesia . Sed quid frustra conaretur : quoniam scripturarum veritatem infringere nequit ? Procul dubio enim tunc & princeps , & populus Christum sequitur , cū pastorem sequitur à Christo institutum , Ecclesiæ præfectum .

Christum instituisse vnum primum pastorem , cui nunquam finiendam fidem dedit. CAPVT II.

IPse siquidem peregrè profectus , mādauit seruis suis , cuiq; vt vocationi suæ non ignauè inseruiret . Sed vni Ianitori iniunxit , vt oībus vigil intenderet an suū officiū persoluerent : dans ei clauēs seu regimen regni sui . Ipse ei oues suas pascendas , fouendas , atq; regendas ter diligentissimè cōmendauit . Quibus institutis utiq; nō minus seruos subditos atque oues obstrinxit , ad audiendum , obediendum , pabulumque à Pastore accipiendum , quā pastorem ad vigilandum , regendum , & pascendum . Et ne vel de tanto onere sustinendo desperaret Pastor , vel oues parum fiderēt suo pastori , ipse in-

ipse insignē promissionē huic pastori dedit: nempe quod rupes esset planē immobilis, super quam tam firmiter construeretur ipsius domus, ecclesia, vt portæ inferi, hoc est, tribunalia, iudicia, principatus diaboli sectatorumq; eius ei præualere nequirent. Qua de causa hunc pastorem appellauit Petrum: vt ipso nomine hæc Christi promissio in omniū oculos statim incurreret. Hæc Christi promissio quā verax esset, cæpit ostendere, quando Satanæ obtēta à Deo licentia occidendi Christum, perrexit vltèrius, & petijt à Deo patre, vt posset & Christi nomē ita de terra viuientium eradere, vt non memoraretur amplius, & omnes ad vnū eius discipuli exterminarentur: vt omnes Christi discipulos perpetuò posset agitare atq; concutere, vt in nulla religione vera manerent stabiles, sed mouerentur omni vento doctrinæ, sicut triticum in cribro perpetuò agitur. Et quemadmodū farina tritici in cribro agitata, paulatim amittit omnem pollinem, remanētq; tantum furfures: seu sicut triticum ex cribro agitatione excidit, remanentibus in cribro solis paleis: Ita diabolus voluit discipulos amittere omnem florem fidei, & religionē, remaneretq; eis duntaxat vanas quasdam superstitiones. Sed tunc orante Christo, indefectibilis fides vni Petro concessa est: & hæc via omnibus Christi discipulis prouisum: ipso videlicet Petro confirmaturo Dei institutione omnes fratres suos. Quod enim dicit Christus: Confirma fratres tuos: non tam est imperantis aliquid, vnde vel obedientia laudaretur, vel inobedientia puniretur (incerto interim manente euentu obediētiae vel inobediētiae) sed est Christi ordinantis atq; instituentis confirmatorem fratrum in fide: Sicut est illud, quod dixit Deus piscibus: crescite & multiplicamini. Vnde per Petrum eiusq; sedem, & hucusque confirmati sunt, & vsq; in seculi finē confirmabun-

Cyrl.in
1.c.Ioan.

Math. 16

tur fideles. Nec solū promissum est à Christo, quod per hūc pastore insuperabilis esset à portis inferi ecclesia, quodq; cōtra hæreses vniuersas in fide firma persisteret, verūm etiā adiecit, se eius regimē ratum habiturum: Quodcunq; inquit, ligaueris super terram: ligatum erit & in cœlis: Et quodcunq; solueris super terram, solutum erit & in cœlis. Requiritur enim non solū, vt paterfamilias atq; pastor domum & oues ab hostibus extrinsecus oppugnantibus tueatur, sed etiam vt intus prudenter gubernet & pascat suos. Hæc autem non pro ecclesia duntaxat & ouibus tempore Petri viuentibus sunt dicta, sed & pro tota ecclesia Christi in finem vsque seculi duratura, testante Christo: Super hanc petram edificabo ecclesiam meam, & portæ inferi non præualebunt, siue nunquam præualebūt aduersus eam. Vnde etiam ad Petri successores transeunt: vt compleatur quod dictum est discipulis: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsq; ad seculi consummationem.

Math. 28

*Declantur promissio facta Petro, ex ea que facta fuit
Abraha & Dauidi.*

CAPVT III.

HÆc maxima fidelium consolatio, qua securi sunt, per Petrum eiusque successores semper fidei doctrinam propugnandam atq; custodiendam, seque errare non posse in fide, dum Petri cathedram sequuntur: similis est consolationi fidelium, quam habuerunt ante Christi aduentum de futura eius incarnatione ad hominum salutem. Ex quo enim dixit Deus Abraham: Benedicentur in semine tuo omnes gentes: fideles fuere semper certi Christum expectandum esse ex semine Abraham, & eius domum respiciendam, vt agnosci posset Christus. Et multiplicata post Abraham stirpe:

stirpe: quia nec tota Abrahamæ posteritas mansu-
 ra erat in vera & religiosa expectatione Messiae:
 iterum Deus pro consolatione fidelium aliam do-
 mum delegit & determinauit, in quam respicien-
 tes fideles Messiam expectarent: nempe domum
 Dauid: ita vt vulgò notissimum esset Christum
 nasci debere ex stirpe Dauid, imò, ex Bethleem
 ciuitate Dauid. Et quanquam fuerint in domo Da-
 uid impijssimi reges, Achaz, Amon, aliisque per-
 multi, non fuere tamen turbati fideles. Respexe-
 runt magis in Dei promissionem Dauidi factam,
 quàm in præsentium suis temporibus regum impie-
 tatem. An putamus & tempore gratiæ & effu-
 sionis largissimæ Spiritus sancti non prouisam,
 etiam sensibilem & corporalem successorem, in
 quam intuentes fideles expectarent ex ea Chri-
 sti solidam doctrinam, fidei & pietatis custodiam?
 Si Christus designauit, ex qua familia esset nascitu-
 rus, utique & sensibilibiter designauit ad quam do-
 mum & familiam saluandam esset venturus. Et
 quando quæso pactum inijt cum Abraham, quòd
 ex eius stirpe esset expectandus Christus? Dum sum-
 ma deuotione paruit Deo, paratus illi vnicū suum
 naturalem filium immolare. Tunc Dei incarnatio-
 nē edoctus, promissum accepit: Benedicentur in se-
 mine tuo omnes gentes: cū antè tātū audisset: In te
 benedicetur omnes nationes: nō nominato semine
 ex quo benedictio erat futura. Quando Dauid pari
 deuotione accensus ædificare voluit domū Domi-
 no, tūc didicit clariùs quàm antea sciuerat, Christū
 filium Dei, hominem futurum ad ædificandam eccle-
 siam: tunc & promissionem accepit quòd Christus
 foret filius suus. At quando Petro Christus pro-
 missum dedit? cū ille flagrantissima fide, reuelatio-
 ne patris cælestis præuentus, eum quē præsentē mi-
 serum hominē esse cernebat, Dei naturalem filium
 disertò

Genes. 12.

disertè confessus est : quando etiam simili deuotione affectus dixerat, Domine, tu mihi lauas pedes? non lauabis mihi pedes in æternum : Et, animam meam pro te ponam. Tunc dictum est ei: Non deficiet fides tua : confirma fratres tuos. Rursus cum post amarum & multum fletum humiliter ter confessus est, se amare dum Christum, ter audiuit: pasce oues meas. Comparentur obediens Abraham, deuotus psalter David, & feruidus Petrus, sicut virtutibus, ita promissis inueniuntur similes, Idq; totum pro vnius Ecclesiæ salute gestum est.

Ostenditur necessaria esse in Ecclesia pro omni tempore, stabilitas summo pastori à Christo promissa: christiani nōq; ad eam promissionem semper respexisse.

CAPVT IIII.

SI enim oriatur quæstio fidei: quò quæso respicient idiotæ fideles, vt rectam non deferant fidem? an in totā ecclesiā? Sed admodum lata est: nec vna esse eius per tam diuersa loca diffusæ sententia, facile & certò à quolibet percipi potest: Et iactant se de ecclesia esse illi ipsi, qui eius acerrimi sunt hostes. An expectabunt futurum cōcilium? sed in longū tempus se eius extendit congregatio: & si id placeat, interea non pauci morientur anxij quid sequi debeant: summaq; cum difficultate conuenire videas ex toto orbe in vnum locum. His & plerisque alijs incommodis benignissimè remedium prouidit Christus: dicens nobis quòd pro Petro orauerit, vt ipse à fide non deficiat, omnesq; fratres suos consolidet. Omnes igitur veri fideles in promissionem Petro factam intuentes, non tam attenderunt in successoribus Petri mores, quos quandoq; malos fuisse constat (etsi non adeò frequenter, nec tales, vt clamitant hæretici) nō tam morati sunt

sunt priuata eorum facta vel dicta, quàm Christum esse veracem in suis promissis. Hac in re quæ patrum sit doctrina videamus. Ait Irenæus: Quoniam valde longum est, in hoc tali volumine omnium ecclesiarum enumerare successiones, maximæ, & antiquissimæ, & omnibus cognitæ à gloriosissimis duobus Apostolis Petro, & Paulo fundatæ, & constitutæ ecclesiæ eam, quam habet ab apostolis traditionem, & annunciatam hominibus fidem, per successiones episcoporum, peruenientem vsque ad nos, indicantes confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per sui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cecitatē, & malam sententiam præterquam oportet, colligunt. Ad hanc enim ecclesiam propter potentiorē principalitatē necesse est omnem conuenire ecclesiam, hoc est, omnes qui sunt vndiq; fideles in qua semper ab ijs, qui sunt vndiq; conseruata est ea, quæ est ab apostolis traditio. Cypriani martyris, etsi in obscura tūc quæstione à Romano episcopo dissideret, audi quale sit testimonium pro Petro eiusq; successore. Neq; inquit, aliunde hereses aborti sunt, aut nata sunt schismata, quam inde quod Sacerdoti Dei non obtemperatur. Nec vnus in ecclesia ad tempus sacerdos, & ad tempus iudex vice Christi cogitatur: cui si secundum magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa, nemo aduersum sacerdotum collegium quidquam moueret, nemo post diuinū iudiciū, post populi suffragium, post coepiscoporum consensum, iudicem se iam non episcopi, sed Dei faceret: nemo dissidio vnitatis Christi ecclesiam scinderet: nemo sibi placens ac tumens, seorsum foris nouam hæresim conderet. Et vt agnoscas de quo sacerdote hoc dicat, subdit ibidem: Nauigare audent hæretici, & ad Petri atque ecclesiam principalem. Vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & prophanis literas

Aduersus
hæreses
Valent. &
similium li.
3. cap. 2.

Lib. 1. e-
pistola 3.

Idem.

- Rom. 1. literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides, Apostolo prædicante, laudata est, ad quos perfidia non possit habere accessum. Et alibi: Vides, inquit, diabolus idola derelicta, & nimium credentium populum, sedes suas ac templa deserta, excogitauit nouam fraudē, vt sub ipso christiani nominis titulo fallat incautos. Hæreses inuenit & schismata, quibus subuerteret fidem, veritatē corrumpere, scinderet vnitatem. Quos detinere non potest in viæ veteris cæcitate, circumscribit & decipit noui itineris errore. Rapit de ipsa ecclesia homines: & dū sibi appropinquasse iam lumini, atq; euasisse seculi noctem videntur, alias nescientibus tenebras rursus infundit, vt cum euangelio Christi, & cum obseruatione eius & lege non stantes, christianos se vocent, & ambulantes in tenebris, habere se lumen existiment, blādiente aduersario atq; fallēte,
2. Cor. 11. qui secundum Apostoli vocem trāsfigurat se velut in angelum lucis, & ministros subornat suos velut ministros iustitiæ, asserentes noctem pro die, interitum pro salute, desperationem sub obtētu spei, perfidiam sub prætextu fidei, Antichristū sub vocabulo Christi: vt dum verisimilia metiuntur, veritatē subtilitate frustrētur. Hoc eo fit fratres dilectissimi, dū ad veritatis originem non reditur, nec caput quæritur, nec magistri cœlestis doctrina seruiatur. Quæ si quis consideret & examinet, tractatu longo atque argumentis opus non est. Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad
- Mat. 16. Petrum. Ego tibi dico, inquit, quia tu es Petrus, & super istam Petram ædificabo ecclesiam meam: & portæ inferorum non vincent eam. Et tibi dabo clauēs regni cœlorū: & quæ ligaueris super terram, erunt ligatæ & in cœlis: & quæcūque solueris super terram, erunt soluta & in cœlis. Super vnum ædificat ecclesiam, & illi pascendas oues mandat. Et
- Ioan. 21. quanuis

quāuis apostolis omnibus post resurrectionē suam
parem potestatem tribuat, & dicat: Sicut misit me
pater, & ego mitto vos: accipite Spiritū sanctum:
Si cui remiseritis peccata, remittentur illi: si cui te-
nueritis, tenebuntur: tamen vt vnitatem manifesta-
ret, vnitatis eiusdem originem ab vno incipiētem,
sua autoritate disposuit. Hoc erant utiq; & cæteri
Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio præditi
& honoris & potestatis: sed exordium ab vnitatem
proficiscitur, vt Ecclesia Christi vna monstretur.
Hieronymus: Cum successore piscatoris & discipu-
lo crucis loquor. Ego nullum primum, nisi Chri-
stum sequens, beatitudini tuæ, id est, cathedræ Pe-
tri communione consocior: super illam Petrā ædifi-
catam ecclesiam scio. Quicumq; extra hanc domum
agnū comederit, prophanus est. Si quis in arca Noë
nō fuerit, peribit regnāte diluuiō. Et paulō inferius:
Non noui vitalem, Melitium respuo, ignoro Pauli-
num. Quicumq; tecum non colligit, spargit: hoc est,
qui Christi nō est, Antichristi est. Ambros. Christus,
inquit, eleuandus in cœlū Petrum amoris sui nobis
velut vicariū reliquit. Et libro de obitu fratris: Ad-
nuocauit Satyrus, inquit, ad se episcopum, nec vllam
verā putauit nisi veræ fidei gratiam, percunctatūsq;
ex eo est vtrumnam cum episcopis catholicis, hoc
est, cum Romana ecclesia conuenirent. Et * lib. 2. de
vocatione omniū gētium: Gratia christiana, inquit,
nō cōtenta est eosdem limites habere quos Roma,
multosq; iam populorum scepro crucis Christi illa
subdidit, quos armis suis ista non domuit. Quæ
tamen per apostolici Sacerdotij principatum am-
plior facta est arce religionis, quàm solio pote-
statis. Augustinus: Numerate, ait, sacerdotes, vel
ab ipsa Petri sede, & in ordine illo patrum, quis
cui successit, videte. Ipsa est Petra, quam non
vincunt inferorū portæ. Idem alibi: Multa
sunt,

Ioan. 30.

In epist.
Quoniā
vetusto
oriēs etc.
ad Dama-
sum.

In cōmē-
tario in
Lucā, in
24. c. Luc.
In hym-
no matu-
tino: gallo
ipsa Petra
ecclesiæ ca-
nēte culpā
diluuit.
• Prosper
cap. 6.

Aug. in
psalmo cō-
tra partē
Donati.

sunt, inquit, quæ me in ecclesiæ gremio iustissimè tenent. Tenet me consensus populorum, atq; gentium, tenet autoritas miraculis inchoata, spe nutrita, charitate aucta, vetustate firmata: tenet ab ipsa sede Petri Apostoli, cui pascendas oues suas post resurrectionem suam dominus commendauit: vsq; ad præsentem episcopatum successio sacerdotum. Tenet postremo, ipsum catholicæ nomen, quod non sine causa, inter tam multas hæreses sola obtinuit. Et alibi: Si ordo episcoporum, inquit, sibi succedentium considerandus est, quanto certius & verè salubriter ab ipso Petro numeramus, cui totius ecclesiæ figuram gerenti, Dominus ait: Super hanc Petram ædificabo ecclesiam meam, & portæ inferorum non vincent eam. Petro enim successit Linus, Lino Clemens. Et cæteros pontifices numerans numero 39. subdit: In illum ordinem episcoporum, qui ducitur ab ipso Petro vsq; ad Anastasium, qui nunc eandem cathedram sedet, etiam si quisquam traditor per illa tempora subrepisset, nihil præiudicaret ecclesiæ & innocentibus Christianis: quibus dominus prouidens, ait de propositis malis: Quæ dicunt facite: quæ autem faciunt, facere nolite: dicunt enim & non faciunt. Vt certa sit spes fidelis, quæ nõ in homine, sed in Domino collocata, nunquam tempestate sacrilegi schismatis dissipetur. Hæc August. O Augustine. Durauerat sedes Petri tempore tuo fortè quadringentis annis. Quid nunc diceres de ea, quæ ad hunc vsque diem, hoc est, à dominica incarnatione, ad millesimum quingentesimum sexagesimum annum perseuerat, & fidem catholicā custodit? Euanuere omnes, qui contra hanc sedem se statuerūt. Istud fortasse acceptum tulissemus virtutibus, quibus præditi sunt præ alijs orbis episcopis episcopi Romani: sed dum & malos videmus in eam cathedram succedere, & fidem per eos

Epist. 165

Idem.

Matth. 23

per eos propagari ac custodiri; fateri cogimur meriti
Dei misericordiae esse, quod non sumus consumpti,
quod non defecerint miserationes eius: agnoscimus
eius in praesenti misericordiam sic nobiscum, ut cum
patribus nostris erat, quoniam in eternum misericor-
dia eius: agnoscimus grande mysterium, quod scili-
cet quemadmodum ipsa ecclesia sacramenta gratiae,
ita & doctrinam gratiae ministrat, etiam per impios.
Sicut verò ministrorum impietas non irritam facit
promissionem sacramentis à Christo additam, ita
nec promissionem cathedrae Petri, siue pastori eccle-
siae factam violat scelesti vita pastoris. Sed haec in-
teriecisse sufficiat, ut ad Bernardum veniamus.

Oportet, inquit, ad vestrum referri apostolatū peri-
cula quaeque & scandala emergentia in regno Dei, ea
praesertim quae de fide contingunt. Dignū namque arbi-
tror ibi potissimum resarciri dāna fidei, ubi non possit
fides sentire defectū. Haec quippe huius praerogati-
ua sedis. Cui enim alteri aliquando dictum est: Ego
pro te rogaui Petre, ut non deficiat fides tua. Ergo
quod sequitur, à Petri successore exigitur: Et tu ali-
quando conuersus confirma fratres tuos. Id quidem
modò necessarium. Tempus est ut vestrum agnosca-
tis, pater amatissime, principatū, probetis zelū, mi-
nisterium honoretis. In eo planè Petri impletis vi-
cem, cuius tenetis & sedem, si vestra admonitione
corda in fide fluctuantia confirmatis, si vestra autho-
ritate conteritis fidei corruptores. Item alibi: Age,
inquit, indagemus adhuc diligentius qui sis, quam
geras videlicet pro tempore personā in ecclesia Dei.
Quis es? Sacerdos magnus, summus pontifex. Tu
princeps episcoporum, tu haeres Apostolorum, tu
primatu Abel, gubernatu Noë, patriarchatu Abra-
hā, ordine Melchizedech, dignitate Aaron, authori-
tate Moyses, iudicatu Samuel, potestate Petrus, vn-
ctione Christus. Tu es cui clauēs traditae, cui ones

Epist. 196
ad Innocē-
tiū Papā.

Luc. 22.

Lib. 1. de
confide-
ratione.

G creditae

DE PERPETVA CATHED.

creditæ sunt. Sunt quidem & alij cœli ianitores, & gregum pastores: sed tu tanto gloriosius, quanto & differentius vtrunq; præ cæteris nomen hæredita- sti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singu- los: tibi vniuersi crediti: vni vnus. Nec modò ouium, sed & pastorū tu vnus omnium pastor. Vnde id probem, quæris? Ex verbo domini. Cui enim nō dico episcoporū, sed etiā apostolorū sic absolute & indiscrete totæ cōmissæ sunt oues? Si me amas, Pe- tre, pasce oues meas. Quas? illius, vel illius populos ciuitatis, aut regionis, aut certi regni? Oues meas, inquit. Cui nō planū, nō designasse aliquas, sed assi- gnasse omnes? Nihil excipitur, vbi distinguitur ni- hil. Et fortè presentes ceteri cōdiscipuli erant, cum committēs vni, vnitatē omnibus commendaret in vno grege, & vno pastore, secūdū illud: Vna est co- lumba mea, formosa mea, perfecta mea. Vbi vnitās, ibi perfectio. Reliqui numeri perfectionē nō habēt, sed diuisionē, recedentes ab vnitatē. Inde est quòd alij singuli singulas sortiti sunt plebes, sciētes sacra- mentū. Deniq; iacobus, qui videbatur colūna eccle- siæ, vna contētus est Hierosolyma, Petro vniuersi- tatē cedens. Hęc Bernardus. Ad Græcos doctores cōgruo ordine iā nos trāsferamus: quo liquidò pa- teat, quā latinis conformiter in hac re docuerint. Basilius itaq; vt alijs prior tempore, sic primo loco audiatur ex epistola 52. Visum est, inquit, mihi con- sentaneū, vt scribatur episcopo Romæ, vt quæ hīc geruntur cōsideret, detq; cōsiliū: & quoniā difficile est, vt cōmuni ac synodico decreto aliqui illinc mit- tantur, ipse sua authoritate in hac causa vsus, viros eligat, ad ferēdas quidē itineris molestias idoneos: verū iuxta ad hoc quoq; accommodos, vt mansue- tudine & facilitate ingenij eos qui distorti & ob- liqui apud nos sunt corrigant, aptè ac dispensatoriè sermonem attemperantes, omniaq; secum habētes, quæ

Cant. 6.

Epist. ad
Athana-
sium.

quæ in Arimino ad necessariam solutionem gestorū illic facta sunt. Itē Chrysostomus. Animaduertis, inquit, quo pacto ipse etiam ad altiore de se opinionem Petrū adducit, & seipsum his duabus pollicitationibus filium esse Dei reuelat & ostēdit. Nam quæ Deus concedere solus potest, peccatorum scilicet remissionem, & vt ecclesia tot tantisq; fluctibus impetū irrumpētibus immobilis maneat, cuius pastor & caput piscator homo atq; ignobilis, terrarum orbe reluctante adamantis naturam firmitate superet, hæc, inquam, omnia quæ solius Dei sunt, se pollicetur daturum. Ita & pater ad Hieremiā dicebat: Sicut columnam ferream: & sicut murū æneum posui te. Sed ipsum quidem genti vni Pater: hunc autē vniuerso terrarū orbi Christus preposuit. Ipse quoq; Chrysostomus in epistola ad Innocentiū primum, per Innocentium irritari cupit, quæcunque contra se acta erant ab episcopis: sciens utiq; ipsum Innocentium super omnes authoritatē habere. Similiter Epiphanius: Dominus, inquit, cōstituit Petrū primū apostolorū petrā firmā, sup quā ecclesia Dei ædificata est, & portæ inferorū nō valebūt aduersus illā. Portæ autē inferorū sunt hereses & hæresiarchæ. Iuxta omnē enim modū in ipso firmata est fides, qui accepit clauē cœlorū, & soluit in terra, & ligat in cœlo. In hoc enim omnes quæstiones ac subtilitates fidei inueniuntur. Et infrā: Hic est q; audiuit ex ipso: Petre, pascere agnos meos: cui conceditū est ouile: quī benē deduxit per virtutem Dñi sui: qui confitetur de carne: qui verē quę patris sunt denūciat filio: qui spiritū indicat & dignitatem ipsius in deitate: qui dextram porrexit Paulo & Barnabæ societatis, cū Iacobo & Ioāne, vt per tres testes stet omne verbum. Hęc ille. Theodoretus quoq; Athanasius (ait) se cōtulit in Italiam. Nam Romano episcopo (pascerebat autem eam tum ecclesiam Iulius)

Hem. 33.
in Matth.

Vide etiam
de hom.
18. & 37.
in Ioan.
Epist. hæc
recitat Ni
cephorus
li. 13. ca. 19
31. & 32.
• In An-
coram,

Idem.

Lib. 1. hst.
storia ec-
cles. cap. 4

Vide epif.
synodi ad
Celestinū
inter ope-
ra Cyrilli.
Vide acti-
onem 1.
synodi
Chalced.
Euagrius
Scholasti-
cus cap. 2.
li. 3. primi
hist. schol.
• Actiōe 3

Eiusdē sy-
nodi epif.
ad Leonē.

præscripterant Eusebiani compositas calumnias in
Athanasiū. Julius ergo ecclesiasticā secutus legem,
& ipsos Romæ adesse iussit, & diē dixit dino Atha-
nasio: qui cupide simul atque citatus fuit, accurrit:
Fabulæ autem autores Romam venire neglexerūt,
quod facile mendacia sua deprehensum iri cernerēt.
In synodo Ephesina prima Cyrillus Alexandrinus
vices gessit Romani episcopi Cælestini: & ipsa sy-
nodus dicit: Necessitate compulsi sumus ab ipsis
canonibus, & ab ipsa epistola sanctissimi patris no-
stri & comministri Cælestini, episcopi ecclesiæ Ro-
manæ, lachrymantes frequentius, ad tristē hanc
processimus sententiam etc.† Synodus verò Chal-
cedonē: Quoniam, inquit, secūdis excessibus Dio-
scorus priorem iniquitatem valde transcendit (pre-
sumpsit enim & excommunicationē dictare aduer-
sus sanctiss. & beatiss. archiepiscopum magnæ Ro-
mæ Leonem, insuper etiam & multi libelli multis
eius pleni iniquitatibus, contra eum in sancto &
magno concilio oblati sunt, & semel, & secundo, &
tertiō per Deo amantissimōs episcopos regulariter
vocatus, minimē voluit obedire, propria utiq; con-
scientia stimulatus: & hos, qui à diuersis cōcilijis re-
gulariter damnati sunt, contra diuinas leges susce-
pit) ideo ipse contra se elicuit sententiam, sæpius
ecclesiasticos conculcans canones. Vnde sanctiss.
& beatiss. archiepiscopus magnæ & senioris Romæ
Leo, per nos & per præsentē sanctam synodum,
vnā cum ter beatiss. & omni laude digno beato Pe-
tro Apostolo, qui est Petra & crepido catholicæ ec-
clesiæ, & ille qui est rectæ fidei fundamentum, nu-
dauit eum tam episcopatus dignitate, quā etiam
ab omni sacerdotali alienauit ministerio. Item in
epistola ad Leonem: Et post hæc omnia, inquit, in-
super & contra ipsum, cui vineæ custodia à saluato-
re commissa est, extendit insaniam, contra tuam
quoque

quoque apostolicam sanctitatem . Et excommunicationem meditatus est contra te, qui corpus ecclesie vnire festinas. Hæc synodus illa. Ecce, recensuimus clarissima Ecclesie lumina, diuersis locis, diuersis temporibus christianam religionem defendentia : de quibus Apostolus verè dicit : Ipse Christus dedit pastores & doctores, vt nō simus paruuli fluctuantes, nec circumferamur omni vento doctrinae in astutia hominū. Per hos enī inducimur in Christi nauiculam, hoc est, ecclesiam Petro suo vicenaclero subiectam. Hæc nauicula, etsi procellis iactetur & impetatur flatibus spirituum immundorū, Christus tamē, & ex ea docere dignatur, & cum maximè tribulata fuerit eam visitare : imò & tum est in ea, etsi dormire videatur. In ea tāquam Dei filius vero cultu adoratur. In ea docet cauere fermētum hæreticae doctrinae. In ea precibus suscitatur. Ex ea sedat omnem tempestatem. Ad eam ex hoc seculo turbido & nequā omnes pisces electos congregat, quos Petrus ad lictus aeternae quietis trahit. In hac nauicula permanētes etiā imperfectae fidei homines increpat, vt sanet. In hac abolet omnē vanū timorē à cordibus suorum. Deniq; in hac nauicula dicit pastori Petro: Eris homines capiens. vt quotquot videlicet Christo capi cupiūt, à Petro se capi sinant.

Ephes. 4.

Luc. 5.

Dissoluitur obiectio, quæ fieri solet ex verbis Hieremie.

C A P V T V.

SEd his iam dictis obijcias : Docere pastores & doctores in ecclesia semper esse duraturos, idē esse videtur cum eo quod impij dicunt apud Hieremiam: Non peribit lex à Sacerdote, nec consilium à Sapiente, nec sermo à Propheta.

Hier. 18.

Respondemus Hieremiam referre sententias impiorum, pseudoprophetis & falso sapientibus &

G iij impijs

- impj̄s sacerdotibus adhærentiū, contra veros prophetas & sapientes atque pios sacerdotes. Iactabāt se impj̄, dicentes: Dominus non permittet, vt nostri prophetæ, qui dicunt non esse euertendam Hierusalem, fallantur: non permittet vt sacerdotes nostri in Babylonem abducātur, vt legem amplius ex cathedra sua explanare non possint. Multi sunt Sapientes, qui optima consilia dare nōrunt vt non eueniat quod minatur Hieremias. a a a (inquit, Hieremias) prophetę dicunt eis, Non videbitis gladium, & fames non erit in vobis, sed pacem veram dabit vobis in loco isto. Et dixit Dominus ad me, Falsò prophetæ vaticinātur in nomine meo. Non misi eos, & non præcepi eis, neque locutus sum ad eos. Visionem mendacem & diuinationem fraudulentam, & seductionem cordis sui prophetant vobis. Et (inquit scriptura) audiuit Phassur filius Emmer sacerdos, qui constitutus erat princeps in domo Domini, Hieremiam prophetantem sermones istos: & percussit Phassur Hieremiam prophetam & misit eum in Neruū, quod erat in porta Benjamin superiori in domo Domini. Rursum cap. 38. Dixerunt principes regi, rogamus vt occidatur homo iste: (Hieremiam putant) de industria enim dissoluit manus virorum etc. De his loquitur Hieremias: vt ex his quæ præcedunt & sequuntur clarissimum est. Et dixerunt, inquit: Venite & cogitemus contra Hieremiam cogitationes. Non enim præteribit lex à Sacerdote, neque consilium à Sapiente, nec sermo à Propheta. Venite & percutiamus eum lingua, & non attendamus ad vniuersos sermones eius. Attende Domine ad me, & audi vocem aduersariorum meorum. Alioquin, vt de Sacerdotibus contra Hieremiam docentibus & pseudoprophetis non sit sermo, verissimè dici potest: Non peribit lex à sacerdote, Imò hoc ipsum dicit

dicat Hieremias cap. 33. Non interibit de David vir, qui sedeat super thronum domus Israel. Et de Sacerdotibus & Leuitis non interibit vir à facie mea, qui offerat holocausta, & incendat sacrificium, & cædat victimas omnibus diebus. Et factum est verbum Domini ad Hieremiam, dicens: Hæc dicit Dominus, Si irritum potest fieri pactum meum cum die, & pactum cum nocte, ut non sit dies & nox in tempore suo: & pactum meum irritum esse poterit cum David seruo meo, ut non sit ex eo filius qui regnet in throno eius, & Leuitæ & Sacerdotes ministri mei. Sicut enumerari non possunt stellæ cœli, & metiri arenæ maris, sic multiplicabo semen David serui mei, & Leuitas ministros eius. Clarè his verbis promiserat Dominus, quòd in veteri lege non defuturi essent Sacerdotes, donec venisset Christus: donec, inquam, adesset ille, qui verus est Sacerdos. Quod certè completum fuisse, patet in Ioanne Baptista, qui Sacerdotis filius erat, & in multa turba Sacerdotum, quæ in Actis scribitur obedisse fidei. Act. 6.

Dissoluitur obiectio facta ex verbis Ioannis Baptiste: & ostenditur promissio facta Petro, esse spiritualis respectu fidelium, non autem semper respectu pastoris.

CAPUT VI.

Secundò obijcitur. Dicere semper eos qui in cathedra Petri succedunt, fidem confirmaturos, nihil aliud esse videtur, quàm si carnales homines (quales sunt multi Petri successores) dicat: Patre habemus Petrum, igitur à nobis fides non deficiet: sicut dicebant carnales filij Abraham: Filij Abraham sumus, & patrem habemus Abraham, igitur

G iij

promissio

- promissio facta Abrahamæ ad nos pertinet. Quam vanam fiduciam reiicit Ioannes Baptista dicens, ne dixeritis intra vos: Patrem habemus Abraham, dico enim vobis: Potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahamæ. Iam enim securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Quia hoc argumētum, ex promissione Abrahamæ facta sumitur, videndum est quænam sit illa promissio, vt sciatur an ad carnales pertineat, necne. Duo igitur promissa sunt, quorum vnum carnale est, alterum spirituale: illud terra Chanaan, hoc hæreditas cœlestis, quæ sub nomine benedictionis intelligitur, dum dictum est: Benedicentur in semine tuo omnes gentes. Sic dum ei Christus promissus est, duo sunt ei promissa: alterum carnale, nempe quod Christus nasceretur corporaliter ex eius posteris, alterum spirituale, quod Christus esset saluator eius futurus & omnium eum fide imitantium. Carnalis igitur illa promissio de terra Chanaan & ipsa promissio Christi nascituri, quatenus carnalis erat etiam complexa est carnales filios, & ipsis compleuit Deus promissum suum.
- Matth. 3. Audi quid scriptura dicat. Ne dicas in corde tuo cum deleuerit eos Dominus Deus tuus in conspectu tuo, Propter iustitiam meam introduxit me dominus vt terram hanc possiderem, cum propter impietates suas istæ deletæ sint nationes. Neque enim propter iustitias tuas, & æquitatem cordis tui ingrederis vt possideas terras earum, sed quia illæ egerunt impiè, introeunte te deletæ sunt, & vt compleret verbum suum Dominus, quod sub iuramento pollicitus est patribus tuis Abraham, Isaac, & Iacob. Scito ergo quod non propter iustitias tuas Dominus Deus tuus dederit tibi terram hanc optimam in possessionem, cum durissimæ
- Genes. 22
- Deut. 9.

cum durissimæ cervicis sis populus. Memento, & ne obliuiscaris quomodo ad iracundiam prouocaueris Dominum Deum tuum in solitudine, & ex eo die quo egressus es ex Ægypto vsq; ad locū istum semper aduersum Dñm contendisti. Et quomodo ipsa Saluatoris Genealogia ad ipsum vsq; ab Abraham peruenit? Nonne per impios atque carnales, Achas, Ioram, Amon, Ieconiam? Ex quo tamen nō nisi caducam quandam, & carnalē gloriam ipsi habent. Pertinuit igitur ad eos promissio Christi nascituri, & per eos completa est, inquantum carnale quid erat esse carne patrem siue auum Christi. Simili modo in promissione Petro facta: Super hanc Petram, ædificabo Ecclesiam meā, & portæ inferi non præualebunt aduersus eam: siue in benedictione ei data: Pasce oues meas: & Non deficiet fides tua, & tu confirma fratres tuos, quiddam spirituale includitur, nempe quod Ecclesia inuicta manebit in fide & pietate: quod oues Christi spiritale pabulū à Petro accipient, & in fide ac pietate confirmabuntur. Huius spiritualis promissi non sunt certè participes nisi filij spirituales Petri, qui fidem & pietatē eius imitantur. Est & aliud carnale in ipsa promissione, & benedictionibus: nempe ministerium & confirmatio fidei, atque doctrinæ bonę traditio, & regimen ouium: quæ & bonus habere potest, & malus: sicut Apostolus testatur ad Philipenses 1. quosdam annunciasse verè quidem euangelium, sed ex inuidia & cōtentione: quēadmodū etiā in sacramentis, omnibus ijs qui cum pœnitentia & fide debitę præparatione accedunt, promissa est gratia spiritussancti. Et ex hac parte promissio non carnales sed spirituales tantum Abraham posteros completitur. Promittitur etiam ipsis sacramēta ministrantibus, quod Deus ad eorū ministerium aderit pœnitentibus & credentibus. Et ex hac parte, respectu

Matth. 16

Ioan. 21.

Luc. 22.

Matt. 19.

ipforum ministrorum, carnalis est promissio, æquè
 impios ministros concernens vt pios. Quod autem
 verum est de ministerio sacramentorum, etiam de
 ministerio doctrinæ fidei verum est. Et si enim pro-
 misserit Deus pontifici adesse in tradendis toti Ec-
 clesiæ fidei dogmatis, ob hoc tamen non promisit
 ei salutem, vel aliquid quod eum spiritalem faciat:
 sed ex ea parte tantum est spiritualis hæc promissio,
 qua concernit eos, qui per pontificis ministeriū in
 fide confirmantur. Quare si & ipse spiritualis sit filius
 Abrahæ, etiam respectu eius est spiritualis hæc pro-
 missio: non quia doctor & custos est doctrinæ reli-
 gionis, sed quia fidelis est. Esse enim doctorē fidei,
 habere spiritum se dirigentem ad alios rectè docen-
 dum: etiam ijs potest competere, qui sunt mali, &
 doctrinæ bonæ vita sua aduersantur. Si igitur
 Romanus pontifex vel quis alius intumescat ex
 ministerio, & dicat se successorē Petri esse, ideoq; ad
 se pertinere promissionē factā Petro: Sedebis super
 sedes iudicans tribus Israel, nec se posse damnari à
 Deo: respōdebitur ei rectè: Oīs arbor quæ nō facit
 fructū bonū (etiā si sit Petri successor) i ignē eternū
 mittetur: & Ne dicas: Petri sum successor, vel, pa-
 ter noster est Petrus: potēs est enim Deus de pessi-
 mis hominibus & infimis facere Petri filios spiritales.
 Sic enim respondit Ioannes Phariseis & Sadduceis,
 iactantibus se filios esse Abrahæ, & ob hoc necesse
 esse Deū sibi benedicere, vtq; iram Dei nō sentirēt,
 ne falsa esset promissio Abrahæ facta: sic, inquā, re-
 spondet Ioannes, Deum veracem esse in promissis,
 & verē benedicturū & liberaturum à morte æterna
 filios Abrahæ, qui opere & fide eū imitantur: quos
 ipse sibi parare posset etiam ex lapidibus, & in eis
 ostendere se veracem in promissis: etiam si interea
 Pharisei & Saducei in ira Dei maneāt. At si dixis-
 sent filij Israel: Deus dabit nobis terrā Chanaan, quā
 promisit

promisit Abraham: Christus nascetur ex stirpe David, etiam si filij David impij sint: nō potuissent reprehendi. Sic etiam, si dicamus: Deus aderit Cathedrae Petri, & per eā custodiet suos à doctrina prava: veritatem dicimus, & scripturas sequimur. Hoc est quo maximè fallunt hæretici rudes: quod nimirū à ministerio nō distinguūt vitā, & opera, seu bona seu mala: easq; scripturas, quæ cōtra malam vitam pastorum loquuntur, contra ministerium detorquēt. Certè Monhemius rectè distinguit in quadam parte, docens ministerium verbi & sacramentorum impietate ministri non vitiari. *Donatistæ*, inquit, olim contendebant, nec euangelium nec sacramentum ullū esse efficacē, si ministri ipsi sunt mali. Verū refutatur hic error ab *Augustino* in multis voluminibus. Refellitur & à *Nazianzeno*, qui vtitur hac similitudine: Eadem est figura sigilli siue aureo, siue ferreo annulo insculpta sit. Ita idem est ministerium, siue boni, siue mali teneant. Nam incerta fieret fides, si vis Euangelij, & Sacramentorum penderet ex dignitate ministri. Quare si mali & hypocritæ ministeriū Ecclesiæ legitima vocatione susceperint, Sacramēta tamen & verbum Dei, propter ordinationem & mandatum Christi sunt efficacia, quia ministri sunt vice Christi, non res presentant suam personam.

In eo autem fallitur, quod nō agnoscat supremū ministerium in ecclesia, cui promiserit Deus perpetuò assistere: non modò in sacramentis, verum etiā in doctrina fidei: ut ea videlicet nūq̃ ab eo ministerio deficiat. Nā statim Patrē sic interrogatē inducit: Quid censendum est, cum ministri Ecclesiæ falsam doctrinam defendt, & stabiliūt Idololatriā? Respondet filius: Immutatur tum ipsius docendi munus. Nam Ecclesia fundata est super doctrinam Apostolorum & Patrum, ipso Christo summo angulari lapide. Illa igitur doctrina si tollatur, quomodo amplius constabit ædificium?

Hic in-

Hic interrogandum erat consequenter: Quid si quidam ex scripturis dicant, Deum esse timendum vt iudicem: Alij autem ex iisdem scripturis oppositum affirmant: quid, inquam, tum fideli refugij, præsertim illi, qui in scripturis exercitatus non est? Quem tunc consulat? Dic, Monhemi, quid apparet? Cur fidelis potius tibi auscultabit, dicenti Deum non esse timendum vt iudicem, quam alteri asserenti eum timendum vt iudicem? Similiter, Donatistis & Catholicis dissentientibus super baptismo ab hæreticis administrato, vtrius auscultabit? An ad scripturas homines mittes, quarum sententia inquiritur, vtraque parte iactante pro se facere scripturas? an verò quemlibet docebis vti seipso magistro, & vnumquemque de omnibus fidei quæstionibus iudicem constitues? Nos certè hinc ex scripturis proferimus Christi clarum promissum, super Petrum tam firmiter ædificandam Ecclesiam, vt nunquam præualiturae sint inferorum portæ: ideoque eius successorem, à tota Ecclesia vsque in hunc diem tanquam pastorem totius dominici gregem agnitum, consulimus, & quicquid ille nobis præscripserit suscipimus, in Christi promisso acquiescentes. Tu dum nihil certi tradis, exponis plebem Domini omni vëto doctrinæ, omni astutiæ hominum, vt circumueniatur à quolibet, prout hæretica tempestas impulerit.

Diluitur argumentum ex Caipha & Anna petatum: & ostenditur quæ sit differentia & conuenientia Cathedrae Moyse & Cathedrae Petri. CAP. VII.

O Bñciat quis tertio. Annas & Caiphas sederunt in cathedra Moyse legitime succedentes Aaroni, & tamen docuerunt & defnierunt Christum non esse Dei filium, sed eum blasphemare Deum, dum se diceret Dei filium. Igitur
& Ro-

& Romani pontifices docent & definiunt fortassis, quæ Christi euangelio sunt contraria, non obstare promissione Petro facta. Hoc argumento moueri solet vulgus, quod fide solidatum nō est. Hoc enim solet ex similitudine quadā externa factorū, statim de diuersissimis tanquam de vna re pronunciare: vt cum hæreticos cōburi cernit, sicut martyres combusti sunt, statim reputat eos martyres: quasi itidē Christus non esset latro iudicandus, vtpote cum latrone crucifixus: si poena inspiciatur, & non causa. Sic olim Donatistæ, quia ob suas hæreses persecutionem patiebantur, se martyribus, qui ob iustitiam persecutionem passi erāt, cōsequabant. Sic cū audiunt, Caiphā pontificem Iudæorum Christum condemnasse tanquam blasphemum, & pontificem Romanum Lutherum condemnare, imaginantur Romanum pontificem esse Caiphā, Lutherum Christum. At qui non externas rerum similitudines sed internas differentias inspiciunt, qui non rerum species, sed causas ponderant, qui sciunt quid simile, quid dissimile sit in rebus: tam futilibus argumentis non mouentur. Videamus igitur quanta sit differētia inter impium Caiphā, dicentē Christum blasphemasse: & pontificem præscribentem toti Ecclesiæ quid credendum sit: Item quomodo vtraque cathedra, & Moyfi & Petri differat. Hæc nempe differentia est, quod Dominus prædixerat clarissimè in scripturis, pontificatum Iudæorū auferendum, sicut & eorum temporale regnum & totam illam Moyfi ministrationem mutandam, atque post aduentum suum prælatos plebis excæcandos cū populo Iudaico. Claudet (ait Esaias) oculos vestros: prophetas & principes vestros: qui vident visiones operiet. Et erit vobis visio omnium sicut verba libri signati: quem cum dederint scienti literas, dicent, lege istum, & respondebit, nō possum. signatus est

tus est enim. Et dabitur liber nescienti literas, dicitur ei, lege, & respondebit, nescio literas: & dixit Dñs, eo quod appropinquat populus iste ore suo, & labijs suis glorificat me: cor autem eius longè est à me: & timuerunt me mandato hominũ & doctrinis: ideo ecce ego addam: vt admirationem faciam populo huic miraculo grandi & stupendo. Peribit enim sapiẽtia à sapientibus eius, & intellectus prudentium eius abscondetur. Hæc verba Christus Matthæi 15. de Phariseis & Scribis dicit esse prædicta, eo quod tunc compleri inciperent. De excæcatione populi est illud Esaiæ ab Euangelistis quatuor & à Paulo sæpius citatum: Audite audientes, & nolite intelligere: & videte visionem, & nolite cognoscere. Excæcã cor populi huius & aures eius aggraua, & oculos eius claude: ne fortè videat oculis suis, & auribus suis audiat, & corde suo intelligat, & conuertatur, & sanem eum. At in euangelio hanc facit promissionem: Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem seculi: & Petro pollicitus est se adeo firmiter super eum edificaturum Ecclesiam, vt nunquam portæ inferi ei præualeant: & pro eo orauit vt nunquam deficiat fides eius, sed vsque ad finem confirmet fratres suos: Promisit dare Doctores & pastores ad consummationem sanctorũ in opus ministerij, donec occurramus oēs in vnitatẽ fidei. Quapropter dubitare non oportet, quin politia hæc à Christo instituta, immutabilis sit permansura vsque ad diem iudicij. Porro, tempore Christi iã coeperat Mosaica administratio mutari. Lex enim & prophetæ vsque ad Ioannem prophetauerunt. Ex eo regnum Dei euangelizatum est, & Christus verus pontifex manifestatus. Sicut igitur ab Herode vi occupabatur, non legitime, regnum, vt sciretur verus rex aduenisse: ita violentia regali, nõ legitima successione, Aaroni successerat Caiphas,

Caiphas, vt etiam verus pontifex iam adesse sciretur. Quanquam ergo prædixisset Deus se illud sacerdotium aboliturum, & iam tempus aduenire inciperet quo id fieri deberet, nihilominus vt doceret nos à pastoribus nostris non deficere, nec schismatum cõsilia excogitare, nec noua conuenticula statim instituere: etiam illi Sacerdotio & Cathedræ Moyfi affuit, nec contemni permisit, donec toti mundo patefecisset esse abolitam, & nouam institutam: Donec sedem sacerdotij illius occuparent (teste Luca) Sadducei, quos in præcipuo articulo fidei errare toti populo constabat, & nouam cathedram haberet Petrus, clarissimis signis docens contrarium articulum, resurrectionis videlicet futuræ: Donec abominatio desolatoria, hoc est, seditiosi, diuinitatis irrisores occuparent templum. De quibus Daniel & Iosephus. Et vt tribus verbis rem absoluam: Ipse Christus vult vt Scribæ & Pharisei, sedentes in Cathedra Moyfi audiantur. Dicit ab eis auferendam vineam & Dei regnum: nondum vtique ablatum insinuans. Quocirca etiam si probarent hæretici, in scripturis prædictum esse Sedem Apostolicam abolendam regimenque Ecclesiæ mutandum, (cuius contrarium aperte pronunciat scriptura) adhuc deberemus parere Domino saluatori, mandanti vt audiamus sedentem in Cathedra Petri: donec euidenter constaret Cathedram Petri à Christo esse abolitam. Vertamus igitur argumentum, ex Anna & Caipha sumptum, in ipsum Dñm Saluatorẽ, præcipientem audiamus Scribas & Phariseos sedentes super cathedram Moyfi, seruemusq; & faciamus ea quæ dixerit nobis. Annas & Caiphas sedet in cathedra Moyfi, & dicunt Iesum blasphemare dñm se dicit filium Dei. Hoc definiunt, & docet: vt nepe credam' eũ esse blasphemũ in Deũ, & seductore, Beelzebub quoq; vti opera.

Act. 5.

Matt. 24.
Daniel. 9.
lib. 5. belli
Iudaici,
cap. 2.
Matt. 23.
Matt. 21.

Matt. 26.

- opera. Hóne ergo seruandū? Hóne erit faciendū? absit. Si pensculatius rem examinemus, inuenimus nunquam in Synagogis esse doctum, quodd Iesus non esset filius Dei: nunquam traditum est à cathedra Moyfi: nunquam definitum. Percurre scripturas euangelicas: & definitum nusquam leges, Christum non esse Deum. Ipse in Synagoga Nazareth, lecto Esaia propheta, se dixit esse illū de quo prophetarat ipse Esaia. Id ipsum postea & in Synagogis & in templo alijsque in locis, verbis & miraculis docuit. Hoc testatus fuerat Ioannes ex Sacerdote Aaronico natus. Proferatur vbi contrarium docuerint Scribæ vel definierint. Conuenerant ex omni castello Iudeæ & Galileæ, & ex Hierusalem prima dierum legisperiti, & virtus Domini erat ad sanandum eos. Murmurant in corde suo cōtra Dominum, dicentes: hic blasphematur. Sed non conueniunt vt hoc verbum discutiant ex scripturis. Musitant, & dicunt Christum habere Beelzebub. impropere ei quodd Samaritanus sit dæmoniumque habeat. Volunt enim lapidare quodd se Deum dixisset: sed nullam ex scripturis, vel patribus video ab eis de ea re datam definitionem. Aiunt se scire Iesum esse peccatorem: sed vbi iudicium de hac re? Coegerunt semel concilium, in quo statuerūt eum interficere: & iterum, in quo proposuerūt eum dolo tenere & occidere: tertium quoque, in quo aduersus Iesum captum quærebant falsum testimonium vt eū morti traderent: In quo etiā furibūdus, scissa contra legem veste clamat Caiphas: Blasphemaui. sed nullam audio dogmatis discussionem: nullam audio post allegatam legem & prophetas & Rabbinos definitionem quodd non esset Christus: nullam denique in Synagogis prædicationem quodd Iesus non esset Deus. Ioannis 7. recitatur quoddam conuenticulum: vbi iactant quidam, populum ex ignoran-

ignorantia legis credere in Christum : sed à Nicodemò ex lege refutatur properum iudicium . Figmentum igitur est hæreticum , Deum tunc Cathedram Moyfi ita dereliquisse , vt doceret errorẽ oĩm grauissimũ . Audi quid impij in Cathedra docebāt , Christũ nimirũ in Bethleem Iudæ nasciturũ ex stirpe David : ante eũ venturũ Heliam . Predicabāt Moysen & voces prophetarũ , quę per omne Sabbathum legebantur : quibus si ipsimet credidissent , credidissent & Christo , vti apud Ioannẽ dicit Christus . Deniq; vt cognoscamus q̃ verax sit Deus in promissis suis , quibus cathedrã Moyfi vsq; ad Christũ custodire statuerat , audiamus , quæso , mirabile consiliũ misericordiæ Dei . Dũ pontifices & Pharisei , qui Cathedrã Moyfi occupabāt , & ex quorũ ore lex requirẽda erat à populo , odio immani cõtra Christũ cõciliũ coegissent , & dixissent : Quid facimus , quia hic homo multa signa facit . Si dimittimus eum sic , oēs credent in eũ , & venient Romani , & tollẽt nostrum locũ & gentẽ : respõdit Caiphas : Vos nescitis quicq̃ nec cogitatis , quia expedit vobis vt vnus moriatur homo pro populo , & nõ tota gẽs pereat . Habes qd de Iesu Caiphas pronũciarit in eo cõcilio (vbi saltẽ species erat atq; pretext⁹ sollicitudinis , p̃ bono cõi : ne Romani tollerẽt locũ & gẽtẽ .) Certẽ nõ definiẽt q̃ non esset Christus , sed quod moriturus esset pro gente ne tota interiret : hoc est , q̃ expleturus esset officiũ illud , quod soli Christo tribuerāt Prophetæ & Moyse . Et licet ipse Caiphas magis voluerit Christo maledicere q̃ benedicere , tamẽ Spiritussanctus : in cuius manu sunt sermones nostri & corda , per os Caiphæ prophetauit q̃ Iesus esset , tãq̃ mũdi redemptor , moriturus . Sicut quondã per Balaam , volentẽ maledicere populo Israel , eidẽ populo benedixit : q̃a populũ Israel dilexit (ait Moyse) : & vt Israel cognosceret iustitias Dñi , (ait Micheas) hoc

Math. 2.
Mat. 17.
Act. 15.

Ioan. 5.

Ioan. 11.

Deut. 34.
Mich. 6.

H

est, si-

est, fidelitatem Dñi in promissis. Sic Ioannes Cai-
 pham prophetaſſe dicit, quia pontifex erat anni il-
 lius. quasi diceret: Quia Dñs vera loqui voluit per
 eum qui cathedram Moſi occupabat: ideo Caiphas
 prophetauit q̄ Ieſus moriturus erat pro Iudaico
 populo, & nō tātū pro illo, ſed etiā vt totū genus
 filiorū Dei, qui fide vēturi Chriſti in vnus Dei cul-
 tū cōgregati nō erant, ſed per multos errores cul-
 tusq; falſorū Deorū diſperſi, nulla ſui parte periret,
 ſed totū à ſui diſperſione, ad vnū Deum & vnū pa-
 ſtorem Chriſtū in vnā Eccleſiā cōgregaretur. Agi-
 tent argutuli Ioannē Apoſtolū: & ruſticæ ſimplici-
 tati deputent, q̄ pontificatui Caiphæ tribuat pro-
 phetiā præcipui officiī Chriſti. Nobis animus eſt,
 Apoſtolicā ruditatē, cœleſtē ſapientiā credere. Et
 q̄a Chriſti verbū excidere nequit, audemus dicere,
 Spiritū S. nos docere etiā per impiū pōtificē: ſcien-
 tes q̄ ſi Chriſtus Moſi cathedrā cuſtodiuit inter
 tot ſcleratos, multo magis Petri cathedrā pteget,
 vt ex ea nō emanet in Eccleſiā niſi Petri fides: idē
 q̄a Eccleſiā ſuā diligit, & verax eſt in pmiſſis ſuis.

*Oſtēditur nō poſſe primus paſtor in cathedra, ſue Moſi
 ſue Petri, maniſeſtiſſima religionis dogmata diſſolue-
 re, aut ſine ſeria veritatis diſcuſſione pro voluntate alia
 quid definire.*

CAP. VIII.

SEd demus aliquos Phariſeos cōueniſſe cū An-
 na & Caipha, atq; quaſi ex ſcripturis & prophe-
 tis voluiſſe docere Chriſtū nō eſſe Meſſiam in
 lege promiſſum: nūqd ob hoc ſtatim defeciſſet ca-
 thedra Moſi? minimē. In primis enī nō hoc requiri-
 tur ad veritatē diuinæ promiſſionis, qua promiſit
 per Moſi cathedrā vſq; ad Chriſtum, & deinde per
 Petri cathedrā vſq; ad iudiciū cōfirmare fideles, vt
 etiam quę maniſeſtiſſima ſunt, ab ea cathedra ſolui
 poſſint: et ſi qui fortē nomē cathedræ ſuæ ſtultitiæ
 prætexentes hoc conarētur: tūc dicit Dñs cathedrā
 conſulen-

cōsulendā, cū difficile & ambigū iudiciū esse per-
spexerimus. Manifestissimū autē erat, & ex scriptu-
ris, & Ioānis testimonio, & Christi miraculis, Iesum
esse verū Mesiā, vsq̄ adeo vt etiā illi ipsi q̄ eū occi-
derūt, hoc vtcūq̄ iudicarēt, dicentes: Hic est heres:
Venite occidam⁹ eū. Vnde etiā admodū turbati fuē-
re ex titulo tali: Hic est rex Iudeorū. Imò nō titulus
eis erat timori, sed testimoniū pprię cōsciētię ex le-
gis et pphetarū sciētia ortū: quo iudicabāt Christū
esse regē Mesiā, etiā inuiti. Vnde etiā, quod res erat
putārūt eū resurrecturū: aliquousq̄, licet inuiti, ver-
bis eius credētes. Vnde notāter Ioēs describit tantū
pontifices doluisse de titulo: & Sacerdotes & Pha-
risæos solos sepulchri custodiēdi fuisse sollicitos di-
cit Mattheus: Nulla seniorū, siue magistrat⁹ ciuilis,
mētiōne facta: q̄a ecclesiastici melius scripturas in-
telligebāt de Mesiā loquētes q̄ laici. Manifesta itē
erat doctrina scripturę de honorādis & nō maledi-
cēdis parētib⁹, de nō peierādo, nec mētiēdo, de ini-
mico in necessitate cōstituto iuuādo, deq̄ multis si-
milibus. q̄bus cū cōtraria docere Pharisei & Scri-
be, absq̄ vlla preuia legitima discussione, inciperēt,
dñs discipulos suos, vt à fermēto doctrinę eorū ca-
uerēt, monuit. Rectē verò doctrinā eorū appellauit
fermētū: q̄a nōdū tūc occupauerāt errores illi popu-
lū, vt doctrina vera ei esset obscurata, nōdū fermē-
tatū erat totū, etsi initia sequenturæ cēcitatis populi
Iudaici iā p Phariseos nōnullos essent posita. Ex ca-
thedra Mosi adhuc contra hos errores manifestos
veritas aperiebatur. Prędicabatur enī Moses in Sy-
nagogis p singula sabbata. Absit vt oēs Phariseos &
Scribas putemus fouisse doctrinā periurij, illusionis
parētū, odi inimicorū. Nicodemus Phariseus erat.
Gamaliel scriba: & ille scriba, q̄ rectē de primis mā-
datis legis respōdit, laudatur à dño tāq̄ ppinquus
Dei regno. Secūdo nec regritur ad veritatē diuinę

Matth. 21

AA. 15.

Marci 12.

H 9

promis-

promissionis de custodia doctrinæ p̄ Petrū vel Mo-
sen, vt mox verbū Dei sit, q̄d aliq̄ ex aperto odio
aliōve prauo affectu sup̄ exortis cōtrouerſijs p̄scri-
pserint. Opus est seria veritatis discussione. Oībus
cōstabat, ex inuidia sola eos cōtra Christū conspi-
rasse: vsque adeo vt etiā Pilatus, homo gētilis, reli-
gionis Iudaicę contemptor, sciuerit q̄ per inuidiam
tradidissent illū. Non hoc habet catholica traditio,
quod pro prauo suo affectu possit Petri successor
quidlibet definire: sed hoc dicūt catholici, quod cū
difficilis quæstio fuerit in religione exorta, totam
rempub. christianam concernens, ad eum sit refe-
renda, qui toti Ecclesiæ præfectus est; vt ab illo tra-
datur, quod tota Ecclesia sequi debeat. Si enim ad
alios essent huiusmodi quæstiones referendæ, vel
ab alijs diiudicandæ: cū vnus alteri non subsit, tot
efficerētur doctrinę in religione quot prouincię. Et
qd̄ dico: quot prouincię? imō quot capita, tot erunt
sententię de religione: sicut, pro dolor, hodie vide-
mus, cū semel data est libertas ab hæreticis non se-
quendi vnū à Christo positū pastore. Ipse Apostol.
Paulus, euangelium ab ipso Christo edoctus, nihilo-
minus cū Petro & Ioāne ac Iacobo cōtulit, vt con-
staret oībus eū à capite Ecclesiæ, & reliquis colum-
nis nō dissentire. At hæretici oībus modis cauent,
ne de sua doctrina examen fiat, ne Ecclesiæ pastori
iudicium deferatur: quia sciunt eam non à Christo
sibi traditam, non ab antiqua Ecclesia susceptam,
sed à se adinuentam: ideoq̄ à pastore Ecclesiæ, vt
notham, reijciendam. Cū verò ad primum pasto-
rem aliqua cōtrouerſia circa dogma religionis pro-
lata fuerit, non pro sui capitis phantasia statim pro-
nunciare, sed & aliorum pastorum iudicium audire
debet, siue eos simul conuocando siue vnoquoque
in loco suo manente, eorū sententias literis trans-
missas cognoscēdo, præcipueq̄ ad præcessores suos
atten-

Galat. 2.

attendere, quid illi vel tradiderint, vel de exorta
quæstione definierint. Quinimò vnitatis fiducia fit,
vt si in aliquo ipse primus pastor vt homo erra-
uerit circa fidei doctrinā, ab alijs pastoribus argua-
tur, errorq; mōstretur: quomodo Paulus Apostolū
Petrum, dum reprehensibilis esset, redarguit. Sicq;
fit, vt error hominis illius qui Petri cathedrā tenet,
promissione eidem cathedræ præstita, emendetur.
Sit in cathedra impius: fit (si placet) infidelis: sicut
erant in Moyfi cathedra ipsi Moyfi non credentes:
coelestis magister Christus in cathedra vnitatis do-
ctrinam posuit veritatis.

*Sedem apostolicam non facild, aut leuiter, hominē con-
demnare hèreseos.*

CAP. IX.

IMò tanta est fiducia Ecclesiæ in hac Domini gra-
tia, qua se promissit per Petrum fideles confirma-
turum, vt etiā cū sedes Apostolica rectissimè
definierit aliquid ab omnibus suscipiēdum, toleret
etiā suæ definitioni, vel nondū intellectæ, aut nōdū
vt legitimæ, patefactæ, per carnalem caliginē (more
sancti martyris Cypriani) probabilibus causis citra
pertinaciam & aliter sentientium condemnationē,
aduersantes: quia nouit Christi promissum esse sta-
bile, & tales oppositiones proficere ad maiore ver-
ritatis elucidationem. At cum tot modis veritas
alicuius dogmatis veluti à tota Ecclesia fide susce-
pti fuerit patefacta, vt clareat diabolica induratum
esse malitia, qui resistere elegerit: tūc tanquam hæ-
reticū eijcit foras, tūc tanq̃, qui subuersus est peni-
tus, deuitat: nō tā pro eius correctione laborans, q̃
ne eius cōtagio inficiantur cæteri. Augustinus cap.
vlt. lib. de vnitae Ecclesiæ sic scribit: Postea quam
Donatistæ furiosa pertinacia vsq; ad dissensionem
sacrilegā cōtra totū orbē christianū cōtentione ob-
stinatissima perdurārun, atq; innotuit bonis fide-
libus quos à Ceciliano alienauerat falsa crimina-

H iij

tio, vi-

tlo, viderūt se, si in illa cōmunionē perfisterēt, non iam de quodā hoīe, vel de quibuscūq; hoībus, sed de Ecclesia terrarū orbe diffusa prauum habere iudiciū, & maluerunt Christi euangelio, q̄ collegarum consilio credere. Itaq; illis relictis, mox ad catholicā pacē multi & episcopi, & clerici, & populi redierūt, quod & antequam facerent, in tritico deputabātur. Tunc enim non faciebāt cūm aduersus hoīes malē sibi à collegis insinuos, nō aduersus Ecclesiā Dei, quę in cūctis gētib⁹ crescit, illa eorū cōtradictio tenebatur. Itaq; & in Africa triticū quod filius hoīs seminauerat, triticū māsīt: ex illo vsq; adhuc creuit, & crescit, & deinceps vsq; ad messem fructificabit & crescet, sicut in omni mūdo. Nōnulli etiā bonę volūtatis p carnalē caliginē, etiā post cōfirmatū cōtra ecclesiā Dei malignorū furorē, in illa dissensione diutius errauerūt, tāq; si adhuc mollia cōculcarētur frumēta, & radice viua herbę vigor attereretur, etiā ipsa tamē frumēta sua nouerat Deus, quīs vt reuiuiscerent arguenda & increpāda. Non enī eo modo dictū est Petro: Rēdi post me Satana: quomodo dictū est de Iuda, Vnus ex vobis diabolus est. Quidā quoq; & apertissime veritati malo studio cōtradixerunt: illi verō eradicati vel præcisi erāt, sed nō permanentes in infidelitate, sicut de qbusdā ramis fractis Apostol. dicit, manu diuina replantati, aut iterū inserti sunt. Tunc enī qsq; infructuosus & nō à radice præcisus est, cū mala cupiditate agit quidē illa opera, de qbus dictū est: Quoniā qui talia agūt, regnū Dei nō possidebūt: sed cū pro ipsis operib⁹ etiā veritati apertissime qua redarguitur, resistere ceperit, tunc præceditur. Expende Augustinū dicere eos nō esse penitus præcisos & eradicatos, qui errant in ijs rebus, vbi nō clarē cōstat qd Ecclesia catholica teneat: imō nec illos, qui quū veritas patefacta fuerit, carnali quadā caligine putāt eā necdū esse patefactam: bona volūtate cupiētes recipere eā, cū sibi

Mat. 16.
Ioan. 6.

Rom. 11.

Galat. 5.

patefacta fuerit. Hâc August. modestiâ, etiâ in Apostolica sede inuenias. Audi q̃ prudēter & misericorditer: Audi quomodo agat apostolica sedes. Audi quomodo nihil habet cōmune cū Inuidia, malicia, & cęco furore Caiphę. Leo papa i. sic scribit ad Theodoretū defensorē, temerariū magis q̃ pertinacē Nestorianę hereseos. Remeātibus ad nos fratribus, & cōsacerdotibus nostris, quos ad sanctū cōciliū sedes beati Petri direxit, agnouim⁹ dilectionē tuā, supno adiutorio, nobiscū tā Nestorianę impietatis, q̃ Eutychianę vesanię, extitisse victricē. Vnde gloriamur in Dño cū propheta canentes: Adiutoriū nostrū in nomine Dñi, qui fecit celū & terrā: qui nullū nos in nostris fratribus detrimētū sustinere pmisit, sed quę nostro prius ministerio definierat, vniuersę fraternitatis irretractabili firmauit assensu, vt verē à se prodisse ostenderit, quōd prius à prima omniū sede formatū, totius christiani orbis iudiciū recepisset, vt in hoc quoq; capiti mēbra cōcordēt, in quo amplior nobis in hac re sit gaudēdi materia, dū & tāto magis se perculit inimicus, quāto cōtra Christi ministros sēuius insurrexit. Nam ne aliarū sediū ab ea quā cæteris omniū. Dñs statuit pręsidere, cōsensus assentatio videret, aut alia q̃libet subrepere posset aduersa suspitio, inuēti prius sunt, qui de iudicijs nostris ambigerēt. Et dū nōnulli ad dissentiones incitati ab autore cōtradictionis, ad ipsa bella profiliūt, ad maius bonū, malo eius, autore totius bonitatis dispensante, puentū est. Dulcius siquidē munerā gratiæ diuinę proueniunt, quoties nō sine magnis sudoribus acquirūtur. Et minus bonū videri solet, pax continuata per ocium, quā reddita post laborem. Ipsa quoq; veritas & clari⁹ renitescit, & fortius retinetur, dum quę fides prius docuerit, hęc postea examinatio confirmārit. Multum deniq; sacerdotalis officij meritum splendescit, vbi sic

Epist. 61

Idem.

3. Cor. 11.

summorū seruatur autoritas, vt in nullo infernorū putetur imminuta libertas. Et ad maiorē dei gloriā proficit filius examinis, quādo ad hoc se accipit exercēdi fiducia, vt vincatur aduersitas, ne quod p se pbat̃ur reprobū, silētij p̃iudicio videat̃ oppressum. Et infra. Licet, inqt, his tua fraternitas, solido cibo firmata, indigere minimē videat̃, tamē vt qd nostri loci est, impleamus circa vocē dicētis Apost: Prēter ea quæ extrinsecus sunt, instantia mea quotidiana, sollicitudo omniū ecclesiarum. Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vr̃or? hoc præcipuē præsentī occasione credimus admonendum, frater charissime, vt quotiescunque diuina gratia administrāte, illos qui foris sunt, fonte doctrinæ aut submergimus, aut purgamus, in nullo ab illis, quas Spiritus sancti diuinitas in Calcedonēsi cōcilio protulit, fidei regulis recedētes, inter vtrūq; hostem nouellæ perfidiæ sermonē nostrū cū omni cautela libremus: non iam (quod absit) tanq̃ de dubijs disceptantes, sed autoritate sua, quæ bene definita sunt, adstruentes, quum & in Apostolicæ sedis epistola, vniuersali sanctæ synodi assensu firmata, tanta diuinæ autoritatis testimonia nouerimus esse congesta, vt nullus queat vlt̃erius dubitare, nisi qui sibimetip̃si errorum tenebras inferre maluerit, quum synodalia gesta, vel quibus primum definitio fidei legitur esse formata, vel quibus præfatæ literæ apostolicæ sedis, etiā tuæ fraternitatis studio defensæ sunt, & maximē ad p̃ssimos principes totius cōcilij allocutio, tot sit præcedētū patrū testimonijs roborata, vt quis imprudenti ac pertinaci animo, si tamē nō iā cū diabolo pro sua impietate dānatus est, valeant suadere. Expendantur verba hæc: & quomodo quidē p beati Petri sedē promissa sua cōpleat dñs. Deinde verō q̃ solidē soleat à sede apostolica tradi religionis doctrina, ex scripturis scilicet,

scilicet, & præcedentiū patrū testimonijs. Certè satis ex his credo notum, q̄ iniquè cōparetur successio Apost. Petri matura definitio in materia religionis, cū blasphemā exæcati Caiphę criminatione. Audi & lōgè posteriore pōtificē Alexādrū 3. sic scribētē: Si quando aliqua tua fraternitati dirigimus, quæ animum tuū exasperare videntur, turbari non debes. Et infrā: Qualitatem negotij, pro quo tibi scribitur, diligenter considerans: aut mandatū nostrum reuerenter adimpleas, aut per literas tuas quare adimplere non possis, rationabilem causā præendas. Quia patienter sustinebimus, si nō feceris quod praua nobis fuerit insinuatione suggestum.

Ostenditur rex vel princeps suæ ditioni caput religionis esse non posse.

CAPVT X.

PROdit à discipulo quodam Monhemij libellus carmine descriptus ex Vergilij æneide, & Prudentij psychomachia hæreticè consarcinatus, filioq; illustrissimi Ducis Cliuensis corrumpendo destinatus. In quo his verbis adulator Ducē alloquitur: *Summe pater patriæ, tu nostri pastor ouilis.* Vbi sanè sermonem esse de ecclesiastico regimine, manifestum est ex præcedentibus & sequentibus. Sed nouit prudens lector, quod (sicut suprā quoque diximus) si ecclesiæ Cliuensis caput, & gubernator religionis sit ipse Dux, etiam & reges in suis regnis, alijq; Duces suis locis erunt itidem capita religionis. Censentibus itaq; iam diuersis Regibus ac Ducibus de religione: etiam contra naturam & Apostolicum præceptum: dum videlicet in regnum mulier hæreditario iure succedit: mulier docere volet, sicuti in Anglia vsuuenit. Imò puer, in cunis adhuc iacens, caput efficietur religionis, vbi patri morietī in regnum succedet: & tam multiplex erit fides ac religio, totq; schismata, quot ducatus & regna fuerint. Aliud enim Duci Cliuensi fortasse placeat, aliud

Cap. Si
quādo: de
rescriptis
lib. 1. de-
cretaliū.

1. Tim. 2.

Ephē. 4.

1. Cor. 1.

Ioan. 17.

Galat. 2.

Matth. 5.

Matth. 23.

Matth. 15

Emdenſi, aliud VVirtébergenſi, aliud regi Franciæ:
Denique aliud aliꝝ ſemper pro capite ſuo. Siquidem
non erit, qui propter alterum, cui non ſubſit, à ſua
declinabit ſententia. Vbi igitur eſt illud Apoſtoli:
Vna fides, Item: Non ſint in vobis ſchiſmata? vbi
deniqꝫ oratio Domini: Omnes qui credūt, vnū ſint?
At ſi exemplo Pauli Apoſtoli ad Petrum referentis
ſuū euangeliū, ad ſucceſſorem Petri omnia quæ re-
ligionis ſunt deferamus: in toto orbe vna fulgebit
fides, vnus ſpiritus, efficiemurqꝫ, etiā qui diuerſiſſi-
morum ſecundū ciuilia & externa iura regnorū ſu-
mus, vnū corpus in Chriſto: & nō ſolū voce, ſed &
opere confitebimur eccleſiā eſſe catholicā, hoc eſt,
non vno Regno vel Ducatu concluſam, ſed per
quælibet loca diſperſam. Confitebimur opere ſan-
ctorū cōmunionē, hoc eſt, vnā ſpiritualē cōcordiā in
fide & participio omniū orationū & bonorū operū
in omnibꝫ mēbris corporis eccleſiæ. Quòd ſi ſit qui
putet aliquid tradi in eccleſia ex hominū adinuēti-
one: ſicut tradebāt Phariſæi inimicū odiēdū, periurū
per tēplū nihil eſſe, parentes ob ſacrificia negli-
gendos: ſi quid, inquā, exiſtimet tradi repugnās ſcri-
pturis veteriqꝫ eccleſiæ, id proponat, & reſpōdebi-
tur ei: & oſtendetur, aut errare & culpāre quod in-
culpabile eſt, aut id non pertinere ad religionē, nec
ita ab eccleſia ſuſceptū quaſi ad eam pertineat, ſed
quorundam vel dormitāti cura vel abuſu irrepiſſe.

*Diſſoluantur argumenta ex erroribus Pontifici impoſi-
tis petita: & explicatur Chriſti promiſſio: Non deficiet
fides tua.*

CAPVT XI.

DEniqꝫ ſic quidā argumentātur. Petrus Apo-
ſtolus, etiā poſt miſſum de cœlo Spiritū ſan-
ctū, errauit in præcipua parte euāgelicæ do-
ctrinæ: credēs ſcilicet Gentibus non eſſe annūciādū
euangeliū, & legalibus cæremonijs de diſcernendo
inter

inter cibos, se adhuc obligatū: quare & cælesti visione contrarium est edoctus. Similiter quidā summi Pontifices leguntur à quibusdā consulti respōdisse quædā, quæ velut falsa à successoribus sunt reprobata: vt Honorius Monothelitarū hæresim amplexus est, & epistola cōfirmavit: Alij pōtifices docuerunt matrimoniū esse, quod quis contrahit & consummat viuēte adhuc priore vxore cum qua rē nō habuerat: vt habetur in Decretalibus, capitulo: Licet, Titulo de sponsa duorū. Itē Cælestinus docuit, fideiū matrimoniū per alterius hæresim posse dissolui: vti legitur capitulo, Quāto: de diuortijs. Atq; itaq; clarū est, non obstante Christi promisso, Petrū & Pontifices errare in doctrina religionis. Quod si ipse dux quandoq; cæcus sit, quomodo alios ab errore liberabit? Cæcus namq; si cæco ducatum præstet, ambo in foueam cadūt: iuxta Christi paremiā.

AA. 10.

Math. 18.

Hoc argumentum nō nostra infirmat, sed confirmat, ac seipsum euertit. Si enim cælesti visione Petrum ab errore Deus liberauit, & aliorum Pontificum errata per successores mox correxit, manifestum est quantam gerat curam cathedræ Petri: dū in ea sedentē, pro aliorum salute ab errore eximit, & antequam erronea cōsultatio in ecclesiam Christi peruagetur, per successorē eiusdē cathedræ corrigit, vt ad ecclesiam prius perueniat erroris correctio, quā ipse error pontificis. Siquidem haud necesse est, ex Christi promisso docere personam pontificis non posse in religione errare (vt & suprā dictum est) aut dum vt priuata persona; vel particularis diocesis Episcopus agit, siue quandiu eius sententia, veluti priuatæ personæ, est occulta, nihil falsi posse alijs tradere: sed hoc habet Christi, pmissio, q̃ Petri siue successoris eius fides nunq̃ ita deficiat, quin semp sit ecclesiā, dū à portis inferi oppugnatur, firmaturus, ne illæ præualeant. Quādo ergo Pontifex

Pontifex toti ecclesie Christi aliquid prescribit credendum, tunc proprie officio Petri fungitur, tunc fides eius non solum non deficit, sed etiam firmat ecclesiam. Hoc vero tunc proprie facit, cum controversie exurgunt, & fideles ab eo pabulum postulant: alioqui dum nulla turba est circa doctrinam fidei exorta, Pontificis est prius definita diligenter custodire, non noui aliquid pro suo libitu definiendum comminisci. Et si igitur ipse Pontifex erret in priuato suo iudicio, non tamen dicendum est quod sit dux cæcus. Dum enim ducem agit, iam non cæcus agit, sed à Deo: etiam si (quod absit) ei displiceat, in lucem dirigitur. Vnde locum hic non habet Christi illa parabola: Si cæcus cæcū ducat, ambo in foueam cadunt. Absit enim ut cæcus dux sit ille, de quo Christus dixit: Non deficiet fides tua. Absit ut ecclesia Christi cæco, qui ducitur ab altero cæco, comparetur: de qua scriptum est: Super te orietur Dominus, & gloria eius in te videbitur: Cui promisit Spiritum docentem omnem veritatem.

Matt. 15.

Luc. 22.

Esa. 60.

Ioan. 16.

Nunc ad exempla, ex quibus probantur Pontifices errasse, respondeamus. Errores illi de matrimonio dissoluendo: inconsummato quidem per sequens consummatum, consummato vero fidelium, per alterius hæresim: non sunt à Pontificibus toti ecclesie tanquam fide credendi præcepti. Imò nec credendos eos vlli præceperunt, sed tantum consulentibus se, dixerunt quid agendum sibi videretur circa illos casus: nemini præscribentes, quin re obscurissima clariùs elucidata, aliter sentire liceret: quia de illis rebus non erant exortæ quæstiones, quæ veritatem liquidam redderent: & statim per ipsam Petri cathedram priuatus Pontificum error est monstratus, priusquam Christi Ecclesiam inficeret. Similiter nec Honorius mandauit, ab omnibus credendum vnam tantum esse in Christo voluntatem, etsi forte priuato

priuato errore id putauerit scripserit. Vide autem Dei misericordiam circa directionem cathedræ Petri. Cū Honorio immediatè successisset Seuerinus (non Bonifacius, Bonificiū enim præcessisse ipsum Honorium satis docet Beda: idē tātō certius, quanto ex ipsorum Pontificū literis ad diuersos Anglorū reges adhuc neophytos, & episcopos datis, clariū cognoscere potuit) qui tantū vno anno sedit, Seuerino Ioannes (qui & annū tantū sedem rexit) & Ioanni Theodorus: hic Theodorus Pyrrhum patriarcham Constantinopolitanum ad se veniētem, & libellum pœnitentiæ super monothelitarum hæresi offerentem, ecclesiæ recōciliauit, & post iterum in eandem hæresim relapsū deposuit, & anathematizauit. Ex quo clarum est, hæresim Monothelitarum antè à sede Apostolica per Ioannem, aut Seuerinum, vel ipsum Honorium, fuisse anathematizatam. & clarissimè constitit ex recōciliatione eximij patriarchæ, & iterata anathematizatione, quæ esset fides sedis Apostolicæ de Christi volūtatibus, antequam priuata illa epistola Honorij, hæresi iam primū exurgente nondumq; innotescēte, scripta ad Sergium, nota esset. Et hæc quidē locum habent, si vera sint quæ de errore Honorij feruntur. Cæterū longè probabilius est, quod Episcopus VVar-miensis, reuerendissimus dominus Cardinalis Stanislaus Hosius scribit: falsam esse hanc historiam de errore Honorij, librosq; qui eum recēsent, ab æmulis Sedis apostolicæ esse falsatos. Id quod frustrā impugnat quidam catholicus scriptor. qui cū fateatur sextam synodum duobus in locis vitiatam à Græcis, tamen verum esse quod de Honorij errore fertur, ex posterioribus quibusdam scriptis vel parum certis, vel post corruptionē sextæ synodi simpliciter scriptis astruere conatur, sed reuerendissimi domini Hosij argumentum ex verbis Agathonis Papæ

Li. 2. hist.
Anglo. ca.
4. 8. 10. 17
& 19.

In libro
Pōtificiali.

Lib. cōtra
Brentii
prolegu-
mena.

4. actione
sextæ Sy-
nodi.

Actiõe 18.

Mar. 16.

Matth. 28

Luc. 24.

Papæ ad Imperatorem scriptis desumptum non recenset, nec diluit. Dicit enim Agatho iuxta Christi statutum ad Petrum: Confirma fratres tuos, semper præcessores suos cõfidenter confirmasse omnes fratres suos: & hoc cunctis esse cognitum, & nominatim in euerfione hærefis Monothelitarũ. Quod verbum intolerabile & impudens est mendaciũ, si Honorius, qui non ita diu Agathonẽ præcesserat, hærefim monothelitarũ cõfirmavit. Et tamẽ ipsa 6. Synodus dicit per Agathonem Petrũ loquutum esse. Contra eundẽ Brentiũ scribẽs reuerendissimus Hosius, illustrẽ recenset historiam Vigilij Pontificis: qui vt ambitioni suę satisfaceret, & pontificatum occuparet, promisit hæreticũ patriarcham Constantinopolitanũ à præcessoribus Pontificibus depositum, ad sedem suam reducere: imò, qui tum Romæ præerat, Syluerium Papam in exiliũ malis artibus deportari curauit, & eo viuente, sed exulante, sedem inuasit. Verũ eo mortuo, cũ velut Pontifex, & Petri successor receptus esset ab ecclesia, longẽ aliũ spiritum induit (vtiq; ex Christi promissione, quã cathedræ Petri præstitit) paratus nimirũ potius quiduis afflictionis sufferre, quã hæretica cõmunionẽ se, aut Petri sedẽ, vel in speciẽ maculare. Absurdissimũ autẽ est quod dicitur, Petrus vsq; ad visionem, Act. 10. à Luca descriptã, ignorasse gẽtibus esse euãgeliũ prædicadũ, vel legis cõceremonias à Christo esse abolitas. In euãgelio enim mandat Christus apostolis, vt eãt in mundum vniuersum, prædicent euãgeliũ omni creaturẽ, doceantq; omnes gentes. Et ne quis putet hæc ab Apostolis intellecta nõ fuisse, testatur Lucas quod aperuit illis sensum vt intelligerẽt scripturas. Quid verò intellexerint in scripturis cõtineri, dicit Lucas, quando subiungit Christum dixisse: Quoniã sic scriptum est, & sic oportebat Christũ pati, & resurgere à mortuis tertiã die, & prædicari in nomine eius po-

elus pœnitentiam & remissionem peccatorum in om-
 nes gētes etc. Ridiculū est dicere Apostolos nō in-
 tellexisse nomē, Gētes: cū antē intellexissent Chri-
 stum dicentem: In viam gentium ne abieritis. Petrus
 Aēt. 1. ante Spiritum sanctum missum, ostēdit se in-
 tellexisse scripturas psalmodum in electione Matthie:
 & Aēt. 2. & 3. Spiritu S. iam misso, allegat Psalmos,
 Iohelē, Genesim, & Deuteronomiū, idēq; expressē:
 In semine tuo benedicentur omnes gētes. Sed fortē
 dices, Apostolos quidem putasse quod Gentili-
 bus euāgelizare oporteret, sed tum demū, cū cir-
 cuncisi essent, & profelyti facti. At & hoc friuolum
 esse ostendunt Samaritani, quibus Philippus euan-
 gelizauit, sicut & Azotij, non imposita lege. Pro
 quibus excurrerūt Apostolorum prœcipui, & orarūt
 pro eis, vt Spiritū sanctum acciperent, lege Mosaica
 non imposita. Satis sciebant Apostoli cœremonias
 euacuandas: quia Christus prœdixerat Hierusalē &
 templum euertenda: sine quibus Lex seruari non
 poterat. Non obliuiscuntur Christum soluisse sabbat-
 tum, dum iusserat grabatum ferri: ideoq; audebant
 communicare Samaritanis. quod tamen Iudæis il-
 licitū erat. Audierāt à Christo typicū agnū imple-
 ndū in regno dei. Sciebāt ergo cœremonias abolēdas.
 Quod insuper & ex Stephano (qui certē non erat
 Apostolo Petro illuminationis) clarū est. Nā à falsis
 testibus iudicatus est esse Moyfi aduersarius, quia
 ea dixerat quæ à Christo prœdicta leguntur apud
 Matthæum, Marcum, & Lucam, de excidio Hieru-
 salem, templi, & gentis Iudaicæ. Visio igitur cœle-
 stis Petro apparuit partim propter Petrum, partim
 propter alios. Propter illum quidē, vt disceret iam
 adesse tempus annunciandi gentibus euangelium.
 Audierant enim Apostoli à Christo iam ascensuro:
 * Eritis mihi testes in Hierusalē, & in omni Iudæa,
 & Samaria, & vsque ad vltimum terræ. Intellige-
 bantq;

Matth. 10

Genes. 22

Aēt. 1.

Mat. 24.

Ioan. 5.

Luc. 22.

Visio cœ-
 lestis (de
 qua Aēt.
 10.) Petro
 apparuit
 propter
 Petrum &
 propter
 alios.
 • Aēt. 1.

Esa. 2.

Li. 5. hist.
ecclef. c. 18

Act. 16.

Lib. 9. cō-
tra Iulia-
nū apo-
statam.Propter
alios ap-
paruit vi-
sio illa
Petro.

Act. 10.

bantq; ex Christi verbis, initium euangelij debere ex Hierusalem esse: deinde in reliquam luc'eam diffundendum, tertio ad Samaritanos, qui cum libros Moyfi reciperent, & Deum Abraham, non tantum distabant à fidelibus Iudæis, quātum falsorum deorum cultores: in quos postremo intelligebāt Apostoli euangelium propagādum. Ideo igitur diu manebant in Hierusalem, vt euidenter compleretur illud: De Sion exhibit lex, & verbum Domini de Hierusalē. Et licet in persecutione Stephani fideles dispergerentur, apostoli tamē manebāt. Narrat Apollonius Saluatorem Apostolis pręcepisse, ne ab Hierusalem ante duodecimum annum discederēt. Non igitur est absurdum, si Petrus expectauit tempus & oportunitatem euangelizandi gentibus: subdubitans num illud iam adesset: sicuti Paulus sciens gentibus omnibus quandoq; euangelizandum, prohibitus est quibusdam loqui, Asianis scilicet: & coelesti visione ad Macedones est vocatus. Cyrillus dicit: Petrus adhuc cupiebat iudaicis moribus immorari, & ad meliora progredi tardus erat ex reuerentia erga figuras: & ideo coelesti visione didicit tempus esse mutandi in veritatem vmbra. Propter alios verò apparuit hæc visio Petro, qui sentiebant Gentibus non esse annūciandum euangelium, & legalia obseruanda. Eorum in visione personam gessit Petrus: sicuti Paulus in se & Apollo, sermone figurato, transfigurauit vanos doctores & gloriosulos, qui gaudebant sibi tribui discipulos. Vt igitur Petrus talibus responderet se non proprio capite prædicasse gentibus, sed coelesti visione iussu id facere: ideo nempe apparuit ei visio. Vnde cum satis fuisset, vnica visione institui eum, ter tamen videt visionem: ter audiuit: Quæ Deus purificauit, tu ne commune dixeris: vt designetur quā difficultè potuerit pharisaica opinio è cordibus multorum

torum euelli: quoddam plerique multo tempore iudicaturi erant non esse communicandum gentibus euangelium, etiam datis cælestibus indiis, quibus hic eorum error conuinceretur. Pulchrè autem Petrus ecclesiæ caput, & perfectorum personam in visione sustinet, dum ei dicitur: Macta, & mādūca: hoc est, in corpus ecclesiæ trañce gentes: & eorum qui specie pietatis illusi, essent contradicaturi, dum ait: Absit Domine, quia commune nunquam introiuit in os meum. Vnde eum in locum Chrysostomus: Nunquid (ait) Petrus timuerat comedere? absit. Sed dicit, diuina dispensatione totum hoc factum esse, propter eos qui ipsum erant reprehensuri. Tanta enim cura (ait idē Chrysostomus, hom. 52. in Mat.) obseruatio ciborum defendebatur: tanta existimatione hominum muniebatur, vt vel post resurrectionem Petrus dixerit: Non domine, quia nūquam commune quid, aut immundum quid comedi: et si aliorum gratia hæc dicebat, & vt satisfactionem ad accusantes præpararet, cum se contradixisse ostenderet, nec quicquam efficere potuisse: magnam tamen monstrat de hac re curam & opinionem hominum fuisse.

Summatim repetitur explicatio promissionis factæ cathedra Petri.

CAPVT XII.

QUOD igitur paucis complectamur, quæ hactenus dicta sunt circa Christi promissionem, qua promisit per Petri, eiusque successores custodire doctrinam fidei: arbitramur non pertinere hanc promissionem necessario ad priuatam Pontificis, quam in corde coram Deo habet fidem, quasi ea deficere nequeat: neque ad ea quæ alijs in occulto tradit, vel priuatim consultus respondet aut docet, vel nulla in ecclesia quæstione exorta aut

I

contra

contra apertè prius definita, aut fratrum pastorum, doctorumq; ecclesię consilio non adhibito, definire tentat, aut docet. In his enim aut vt alius quilibet fidelis, aut vt alius ecclesię particularis pastor, aut vt impius vel temerarius est habendus, nec Petrę ecclesię officio fungitur: sed cū in ecclesia quęstio aliqua religionem christianam cōcernens exoritur, & ad eum à fidelibus ea refertur, illeq; consideratis prius definitis, adhibitoq; pastorum inferiorum consilio, pręscribit, & pręcipit toti ecclesię quid fide sequatur: tunc locū habet Christi promissio de fide eius nō defectura, sed fratres omnes confirmatura. Sic enim semper Petri successores immaculatam fidem custodisse legimus: quanquā & in priuatis consultationibus, in quibus alijs particularibus episcopis similes sunt, longè excellentiores misericordia diuina Petri successores fecerit: etiā hoc modo plæruncq; fideles confirmans. Deniq; hoc diuina misericordia prouidit per ipsam Sedem beati Petri, vt priuatos errores, siue imperitia & rerum inexperientia, siue malicia (cuius tamen certum exemplum nō habemus) Petri successoribus subrepentes, statim per eandem sedem aboleret, vt ecclesia non nocumentum, sed tutelam in fide, à Petri sede semper susceperit, omnibūque modis firma sit Christi vera promissio. Hęc est (inquit Agatho: pręmissa fidei confessione ad ipsum imperatorem scribens) verę fidei regula, quam & in prosperis & in aduersis, viuaciter tenuit ac defendit spiritualis mater vestri trāquillissimi imperij, apostolica Christi ecclesia, quę per Dei omnipotētis gratiam à trāmite apostolicę traditionis nunquam errasse probabitur, nec hęreticis nouitatibus deprauata succubuit, sed vt ab exordio fidei Christianę percepit ab authoribus suis Apostolorum Christi principibus illibata finetenus permanet, secundum ipsius

Domini

Domini saluatoris diuinam pollicitationem, quam suorum discipulorū principi in sacris euangelijis factus est: Petre, Petre, inquit, Ecce Satanas expetit ut cribraret vos sicut qui cribrat triticum: ego autem pro te rogaui, ut non deficiat fides tua: & tu aliquando conuersus confirma fratres tuos. Consideret itaq; vestra tranquilla clementia, quoniam Dominus & saluator omnium, cuius sedes est, qui sedem Petri non defecturam promisit, confirmare eum fratres suos admonuit, quod apostolicos Pontifices meae exiguitatis praedecessores confidenter fecisse semper, cūctis est cognitum, quorum & pusillitas mea, licet impar & minima, pro suscepto tamen diuina dignatione ministerio, pedissequa cupit existere.

Hoc scriptum, continens confutationem Fidei Specialis, & Perpetuae protectionis & firmitatis cathedrae Petri assertionem, quia fortiter & solide astruit fidem & religionem sanctam, & orthodoxam, merito praelo tradendum, ac typis excudendū est.

Iudocus Tiletanus Sacrae Theologiae Magister.

INDEX

CAPITVM CONFVTA- *tionis nouitiæ Fidei etc.*

DE Fide & Spe iustificante ex catholi-
corum iudicio. Cap.1. Fol.1.

De hæreticorum & Monhemij fi-
de. Cap.2.fol.eod.

Fidē huiusmodi esse nouitiā. Cap.3. fol.eod.

Hanc fidem non iustificare, patet, quòd &
in hæreticis inueniatur. Cap.4.fol.2.

Reijcitur hæc doctrina, quòd doceat non ti-
mere Deum vt iudicem, & vindicem
peccatorum. Cap.5.fol.3.

Rursum reijcitur hæc fides, quòd officium
Christi iudicis sibi vsurpet, pronun-
tians de intimis cordis, quæ solus Deus
scrutatur. Cap.6.fol.7.

Reijcitur ista fides, quòd aduersa sit doctri-
næ de oratione, baptismo, eucharis-
tia, poenitentia, & clauibus Eccle-
siæ. Cap.7.fol.8.

Quòd hæc fides seipsam euertat. Cap.8.
fol.10.

Hæc fides puertit verbū Dei. Cap.9.fo.eod.
Refutat

INDEX CAPITVM.

Refutat errorem eorum, qui firmiter statuunt sese ad vitam æternam peruenturos. Cap.10. fol.11.

Remissionem peccati, iustitiam, & vitam, proponi in scripturis, tanquam certa conditione accipienda. Cap.11. fol.15.

Soluitur obiectio ex capite 8. ad Romanos facta: & ostenduntur ea, quæ certò parata sunt electis, bona spe expectari ab omnibus fidelibus. Cap.12. fol.17.

Explicatur dictum Apostoli: Vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis. Cap.13. fol.18.

Explicatur quo sensu dicat Ioannes: Scimus quoniam cum apparuerit etc. &, Scimus quòd ex Deo sumus. Cap.14. fol.eodem.

Obiectio ex illo ad Romanos: Ipse Spiritus testimonium reddit etc. Cap.15. fol.19.

Differunt fides & experientia rei quæ antè credebatur. Cap.16. fol.eod.

Exemplo Abrahæ, Noë, Esaïæ, Israelitarum, & Apostolorum, declaratur testimonium Spiritus: & confutatur fides Monheimij. Cap.17. fol.21.

Christus sanauit infirmos fide omnipotentia suæ, non fide qua illi statuerant se sanandos. Cap.19. fol.23.

INDEX CAPITVM.

Probatur ob talem fidem Christum remittere peccata, quali legitur sanasse corporales morbos, ex Paralytico, Peccatrice, Latrone, Abel. Cap.19.fol.24.

Ostenditur testimonium Spiritus de consequenda vita æterna, tale esse, quale præbet causa, quæ impediri potest, effectui futuro. Cap.20.fol.25.

Apostolum, dum promittit æternam hæreditatē, adijcere conditionē. Ca.21.fol.eod.

Apostolus docet nos esse hæredes æternæ vitæ secundum spem, non secundum fidem. Cap.22.fol.26.

Ad ea venit quæ ex veteribus pro sua fide affert Brentius. Cap.23.fol.29.

Soluuntur argumenta Henrici Artopæi: & demonstrantur catholici non tollere gratiarum actionem: deinde, quo sensu doceant fideles dubitare. Cap.24.fol.34.

Breuis Epilogus prædictorū. Cap.25.fol.35.

Quanam fuerit Luthero causa cōminiscēdi fidem hanc specialem. Cap.26.fol.eod.

Cur omnes Lutheri discipuli, etiā de grauib. rebus inter sese dissentientes, fidē specialē concordēs doceant. Cap.27.fol.37.

Quanam sit causa ex parte diuinæ prouidētiae, cur omnes hodierni hæretici permittantur tradere doctrinā fidei specialis. C.28.fol.37.

INDEX CAPITVM

TRACTATVS DE CATHEDRÆ

*Petri perpetua protectione
& firmitate.*

Non esse principū supplere negligentia
presidū ecclesię in purgāda ea a falsa
doctrina, vel falso cultu. Cap. 1. fol. 39

Christum instituisse vnum primum pasto-
rem, cui nunquam finiendam fidem de-
dit, Cap. 2. fol. 43.

Declaratur promissio facta Petro, ex ea quæ
fuit facta Abrahe & Dauidi. Cap. 3. fol. 44

Ostenditur necessaria esse in ecclesia, pro
omni tempore, stabilitas summo pastori
à Christo promissa: Christianosq; ad eam
promissionem semper respexisse. Cap. 4.
fol. 45.

Dissoluitur obiectio, quæ fieri solet ex ver-
bis Hieremię. Cap. 5. fol. 50.

Dissoluitur obiectio facta ex verbis Ioannis
Baptistę: & ostenditur promissio facta
Petro, spiritalis esse respectu fideiū, non
autē semper respectu pastoris. Ca. 6. fol. 51

Diluitur argumentum ex Caipha & Anna
petitum, declaraturque differentia & con-
uenientia cathedrę Moyfi & cathedrę
Petri. Cap. 7. fol. 53.

INDEX CAPITVM.

- Ostenditur non posse primus pastor in cathedra, siue Moyfi, siue Petri, manifestissima religionis dogmata dissoluere, aut sine seria veritatis discussione pro voluntate aliquid definire Cap. 8. fol. 57.
- Sedem Apostolicam non facile vel leuiter, hominē cōdēnare hæreseos, Cap. 9. fo. 58.
- Ostenditur Rex vel princeps, suæ ditioni, in religione, caput esse nō posse. Ca. 10. fo. 60
- Dissoluuntur argumenta ex erroribus pontifici impositis petita : explicaturque Christi promissio : Non deficiet fides tua. Cap. 11. fol. eod.
- Summatim repetitur explicatio promissionis factæ cathedræ Petri. Cap. 12. fol. 64.

F I N I S.

E R R A T A.

Fol. 1. facie 2. linea 17. ei non remissa: non: est superfluum.
 Fol. 9. facie 2. lin. 26. pro, conuersionemq; lege, conuersionemq;
 Fol. 15. fa. 2. lin. 13. pro duodecim, lege, decem. Fol. 22. facie 2. li-
 nea 16. lege sine interrogatione: nūc cognoui, quod times Desi.
 Fol. 24. facie 1. linea 27. pro, diceret, lege: dicit: Fol. 25. facie 1. lin.
 18. pro, quem impediri, lege: quā impediri etc. Fol. 26. facie 1. lin.
 21. post, docet nos, adde, esse: Fol. 36. facie 2. lin. 9. pro sufficere,
 lege, sufferre. Fol. 37. in titulo cap. 27. pro differentes: lege, dis-
 sentientes. Fol. 38. fac. 2. linea 14. pro aspernatur, lege: aspernan-
 tur. Ibidē lin. 16. post: qua mortales: &: est superfluum. Fol. 42.
 facie 2. lin. 34. pro Flauinianum lege Flauianum. Fol. 45. facie
 2. lin. 7. pro, dum, lege Dominū. Fol. 46. facie 2. lin. 37. pro me-
 tiuntur, lege mentiuntur. Fol. 47. facie 2. lin. 20. pro subrepisset,
 lege subrepisset. Fol. 55. fa. 1. lin. 32. pro, dixerit, legas: dixerint.
 Fol. eod. fa. 2. lin. 21. pro enim, lege: eum. Fol. 59. fa. 2. lin. 1. pro,
 infernorum: lege: inferiorū. Ibid. lin. 3. pro, filius, lege: finis.
 Fol. 60. fac. 1. lin. 2. pro, successio, lege: successoris.

LOVANIÆ

Typis Stephani Valerii Typog.
Iurat. Anno 1562.

